

כ"ב בסיון, תשמ"ז 19.6.1987

תא"ל גיורא רום, כחול בממלכת הירוקים

בני גל, בין בית־אורן לבית־אל. מעגל סגור ■ תיאטרון חיפה, פרופיל אמנותי עם פוליטיקה, פטיש בברך ■ בועז רפופורט ז"ל, הבן של גברוש. אדם בעקבות גורלו ■ חוזרים לטוגו ■ יוטומניה, מעבר לביטלמניה ■

הרובוט הענק
20,000 פרסים! כל יום הגרלה!
הרובוט הענק "טולי טמפולי"
אתה יכול לזכות כל יום בפרסים נחדרים:
5 צלחות ריגול לתאזנה מרחוק, 5 אורגנים,
עם רצועת יד, 75 מכוניות רובוט, 200 מצלמות
המבצע הפרס הגדול מכולם - הרובוט הענק "טולי
רובוט מדבר שגובהו מטר וחצי, יכול להיות שלך!
רוצה לזכות?
הדבק ושלח.
"טולי טמפולי" אתה יכול לזכות בקלי קלות. קנה שקיות
שאתה הכי אוהב, ולאחר שתסיים לשתות, גזור מעל
את אותיות טמפולי והרכב מהן את המשפט:
ט-מ-פ-ו-ל-י ו-י-ו-פ-י ל-י
את האותיות על דף נייר, כתוב את פרטיך האישיים
בחלקה התחתון של המודעה, גזור, הכנס למעטפה
"טולי טמפולי", ת.ד. 510 נתניה 42104.
שתשלח יותר מעטפות יגדלו סיכוייך לזכות.
ת.ד. 510, נתניה 42104
"טולי טמפולי ויופי לי".
שם פרטי
מיקוד
טמפו
טמפולי - משקה שלי
הקיץ אתה מוגן
ברשת
בית המזגן
אחריות כפולה לכל מזגן
ובמחיר נמוך ממחיר היצרן
מפיצים מוסמכים למזגני
אלקטרה
אמקור
פרג
כיצד? "בית המזגן" קונה כמויות אצל היצרנים ואת ההנחות מעביר לקונים. תנאי אשראי ותשלומים נוחים.
1. אחריות החברה היצרנית - שנת אחריות לתקינות המכשיר, לחלקי חילוף ושירות.
2. אחריות "בית המזגן" - 3 שנים להתקנה, שנת ביטוח לשירות + חלקים + שנת שירות נוספת. כל המזגנים נושאים את תו התקן.
ההתקנות נעשות על ידי אנשי מקצוע שעברו הכשרה מיוחדת. שירות תיקונים אמין ומהיר לכל סוגי המזגנים. יעוץ בבחירת המזגן הנכון.
כל הרוכש מזגן מפוצל מקבל שמשיה לים. (עד גמר המלאי).
אחריות כפולה!
בית המזגן בע"מ
הנהלה ראשית רעננה: תנקין 4, 052-455166

סופשבוע

כ"ב בסיון, תשמ"ז 19.6.1987

This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל תורן
טכניקה: נטע גרינשפן
מזכירות: אורי דגן

"עשה לי טובה, יצחק, ונסה ללכת בעקבות הצדיק..."

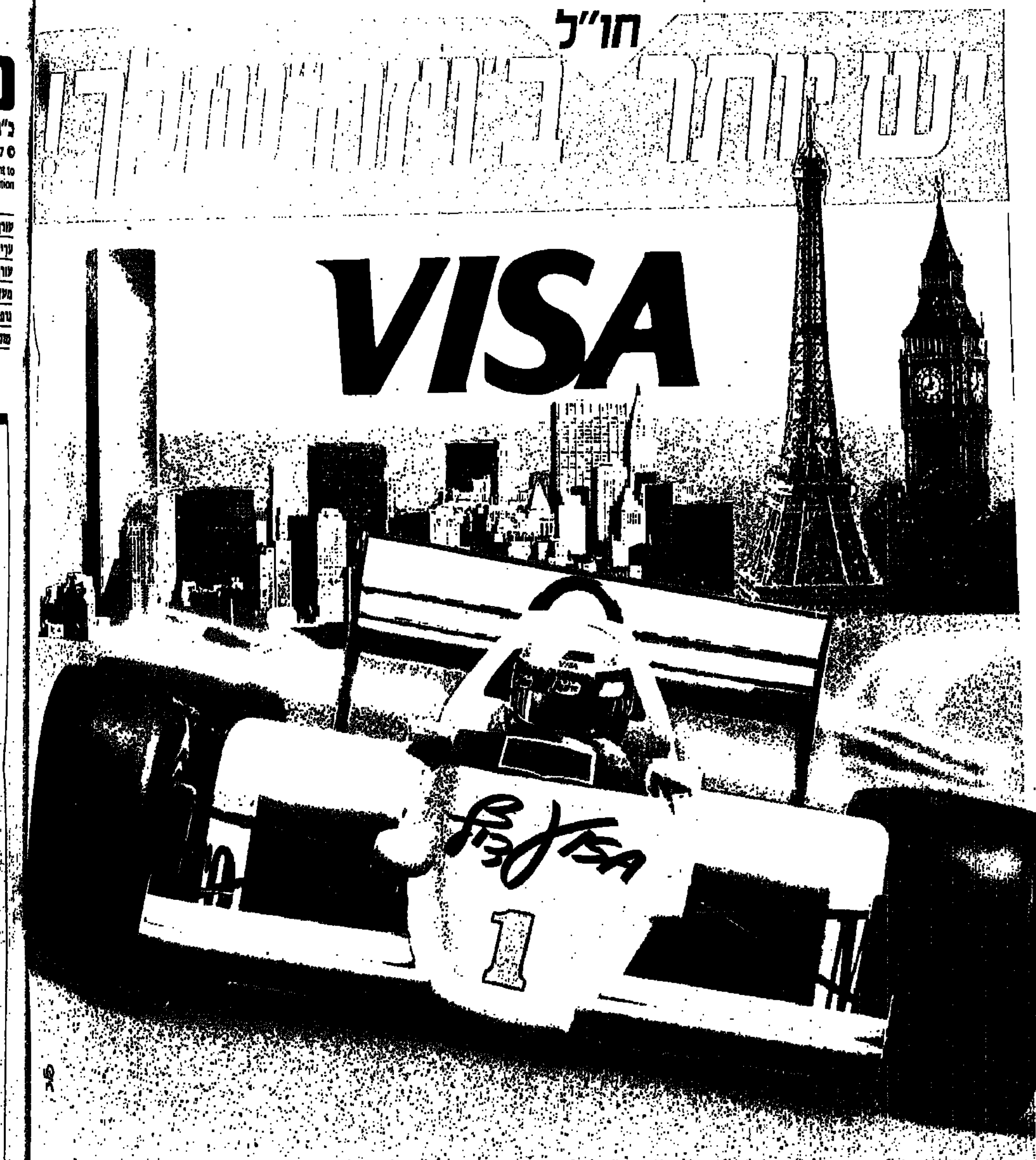

פסגת אפריקנית: "הצילו"

בשער: תא"ל גיורא רום (כתבה בעמודים 18־22). צילום: שמואל רחמני

עורך "סופשבוע", צבי לביא, ומצא השבוע בחופשה.

הוא לא ישוב

בני גל עזב את בית אורן כשנה היום משועים ותיקי הקיבוץ לעשרה חברים שיבואו ויצילו אותם. הוא עבר בנמל, ירד לחבל לכיש, הגיע לת"א והפך סטייקים בסטקייה נידחת של קיבוצניקים כמוהו, כולם מחפשים את עצמם ואת המחר. דרכו עברה במישורי איטליה, במינזר בגרמניה, בבית הרב קוק ז"ל בירושלים. הדרך הסתיימה בבית־אל. אם תרצו, תמצית סיפור הציונות המתחדשת. אם תרצו, מעגל שנסגר.

מאת יעל פזמלמד   צילומים: יוסי זמיר

שתים־עשרה שנים לקח לו לבני גל המסע מבית־אורן לבית־אל, ובדרך כמעט שנשרפה נפשו מייסורים. הוא חיפש את אלוהיו ביערות איטליה, במינזר בגרמניה, בסטקייה בתל־אביב, עד שלבסוף מצא אותו ואת שלוות־נפשו בבית־אל. ג'ינג'י מלא קסם, בן 43, אב לשישה ילדים, עברית ערכנית עם כל חידושי הסלנג, זקן ושפם עבות, כיפה סרוגה, מגדלים תנ"כיים, דיבורים על קדושת הארץ.

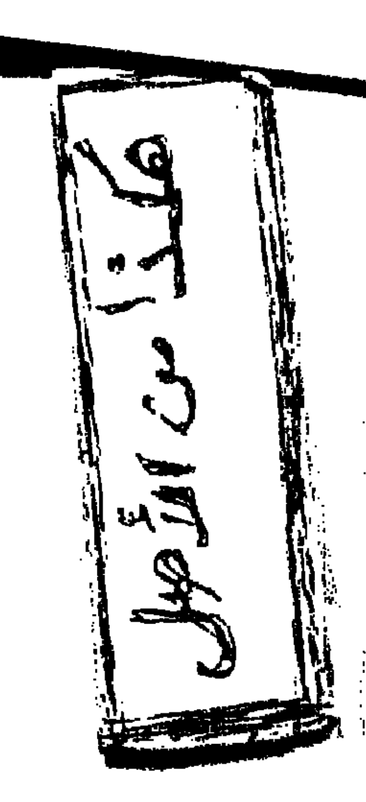
בית־אל, יום שישי שעבר. אנשים צעירים מטפחים גינות־ענק יפהפיות ליד וילות יפהפיות שנבנו בהרבה אהבה ובהרבה זיעה של "שכנינו מהכפרים הסמוכים".

במגרש הכדורסל מתאמנים עשרה צעירים בקליעות לסל. עשרות ילדים יושבים על הדשאים המטופחים. כמה נשים יוצאות לטיול של אחר־הצהריים, דוחפות עגלות תינוקות. שלווה גדולה של רגע לפני כניסת השבת, ובעיקר של בטחון גדול. אם אפשר היה לשכוח, ולו לרגע, את "שכנינו מהכפרים הסמוכים", יכול היה הלב להתרחב למראה הישוב הפורח שאלפי תושביו, על טפם וזקניהם, נשבעים יום־יום ושעה־שעה שלעולם לא יעזבו אותו, יהיה מה שיהיה.

והישוב גדל ומתרחב. בתים חדשים נוספים כל הזמן, גינות מצמיחות ורדים חדשים, ילדים חדשים נולדים, ועל השער מידפקות עשרות משפחות.

ובמדרונות הירוקות של בית־אורן, המקום שהיה פעם ביתו של בני גל והיום הוא קיבוץ מתפורר, מתהלכת חמדה וקוראת לבנים לחזור. חמדה, שהופיעה בכתבה של עמוס כרמלי ב"מבט" ליל שישי.

(המשך בעמוד הבא)

"הרב קוק פתח לפני ספרים, ופתאום הכל בא על מקומו בשלום. יש מקום לאמא ולאבא, ערך האדם, מושגים של קודש וחול, קהילה, חברה, עם. אין סתירות ואין קונפליקטים".

"שאלתי את עצמי מי הם הדוסים האלה עם הזקנים והמעילים השחורים שיגידו לי מה נכון ומה לא נכון, שיעזרו לי למצוא את ההרמוניה והשלווה שאני כל־כך מחפש".

"מאז שנודע לי על הבעיות של בית־אורן איני מוצא מנוחה, הלב בוכה, אבל לדעתי הניצנים של מה שקרה היום התחילו כבר אז. בשלב מסויים היתה לי הרגשה שהם באופן מכוון הפסיקו לחנך אותנו".

(המשך מהעמוד הקודם)

שעבר, מוותיקות הקיבוץ, שגידלה את בני וחבריו, חלמה ולחמה עם בני דורו של אביו, בנתה להם שם בית – שנותר ריק. היא לא מוצאת את נפשה, ואין לה עשרה בנים שיחזרו ויצילו את הבית.

והדרך מבית־אורן לבית־אל, אם תרצו, היא תמצית סיפור הציונות המתחדשת. ואולי יש פה מעגל שנסגר. הורינו והורי־הורינו עלו לארץ כדי להקים בה חברה חדשה. חילונית, שוויונית, לא מנצלת. בני אומר שבדרכו החדשה הוא מקיים הלכה למעשה את משנתו של ברל כצנלסון. לא בטוח שברל היה מסכים אתו.

הכל החל כל־כך אחרת. ביערות הכרמל, בין כלניות ורקפות והאלה הארצישראלית. והחלומות של קבוצת הבחרות הסוציאליסטית שהתיישבה בקיבוץ בית־אורן לפני חמישים שנה. בני אומר היום שכבר לפני שלושים שנה – כילד – ראה את תחילת ההתפוררות של בית־אורן, התפוררות שבמובן מסויים היתה גם תחילת התפוררותה של נפשו ותחילת החיפוש הנואש שלו אחר האלוהים.

חבר הקרוב ביותר שלו מאותם ימים עושה עכשיו חיל כאיש עסקים בקנדה. פאהד, דרוזי מעוספייה השכנה. עד כדי כך היו פאהד ובני קרובים, עד שאביו של בני אמר: "פאהד, אתה בני. אני אהיה אביך". כשנפגשו היו שניהם בני שתים־עשרה. זרקו אז את בני מבית־הספר והוא הסתובב ליד חדר־האוכל, סתם כך. פגש שם ילד, שאל אותו מה הוא עושה, ענה הילד: "זרקו אותי מבית־הספר". מה שמך? "פאהד. אני מעוספייה". לקח פאהד את ידו של בני, הוביל אותו אל חמורו שחיכה מחוץ למשק, ויחד יצאו לטייל בכרמל.

כשחזרו עם חשיכה כבר היו אחים. פאהד סיפר שאביו קצין בכיר במשמר הגבול, שהוא רואה אותו פעם בשבועיים־שלושה, אבל גם כשאינו, הוא נמצא כל הזמן. בני נתן לו במתנה אלבום בולים, ובאותו לילה לא יכול היה להרדם. הוא רצה את סדר הדברים הטוב של פאהד, את המסגרות, את המוכתר שיגיד מה טוב ומה רע.

היו נפגשים באמצע הדרך, בין עוספייה לבית־אורן. לאט־לאט החל בני להסתלק מהמשק, נמשך לקסמיה של עוספייה. יום אחד סיפר לפאהד שהוא וחבריו זרקו איצטרובלים על המורה. אמר לו פאהד: "אתם, אין לכם קיום. אתם אבק. אתם לא שייכים, וככה לא תוכלו להתקיים. שום דבר לא עובד פה אם אתם מעזים לזרוק איצטרובלים על המורה, ואין לכם יראת־כבוד בפניו. צריך להיות סדר, אדם צריך שתהיה לו משמעת פנימית". ובני הלך ונמשך אל הכפר, לפעמים עברו ימים עד שהיה שב אל ביתו.

לילה אחד דפק פאהד על דלת חדרו של בני. "אבא שלי נהרג", צרח בייאוש. "ערבים כרתו את ראשו". אביו של בני הסיר את שעונו, חיבק את הנער, נתן לו את השעון, ואמר: "אני אבא שלך". בני ופאהד כרתו ברית־דם ומאז ועד שפאהד ירד לקנדה לפני כחמש־עשרה שנה, לא נפרדו. גם בצבא היו ביחד.

בנין "הסיפור הזה אפשר לי לברוק שתי חברות. אחת פרימיטיבית לכאורה, כפרית פטריארכלית, שכל מושגיה ברורים ויש בה כבוד לזקנים וכבוד לערכי־יסוד בסיסיים. וממול החברה של בית־אורן, החברה הקיבוצית, מאוד מתקדמת, מכל העולם באים לראות את הפלא, אבל באיזשהו מקום חסרת שורשים".

"מאז שנודע לי על הבעיות של בית־אורן, אלה שעלו עכשיו לכותרות, איני מוצא מנוחה. אני מעביר בראשי את כל אותם ותיקים שאיתם גדלתי, והלב בוכה. אבל לדעתי הניצנים של מה שקרה היום התחילו כבר אז. בשלב מסויים של בחרותי היתה לי הרגשה שהם באופן מכוון הפסיקו לחנך אותנו. אחרת אני לא יכול להסביר את מה שקרה. התהליך הזה, התחושות הללו, יצרו אצלי חוסר הרמוניה פנימית. שום דבר לא הסתדר לי בראש, לא ידעתי מי אני, לאן אני הולך, מה אני רוצה לעשות בחיי. לא נתנו לי שום כיוון".

אחרי הצבא ואחרי שהתחתן, ילד בן עשרים, עם בת כיתתו מהמשק, עזבו השניים את הקיבוץ. תקופה מסויימת עבר בני בנמל חיפה ואחר־כך ירד עם אשתו ובתו התינוקת למושב בחבל לכיש. גם שם לא מצא את ההרמוניה ושלוות־הנפש שביקש. הוא הגיע לתל־אביב והחל להפוך סטייקים בסטקייה של קיבוצניקים כמוהו, שגם הם חיפשו את המתר.

בינתיים נולדה לו בת נוספת, הוא התגרש מאשתו, הלך ללמוד מינהל עסקים באוניברסיטה והתחיל למכור כל מיני דברים. עבד בעשרות עבודות שונות, החל לעסוק בפרסום, עשה כסף, ותיפש. כל הזמן חיפש. היה דווק עליז, אבל בפנים, הוא אומר, נקרעה נפשו. חשב שאולי הקולנוע יציל אותו.

הימים היו ימי העליזות הגדולה שלאחר מלחמת ששת הימים. יהודה ושומרון היו בידינו, והחלה ההתיישבות המחודשת בגוש־עציון. בשביל בני כל הדברים הללו היו אז בטלים בשישים. מה אכפת לו משטחים, מה אכפת לו ממתנחלים, רק שיתנו לחיות בשקט. המתנחלים היו רעשנים מדי לטעמו, אבל לא צריך להתרגש מכלום.

חמש־עשרה שנים מאוחר יותר, בלילה רחבת־הירדיים של בני ושרה גל בבית־אל, עושים הכנות אחרונות לקבל את השבת. שרה מניחה פרחים על השולחן, מסיימת בישולים אחרונים, בני מחזיק ביד אחת את התינוקת בת שלושה החודשים ובשנייה את התינוקת בת השנתיים; וחיוך של אושר על פניו. מוריה, בת שבע, חוזרת מטיול שנתי של הכיתה בחברון ובקרית־ארבע, ואברהם, בן תשע, ישן בחדרו, גם הוא חוזר מטיול.

בני, היום, בטוח בצידקתו ובצידקת דרכו. הוא אינו מבין מי הם השוטים המדברים על כך שאנו עם כובש. מה פתאום כובש, מה ומי כבשנו? הוא גם אינו מבין מי הם השוטים הסבורים שהבעיה שלנו היא עם הערבים בשטחים. הבעיה שלנו, אומר בני, ולדעתו בעיניו, היא עם היהודים. את הערבים איננו מטריקים, וגם אם כן – זוהי בעיה שניתן להתגבר עליה בקלות. אם רק נהיה מאוחדים ואיתנים בדעתנו לא לזוז משם, לא מכאן, או משום מקום.

אילו רק נותרה בו מעט מן הספקנות שאפיינה את חייו קודם

(המשך בעמוד 11)

הוא לא ישוב

(המשך מעמוד 8)

לכן. אלא שבחיין החדשים הכל כל־כך ברור, אין שאלות, אין תהיות, יש רק דרך אחת וצדק אחד.

בגלגול הקודם שלו החליט יום אחד לנסוע ללמוד קולנוע, ודווקא במינכן, בגרמניה ("תראי עד כמה הייתי חסר שורשים. זה הרי הדבר הכי נורא שיכול לקרות לישראלי, לנסוע ללמוד משהו מהגרמנים. אבל לי, מה היה אכפת לי?"). שבוע לפני שנסע, שכנעו אותו חברים לבוא איתם לירושלים לפגישה עם הרב קוק. "שיתן לך ברכת הדרך", אמרו, ולא ידעו מה הם אומרים. יכול להיות סטויז, הוא חשב, ונסע.

כשהגיע לרב צבי יהודה קוק החל בני לצעוק עליו: "אתם עם הרבנים והרבנות שלכם, אתם אשמים בכל. מי צריך את התורה הזו שאבד עליה הכלח".

הרב קוק ישב בשקט, וכשתמו הצעקות שאל אותו למה בא. "אני הולך לחיות בין גויים. אני רוצה שתלמד אותי איך להסתדר איתם", השיב לו בני. "אתה מוכרח לנסוע דווקא לגרמניה?", שאל הרב. "כן", השיב לו בני, אך נשאר בירושלים שבוע שלם, בביתו של הרב.

"הרגשתי שאני נשרף. שכל העצמות שלי חוות. היתה בי כזו המייה, כמיהה, אבל לא ידעתי למה. ידעתי שזה לא יבוא מבחוץ, שאני מוכרח לחפש את הדברים לבד. מי הם הדוסים האלה עם הזקנים והמעילים השחורים שיגידו לי מה נכון ומה לא נכון, שיעזרו לי למצוא את ההרמוניה והשלווה שאני כל־כך מחפש".

"אין דבר כזה – 'גבולות מוכרים של ארץ ישראל', ו'גבולות לא שנרים'. כל ארץ ישראל היא שלנו, והיא הקדושה בארצות, וירושלים היא הקדושה בערים. ומתוך הקדושה של ירושלים מתקדשות כל הערים האחרות: שכם וחברון ויפו וצפת".

"א"ל הרב הזקן פתח לפני ספרים, ופתאום הכל בא על מקומו בשלום. יש מקום לאמא ולאבא, ערך האדם, מושגים של קודש וחול, קהילה, חברה, עם. אין סתירות ואין קונפליקטים. הנה אני, לא עולה על הר גבוה, לא קופץ למים עמוקים, עובר את הכביש, דופק בדלת ומוצא משמעות".

אחרי שבוע קם בני ונסע לגרמניה. הרב קוק שאל: "מתי אני רואה אותך?", ובני אמר שיחכה בסבלנות. "אני אחכה", השיב הרב, וידע שלא יצטרך לחכות לנצח. ידע שהבחור הזה ישוב.

בדרך לגרמניה התעכב בני חצי שנה באיטליה וישב בכפר אמנים בחבל טוסקאנה. אחר־כך, ברכבת למינכן, ביקש ממנו הקונדוקטור את ה"פאפירן", והישראלי הגאה כמעט שישב בכלא כי סרב לתת לגרמני לגעת בדרכונו הישראלי. הוא הגיע למינכן והתחיל להתארגן לשהייה ממושכת. מצא עבודה, התקבל ללימודים, ושאל את עצמו שאלות.

ימים רבים היה מהלך לבדו ברחובותיה היפים של מינכן ומתייסר. למה הוא כאן, מה הוא עושה בחיין, בשביל מה הוא צריך ללמוד קולנוע, מתי ימצא שלווה, מתי ימצא את אלוהיו. לעתים חשב שהוא הולך ומשתגע, שדעתו מתבלבלת עליו. בודד, רחוק משתי בנותיו ומכל משפחתו, אחרי שמכר את כל רכושו עלי אדמות, הוא יושב בגרמניה ומחפש משמעות לחייו. "אני", הוא אומר, "הקרבתי את כל שהיה לי בשביל למצוא את אלוהי".

הייסורים הביאו אותו לעזוב את הלימודים ולנסוע לכפר בבוואריה, למינזר של היהודים למען ישו. חשב שאולי בנצרות ימצא מענה למהומה שהתחוללה בו.

"במקום ההוא, מושפל, נמצא בתחתית הכי נמוכה שיכולה להיות, שם הכרזתי מלחמה על אלוהים. אמרתי לו: 'אם אתה קיים, אני רוצה שתתגלה לפני פה. דווקא פה, כשאני בשפל המדרגה'. ואז גם התחלתי לחשוב שאני הולך ומאבד את שפיות דעתי".

"נסעתי לדכאו, נכנסתי למשרפות, למקלחות, לבית־הכנסת, צרחתי 'שמע ישראל', ולא הרגשתי כלום. אמרתי: אני חוזר הביתה, הולך לישיבה. אין לי יותר מהיכן לשאוב, אין לי מאיפה לקחת. ניסיתי כבר הכל, הגעתי עד הנצרות, ננסה גם אצל הדוסים. מושפל ומיוסר חזרתי לארץ, לביתו של הרב קוק. 'שלום', הוא אמר. 'שב'".

"אמרתי לו שאני רק רוצה ללמוד ולשמוע, שאני לא מוכן לשמור מצוות, שהם – בעיני – אנשים שנולדו נכים, רפוקים באיזה מקום, ש'מה פתאום אני אהיה כמותם'. אני רק רוצה להכיר את החכמה של הרמב"ם והגאונים האחרים".

לא חלפו ימים רבים ובני החל לשמור מצוות, קלה כחמורה. שם כיפה על ראשו, גידל זקן. ולא עברו עוד ימים רבים והוא נישא לשרה, בתו של רב מפתח־תקוה. התיישב בבית־אל, הוליד ילדים לתורה ולמעשים טובים ומילא את ביתו כספרי קודש. יש מי שיאמר שהציונות החילונית איבדה עוד אחד מטובי בניה, ובני יאמר: "גיליתי את המקורות שלי, גיליתי את העם, גיליתי מה זה להיות יהודי".

מכאן והלאה דיברנו כמו שני אנשים זרים, ולא היה שום חוט שיחבר, עד שבסוף אמר בני: "זה כל־כך עצוב. הלא אם לא נהיה עם אחד, לא נהיה כאן. כוחנו באחדותנו". ושנינו, שהתחלנו באותו מקום, באנו מאותו הכפר, בצרנו ענבים בקיץ וטיילנו במידבר, תהום גדולה פרושה עתה בינינו וכל אחד בוכה על חברו.

אינך חושב שיש חומה המפרידה בין בית־אורן לבית־אל?

"אין שום חומה, להפך. אני – בבית־אל, ובדרך החדשה שבחרתי לעצמי – מיישם את כל מה שקיבלתי בבית־אורן. ואת זה אני גם אומר לחברים שלי בקיבוץ. את כל הערכים שעליהם גדלתי, אני מיישם עכשיו: עבודה, כבוד הארם, כבוד הזולת, טבע, חקלאות. זה גוף אחר שלם. אני לא שונה בכלום. אני ממשיך את מה שקיבלתי".

איך מתיישב אצלך כבוד האדם עם שלטון כיבוש, עם היחס כלפי ערבים. האם מחסומים שבהם עוצרים ערבים, חיפוש בכליהם, עוצר ברחובות וכיוצא באלה אומרים לגבין שמירת כבוד האדם?

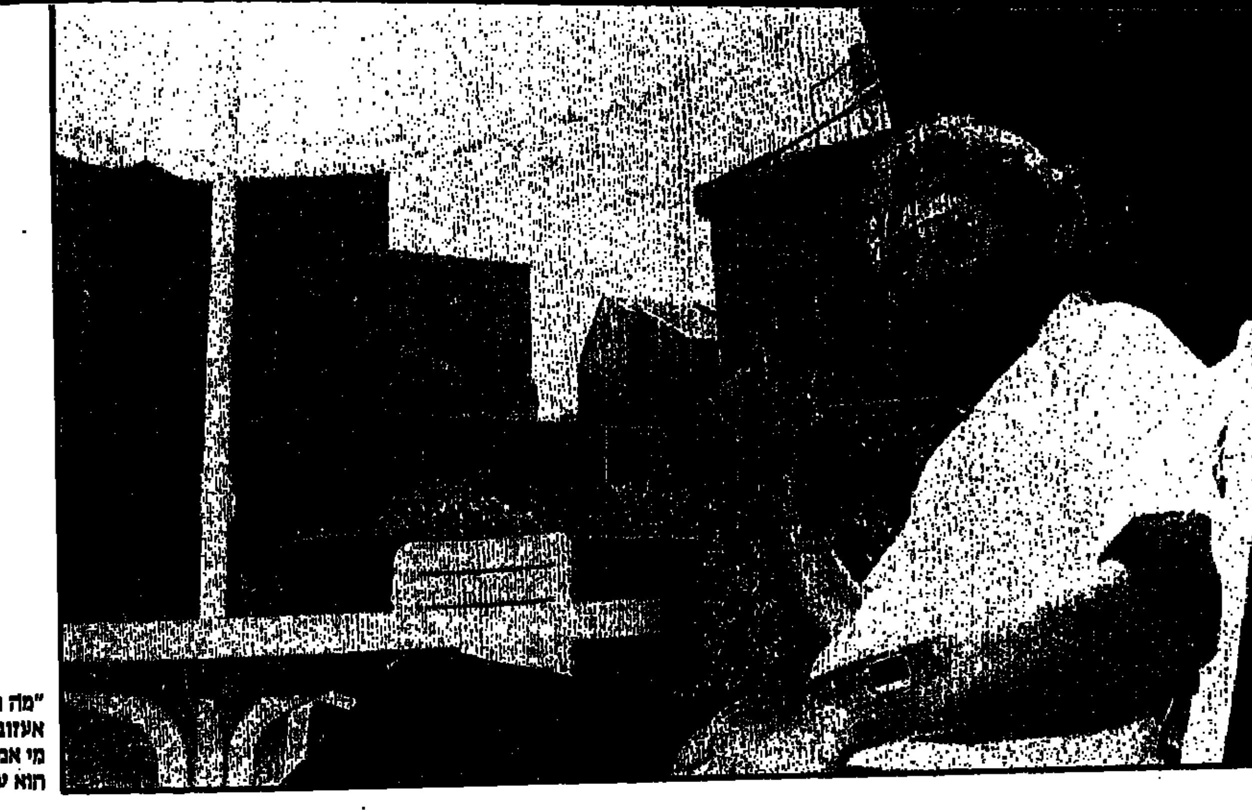
"לפני שאענה על השאלה הזו, אני רוצה קודם כל להסביר משהו שנראה בעיני חשוב ביותר. אנחנו כבר שנים רבות שוחטים במו ידינו, ובתאווה גדולה, את כל הפרות הקדושות. בכל פעם אנחנו זורקים פגר אחר לערימת הגוויות. זה תהליך שהחל כבר אחרי מלחמת ששת הימים. אנחנו שוחטים את צה"ל, שוחטים את השב"כ, שוחטים את הצנחנים ושוחטים גם את ההתיישבות. הדור הולך ועולה כרמתו, והמנהיגות הולכת ויורדת, והמצב הזה יוצר תהליכים של שבירת מיתוסים".

"אז במסגרת השחיטה הזו אנחנו שוחטים גם את ההתיישבות.

"אין לנו ויכוח עם הערבים. הם מקבלים את ישיבתנו במקומות הללו. הם יודעים שאין להם ברירה. הוויכוח שלנו הוא עם היהודים. הוא בתוכנו".

(המשך בעמוד הבא)

בני גל: "בבית־אל, ובדרך החדשה שבחרתי לעצמי – אני מיישם את כל הערכים שגדלתי עליהם בבית־אורן".

"מה פתאום שאני
אעזוב את ביתי?
מי אמר שהויכוח
הוא על בית־אל".

"נסעתי לדכאו, נכנסתי למשרפות, לבית־הכנסת, צרחתי 'שמע ישראל', ולא הרגשתי כלום. אמרתי: אני חוזר הביתה, הולך לישיבה. אין לי יותר מהיכן לשאוב, אין לי מאיפה לקחת. ניסיתי כבר הכל, הגעתי עד הנצרות, ננסה גם אצל הדוסים".

"מדינת ישראל לא הוקמה כדי לשמש מפלט לשארית הפליטה מהמחנות. היא הוקמה כדי להגשים את חזון הנביאים. ואת זה אני עושה".

(המשך מהעמוד הקודם)

מדוע פעם היה ברור כל־כך שצריך ללכת להתיישבות, וצריך להקים ישובים חדשים בכל חלקי ארץ ישראל, והיום אומרים על אלה שעושים זאת שהם אינם חסים על כבוד האדם? אנחנו השתנינו, לא הערכים".

פעם, כשדיברו על התיישבות, דובר על הקמת ישובים בגבולות מדינת ישראל שהוכרו על־ידי כל העולם, ולא בתוך שטח צפוף המלא אוכלוסייה ערבית, שטחים שלגבי עצם הישיבה בהם אין הסכמה של כל העם. לגבי השאלה הזו העם חצוי.

"זאת בדיוק הנקודה. אין לנו ויכוח עם הערבים. הם מקבלים את ישיבתנו במקומות הללו. הם יודעים שאין להם ברירה. הוויכוח שלנו הוא עם היהודים. הוא כתוכנו".

"אין דבר כזה – 'גבולות מוכרים של ארץ ישראל', ו'גבולות לא מוכרים'. כל ארץ ישראל היא שלנו, והיא הקדושה בארצות, וירושלים היא הקדושה בערים. ומתוך הקדושה של ירושלים מתקדשות גם כל הערים האחרות: שכם וחברון ויפו וצפת".

אל ההכרעות האמיתיות של החיים אינן נעשות בספירות של קדושה. הן נעשות כאן ועכשיו על־ידי פוליטיקאים ובהתאם למערכות לחצים מאוד ארציות.

מה עניין קדושה לפתרון הסכסוך בינינו לבין הערבים?

"זה לא נכון שההכרעות אינן לפי קריטריונים של קדושה. אלה הם הקריטריונים. הדברים לא יוכרעו על־ידי מעצמות העולם או על־ידי פוליטיקאים. המיבחן היחידי הוא מיבחן כוחו של העם הזה. אם נהיה כולנו יחד, ונרצה להוציא אל הפועל את הדברים החשובים באמת, נוכל לעשות זאת. נוכל להביא את הכנסת שתכריע כפי שצריך להכריע. הוויכוח שלנו הוא לא עם הערבים, הוא על ארץ ישראל, והוא מתנהל רק בינינו לבין עצמנו".

המלחמה שלך היא על קדושת ארץ ישראל. המלחמה של המתנגדים לך היא על קדושת החיים. המסר הוא: נוותר על שטחים, אם בכך נמנע מלחמות והרג.

"מדוע לא אמרו את זה בתל־קציר, כאשר עלו לחרוש והיה ברור שהטרקטוריסט יכול להיהרג? מדוע לא ויתרו על עין־גב ועל האון ועל תל־קציר, למרות שהסורים ישבו למעלה והפגיזו את הישובים? הכל שחטו, או שוחטים גם את ההתיישבות שלנו. מישהו היה מעלה על דעתו פעם להגיד שהוא מוכן לוותר על דגניה בשל קדושת החיים?"

האם באמת ישיבה בלב חברון ושכם זהה בעיניך לישיבה בדגניה או בבית־אורן?

"אין שום הבדל. להיפך, שכם וחברון קדושות יותר".

והעובדה שתחת שלטונך חיים מיליון וחצי ערבים, אינה מדירה שינה מעיניך?

"אנחנו לא שלטון כיבוש. מה פתאום אנחנו שלטון כיבוש? אנחנו חיים בארצנו שלנו. מה עניין כיבוש לכאן, איפה כאן הכיבוש?"

"העניין הדמוגרפי תמיד היה. כשבאו לכאן הבילויים ואחריהם אנשי העליה השנייה והשלישית והקימו ישובים, האם הם לא עשו את זה בלב ישוב ערבי? האם הם לא היו מיעוט בטל בשישים? הערבים תמיד היו כאן, עד שבאו אנשים והחליטו להפוך את הקערה על פיה וליצור כאן רוב יהודי. מה נזכרו פתאום עכשיו לדבר על בעיות דמוגרפיות ועל רוב ערבי".

אין שום דבר הטורד את מנוחתך במצב בו אנו מצויים היום? הכל נראה כל־כך פשוט וברור? יש לך תשובות לכל השאלות, או שאולי אינך שואל את עצמך שום שאלות?

"הדבר היחידי המדיר שינה מעיני היא העובדה שאולי יום אחד מישהו יחליט שצריך לפנות אותי מביתי בבית־אל, שצריך להחזיר את המקום הזה".

ואז?

"אינני יודע. אין לי תשובה מה יכול לקרות אם מישהו יבוא ויחייב אותי לא לשמור תורה ומצוות. בשבילי לשבת בבית־אל זה לשמור תורה ומצוות".

מה אתה מוכן לעשות בשביל שלום?

"הכל".

הכל זה גם לעזוב את ביתך וללכת לגור ביבנה, אם על כך יעמוד השלום?

"מה פתאום? מה פתאום שאני אעזוב את ביתי. איך את בכלל יכולה לשאול שאלה כזו. אני ממש מזועזע. מי אמר שהויכוח הוא על בית־אל. הרי הוויכוח הוא גם על יפו וירושלים ורמלה וחיפה. איך את יכולה להעלות על דעתך לשאול אותי שאלה כזו?"

מה דעתך על מה שאירע בדהיישה?

"זוועה. אינני מסכים עם גילויי האלימות שהיו שם, אבל צריך להבין שמה שקרה בדהיישה הוא פועל־יוצא של התנהגות הממשלה. יש בישובים חוסר סבלנות מוצדקת כלפי פעולות הממשלה. הדרך שבה באו תחושות אלה לביטוי בדהיישה אינה מקובלת עלי, אבל עשה את זה קומץ קיצונים, רובם שייכים לאנשי כהנא. אין בכך כדי להעיד על כלל המתיישבים".

מדוע אינכם מוקיעים את הישובים שלכם בפני אנשי כהנא?

"שאלה טובה. אין לי תשובה עליה".

אתה אומר שישיבתך בבית־אל אינה רק בשבילך. שבכך אתה רוצה להציל אותי ואת כל תושבי תל־אביב, חיפה, כל הארץ. אם נבקש ממך שתציל אותנו על־ידי כך שתעזוב, האם תהיה מוכן? הלא להציל אותנו אתה בא. תן למוצלים לבחור ביצד הם רוצים להינצל.

"חס וחלילה. על מה את מדברת. ישיבתי בבית־אל בוודאי מכוונת להציל גם אותך, אבל זאת הדרך היחידה. מדינת ישראל לא הוקמה כדי לשמש מפלט לשארית הפליטה מהמחנות. היא הוקמה כדי להגשים את חזון הנביאים. ואת זה אני עושה".

קצת לפני כניסת השבת נפרדנו ממשפחת גל. שרה הכינה לדרך פירות רחוצים; הזמינה אותי ואת משפחתי לבוא ולבלות שבת עמה ועם משפחתה. דן, בני הקטן, הבטיח למוריה שפעם הבאה שיבוא "לישוב" ילבש חולצה עם שרוולים, והסביר לה שבפעם ראשונה עוד לא יודעים.

ורק אנחנו ידענו כבר מן הפעם הראשונה, שאלמלא התורה יכולנו להיות חברים. וידענו גם שכל פתרון שלא יבוא ישלטל אותנו ואת הארץ הזו טלטלה שמי יודע כיצד נתגבר עליה. חמרה מבית־אורן נשארה לבד עם קריאתה לעשרה בנים שיחזרו לקיבוץ ויצילו אותה ואת חברתה.

יעל פז־מלמד

هكذا من الأصل

נועם סמל, מנהל תיאטרון חיפה והמנהלים האמנותיים גדליה בסר (במרכז) [illegible] סובול: "אנחנו [illegible] במיקרוקוסמוס שלנו [illegible] שאפשר וצריך לעשות [illegible]

מכה בברך הימנית

תיאטרון חיפה, הצלחה אמנותית מרשימה. רשימת הזמנות להופעות [illegible] מרהימה. בארץ, כשמדברים עליו, מדברים על פוליטיקה, על מספר־שיא של ויכוחים ציבוריים שחלקם הגיעו לכנסת, חלקם כמעט. האחרונה התעוררה רק השבוע. מנהליו מציגים אותו כתיאטרון שמשתדל להתעמת עם מציאות החיים שלנו. תיאטרון עם רעיון. אבל כשתיאטרון חיפה משתדל, זה פועל כמו פטיש המכה על הנקודה הרגישה בברך הימנית של החברה הישראלית. כמעט רפלקס מותנה

מאת מיכל קפרא צילומים: שמואל רחמני

באמצע השיחה עם השחקן יוסף אבו וורדה שנערכה על מירפסת מונון תיאטרון חיפה, טייל המבט שמאלה ונכנס למירפסת קטנה אחרת. עמדה שם אשה מטוגרת ותלתה כביסה. סתם אשה שנאבקה עם שולי מכנסי ג'ינס שסרבו להשתחל בין האטבים. שני אטבי פלסטיק נישברו. "קוס־אמק". בסך הכל חמישים מטרים מהתיאטרון, ואין לה בכלל מושג על מה אנחנו מדברים. מסרים, דרקיום, חופש אמנותי. אותה מעצבן הג'ינס המחורבן. והדורה המעוצבנת הזו עם הידיים המטפטפות שלה, בכלל בלי כוונה, ממקמת את כל האידאולוגיות והמסרים בחיים עצמם. הרבה אחרי הג'ינס.

תיאטרון חיפה. במזנון ממליצים על סלט החצילים. בפואייה עושים חזרה על המחזה "מיס ז'ולי" (העלמה יוליה) של אוגוסט סטרינדברג. כריחות משפחתיות. התפרצויות צחוק. המרכזנית מפהקת. במשרד יחסי הציבור הטלפון כל הזמן עוכר. הבן של סלווה נקרה דורש מרחב שיספק את מטעני האנרגיה שלו. גדליה בסר דורש שיחסלו איזה מכשיר טלפון שמוציא שחקנים מריכוז. "ראית את השטיחים החדשים?". ראיתי. איציק ויינגרטן יוצא מהמזנון, נכנס, יוצא. עוד כוס קפה. חם. סנבול מכתיב תקציר של מחזה. מוחמד בקרי בדרך להופעה ברמת־השרון. "היי", "היי". נעם סמל מדבר בטלפון. שום דבר כוהמי. אפילו האופנה של המשכיר לצרכן. שיגרה.

שתים־עשרה פרשיות ציבוריות עורר התיאטרון בשלוש שנים. אנשים שלא מצאו לנכון לדבר על העיר חיפה כבר הרבה שנים מצאו עצמם אומרים "תיאטרון חיפה" פעמיים ביום. כל חבר כנסת הגה את השם הזה לפחות פעם אחת. פאפו ניכנס לשידור, ראש קהילת יהודי דיסלדורף נכנס לסלון הישראלי, "התחייה" יצאה להפגנה, משרד החוץ יצא בהצהרה והקונסול הישראלי בשיקגו כמעט חזר ארצה. קראו להם נאצים, אש"פיסטים, עוכרי ישראל, סכנה לעם היהודי. עכשיו הסכנה לעם היהודי עושה הפסקה בחזרה ואוכלת ארוחת צהריים. גבינה בולגרית וסלט. גדליה בסר, במאי ומנהל אמנותי, וליאורה ריבלין, שחקנית, לועסים בנימוס. בין כיס לכיס יאמר בסר: "לא התיאטרון הוא הבעייה, אלא המציאות: המציאות היא הבעייה".

קשה לדבר על מציאות בתיאטרון. כאילו הפכים. מאחורי הקלעים שקט. על הבימה שתי כורסאות מבד קטיפה ארום ופרנזים מצחיקים. איפה במציאות יש כורסאות כאלה? איפה הקשר בין גוגול ליצחק שמיר? בין מולייר ליהודה מהמטולה? בין סטרינדברג לפאפו? בין מסך קטיפה מפואר לילד חולה בכפר־סבא או רהיישה?

"אנחנו עשינו ועושים תיאטרון ישראלי אותנטי", אומר המחזאי יהושע סובול, אחד משני המנהלים האמנותיים של התיאטרון, "אנחנו מנסים ליצור תיאטרון שנותן ביטוי אובייקטיבי למציאות שבה אנו חיים, לפירפורים הפנימיים, לצדדים המגוחכים, העצובים. זה תיאטרון עם רעיון. והרעיון ביסודו הוא שאתה חי במצב קיומי מסוכן. יש לך שתי אפשרויות: לטמון את הראש בחול, להתנתק, לברוח, או להיכנס לעימות עם המצב ולתת לו ביטוי אמנותי־תרבותי. התיאטרון שלנו בחר בעימות. זו נקודת המוצא שלנו גם כשאנו מציגים קלסיקה. מזה מתחייבים התכנים: עיסוק בבעיית הסכסוך היהודי־ערבי, שליטה באוכלוסייה פלסטינאית, בעיות חברתיות, פערים, יחסי רתיים־חילוניים, פונדמנטליסטים שמנסים

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

לכפות אספקט מסויים של היהדות על כולנו, שאלת המלחמה, התגברות הניציות והקנאות בחברה הישראלית, והיומרה של אנשים בעלי נטיות משיחיות לדבר בשם היהדות".

"אנחנו יוצרים שפה וצורה תיאטרליים שיטפלו בנושאים הללו, וזה לא קשה כי החיים בארץ כל-כך דרמטיים ותיאטרליים, שלפעמים צריך למתן אותם על הבמה כדי שלא יישמעו מופרזים. העברית הזו שבפי הפוליטיקאים, אנשי הציבור ואנשי הרוח: אחד כואב את כאבה של כל אבן בחברון, ואחר כואב את כאב האוויר בשפלה. כל הזמן כואבים פה. 'זה פצע בנפשי' ו'זה פצע עם מוגלה'. הראציו בארץ הזו הלך לישון לפני עשרים שנה. במאי-אורח מחו"ל נפל על אחת הצפירות, ושמע אותה כולו נדהם. כל העולם סביבו עומד דקה – ושותק. 'אתם חיים בתיאטרון 24 שעות ביממה', הוא אמר. זו תקופה סוערת, הרת גורל. וקיימת תחושה של אימפוטנציה, של אי מתן תשובות. בכל ערב בשעה תשע המסך נפתח וכל עם ישראל מביט בחרשות. מתשע וחצי ועד חצות מסכמים חוויות מ'מבט'. אפילו במטוס 'אל-על' נותנים לנוסעים תקציר ממהדורות 'מבט'. מטוס שלם מתחבר לאוזניות. בעיני, אנחנו חיים בתקופה מיוחדת במינה, וכל בריחה ממנה היא הפסד".

הצלחתה העצומה של תיאטרון חיפה המנוהל היום על-ידי נועם סמל עם יהושע סובול וגדליה בסר כמנהלים אמנותיים – מדהימה. כשסובול אומר "לדעתי תיאטרון חיפה נהפך לאחד התיאטרונים החשובים בתוני המקצוע באירופה ובארה"ב", די להסתכל ברשימת ההזמנות לפסטיוואלים ולהופעות, להציץ בביקורות, בסופרלטיבים, כדי לבטל כל חשד של יוהרה ללא כיסוי.

זה בעולם. בארץ, כשמדברים על תיאטרון חיפה, מדברים על פוליטיקה. כלומר, על מציאות. כלומר, מה ההבדל? על השביל בחוץ נכנסים לחזרה יוסף אבו-ורדה, סאלווה נקרה, ליאורה ריבלין וגדליה בסר. השילוב הזה, שלושה שחקנים ובמאי אחד, הוא על תקן הצהרה פוליטית. קצת מביך לחשוב על שני אנשים – ערבי ויהודי, שמנהלים פיטפוט סתמי – כבעל מסר פוליטי. במציאות רואים את כתם הזיעה הקטן. את החולצה המשובצת, את הסנדלים. ובכל זאת, כל ערבי שנמצא במרחק חמישה סנטימטר מיהודי, נהפך להצהרה. אידאולוגיה. גם ערבי בלי יהודי. והיפך.

יהושע סובול: "במצב בו אנו חיים יש שתי אפשרויות: לטמון את הראש בחול, להתנתק, לברוח, או להיכנס לעימות עם המצב ולתת לו ביטוי אמנותי-תרבותי. בחרנו בעימות".

תיאטרון חיפה היה הראשון שדיבר על דו-קיום, שהתייחס לשחקנים ערביים כשחקנים, קודם כל כשחקנים. שהפיק לראשונה בארץ הצגות בשפה הערבית, שהקים "במה ערבית", שנתן ביטוי למחזאות ערבית. וכזה ייחודו.

זה הייחוד שנמכר טוב. שעובר היטב בקו יחסי ציבור-תיקשורת. הצדדים האחרים פחות פוטוגניים בתור כותרות. תיאטרון עירוני חיפה שייך לעיריית חיפה ומקבל סיבסוד מממשלת ישראל. יש לו הנהלה ציבורית שמורכבת מחמישה פוליטיקאים – נציגי הקואליציה העירונית – וחמישה אנשי ציבור, ובראשה עומד ראש העירייה, אריה גוראל. התיאטרון מוכר יותר מ-30,000 מינויים בשנה, מכירת-שיא בהתחשב בגודל אוכלוסיית העיר. הוא גם מפעיל סדרת מינויים "זהבי", למשפחות מרובות ילדים, ומרבה להציג בפני תלמידים. לא צריך להיות איש-כספים דגול כדי להבין שהרווח הכספי אינו השיקול העיקרי.

יוסף אבו-ורדה: "לפעמים תיאטרון חיפה מצטייר כמכבסת-מצפון, אבל מאחורי הדימוי הזה אנחנו עובדים ביחד ויוצרים ביחד".

ליאורה ריבלין ויוסף אבו-ורדה בחזרה על המחזה "מיס ז'ולי" (העלמה יוליה) של סטרינדברג.

"אין תלמיד תיכון שלא רואה לפחות הצגה אחת בשנה", אומר נעם סמל. "הקמנו פרוייקט משותף של סדנאות לתיאטרון בבתי-הספר. בחמש השנים האחרונות היעד היה הנוער. עכשיו היעד הוא ילדים, מהגן ועד כיתה ט'. תיאטרון חיפה רואה עצמו גם כתיאטרון של צפון הארץ, ואחת לשנה הוא עורך שבוע תיאטרון באצבע הגליל, ושבוע בנצרת. הוא פתוח לכל רכזי תרבות באיזור, עורך כנסים, ימי עיון, משאיל תלבושות, והיחיד במדינה שמציג בכל הכפרים הערביים בגליל. רוב החומר המוצג הוא ישראלי מקורי, ועוסק בהוויה הישראלית".

"אנחנו מרגישים שהתיאטרון שלנו מבטא אפשרות לפיתרון", אומר סובול, "אנחנו עושים במיקרוקוסמוס שלנו מה שאפשר וצריך לעשות במקרו".

ובכל-זאת, גם במיקרו יש ניואנסים, וגם מתחת לכוונות טובות לא קל לחתור. אבו ורדה: "מה שאותי מעסיק ומרתק בתיאטרון הזה הוא נסיונו לעשות תיאטרון מעורב שיש בו יהודים וערבים, ולעסוק בנושאים שמבחינה זו עומדים על הפרק. נסיון מזיגה של תרבויות שונות ודעות שונות. לפעמים הדברים האלה יותר מרתקים אותי כבן-אדם מאשר כשחקן, וזה דורש ממני כוח רב".

"יש איזו יומרה בכל מה שאנחנו עושים פה בתיאטרון, ולפעמים אתה מוצא את עצמך מצדיק את היומרות יותר מאשר את הדברים שקורים לך. החיים הפוליטיים על כל גווניהם מלווים בהרבה מאוד סיסמאות. תיאטרון חיפה החליט ללכת על סוג מסויים של פעילות שגם הוא נהפך לסיסמה. זה הצד המצער של העניין, אבל אני לא יודע אם יש דרך אחרת לעסוק בדברים האלה. זה לא שאנחנו עוסקים בסיסמאות, אלא שסך-כל הפעילות נהפכה לכעין סיסמה. אנשים מאמינים ביעוד, ומנסים ליצוק בו תוכן. אנחנו לא מתעסקים עם זה יום ולילה, אבל משום מה תיאטרון חיפה שמח שיש לו אימאג' כזה. לי קצת מפריע שמנופפים ברגל של ערבים-יהודים, אבל אני מקווה שמשהו מזה ישקע. יש קטעים שאתה עומד מול הנתק העצום בין המציאות ובין היומרה להתעסק עם אותה מציאות. הנתק לא יעלם. כי עצם ההתעסקות של התיאטרון במציאות חושפת את החולשה של תיאטרון בכלל – להשפיע על המציאות".

הרגישויות האלה נותרות בתוך הבניין החיפני. בחוץ [illegible] ואפילו מתגבר האנטגוניזם לנסיון [illegible] למציאות על-פי תיאטרון חיפה. "יש אנשים במימסד הפוליטי הישראלי הימני, והימני קיצוני, שלא יכולים ולא מוכנים לקבל את הדוגמה הזו", אומר נעם סמל, "שלא מוכנים בכלל לדמוקרטיה אמיתית. אנשים לא מבינים שהחופש האמנותי הוא לא עוד איזה 'אייטם' בכנסת. כמו שלא יעלה על הדעת לבקר צייר שצייר דווקא בצבע סגול ולדרוש ממנו לשנות את הצבע, כך גם לגבי התיאטרון. לדעתי זה קשור לפיחות הכללי במעמדה של הדמוקרטיה היום בארץ".

סובול: "הם מוכנים שעמוס עוז יופיע בטלוויזיה וייתן גט כריתות לפלסטינאים, שיאמר שהיו בעולם תנועות לאומיות מטומטמות, אבל זו אינה הבעייה – אלא כיצד חיים ביחד. היום יש סיכוי להידברות. היום באה מהצד השני קריאה באותה עוצמה שאנחנו שידרנו. זו תקופה שצריך ליזום, לדחוף, לומר לנציגים בואו ניפגש. תקופה של עימות, שלא חותך קו של שמאל ימין דווקא. הוא חותך אנשים. כל אחד חש שזה רגע האמת. או שתצמח הידברות – או שיהיה אסון. הכל חצוי לשניים. ואולי בגלל זה ההצגה 'פלסטינאית' נגעה בעצבים הרגישים ביותר של החברה הישראלית".

הפרשה האחרונה סביב התיאטרון שעוררה סערה היתה סביב הכוונה להעלות בדיסלדורף את ה"פלסטינאית" במסגרת סיור בשבע ערים אירופיות. בתיאטרון חיפה הסערה הזו עדיין יושבת בבטן, כמו ביס אחרון מיותר ומעיק שמשכיח את טעמה הטוב של הארוחה. הפרשה החלה כאשר ראש הקהילה היהודית בדיסלדורף הבריק ארצה בקשה לא להעלות את המחזה בעירו, מחשש להגברת האנטישמיות. הבקשה עוררה ויכוח חריף. ראש עיריית חיפה ויו"ר המנהלים של התיאטרון, אריה גוראל, החליט להיענות לבקשה, והמחזה לא הועלה בדיסלדורף. בכוון – כן. עד היום, אגב, לא נשמע מכוון הדי התעוררות האנטישמיות שכה חששו להם. הצלחת הסיור היתה עצומה. המבקרים יצאו מגידרם ושיבחו את ההצגה. אף אחד

גדליה בסר: "שיתוף שחקנים ערבים, לדעתי, לא התחיל אצלנו מאידאולוגיה. פשוט עובדים יחד. כשעובדים עם מישהו וחיים איתו באינטנסיביות כזו – זה דו-קיום".

לא צעק "יהודי מלוכלך" ולא תירגל את בלוטות הרוק שלו.

"לא היתה שום אחיזה לטענה הזו", אומר נועם סמל.

סובול: "תמיד קיים החשש הזה, מה יגידו הגויים. מה יהיה אם נראה להם ישראלי אחר. לא המודל הארי ליצוא – שזוף, גבוה, בלונדיני, עדיף עם רגליים שעירות, ואם הוא אוכל תפוזים – זה עוד יותר טוב. מתנהלת נגדנו מערכה פוליטית קיצונית ימנית. לא מתקפה חזיתית, אלא קשר פתרני של אנשים שמתיימרים להיות נציגי היהדות והציונות. הקהילות היהודיות בחו"ל אינן מונוליטיות. יש בהן גווני דעות שונים. בהנהגת חלק מהן עומדים אנשים [illegible]. אין שם חיים פנימיים דמוקרטיים. יש מישהו שמקורב לשגרירות, ואנשים כאלה מתרגלים לתמוך תמיכה בלתי-מסוייגת בכל מעשה של מדינת ישראל. בשם מי כתב שיינמן, ראש הקהילה בדיסלדורף? האם שאל את האנשים שבקהילתו, האם התייעץ איתם?".

"בהמבורג, למשל", מספר סמל, "פורסמה ידיעה שהופסקה מכירת הכרטיסים להצגה. החלטתי לעשות מסיבת עיתונאים ולהזמין אליה גם את יו"ר הקהילה. הוא סרב לבוא, ואמר 'אין לי שום דבר בעד או נגד', אבל קיבלתי שבעה טלפונים מהארץ שלחצו עלי. לשמחתו, ראש הקהילות היהודיות בבוואריה ניגש אלינו ואמר: 'אני גאה בכם'".

סובול: "אין לנו ספק שגורמים ימניים בארץ הם שדחפו את העניין. המברק של שיינמן זכה לכיסוי בכל אמצעי התיקשורת. בראיונות שנערכו עמו, התברר שהוא אפילו לא קרא את המחזה. הוא נחשף בכל גיחוכו. אלה שהפעילו אותו הם עסקנים מקומיים עם אופק שלא עובר את חוף הרחצה בתל-אביב. הם גרמו להצגת ההנהגה היהודית במערומיה, בקלונה. ומי שהפעיל אותם הוא פושע ששיחק בחוסר אחריות".

לאחר כמאתיים פעם שהצגת "הפלסטינאית" רצה בארץ, הוצגה ומוצגת לפני חיילים במחנות צה"ל, אושרה על-ידי משרד החינוך – החליטו כמה מחברי "התחייה" להפגין נגדה. לרוע מזלם, ההפגנה שלהם לא עוררה מספיק תגובות באמצעי התיקשורת. כמה אנשים לאחר-מכן החליטו להתארגן בצורה רצינית יותר. הם רכשו כרטיסים, הזמינו עיתונאים, והפגינו באולם במהלך ההצגה בצעקות מהסוג הבא: 'רוצים תיאטרון ציוני, לא אש"ף'. המשטרה פינתה בכוח עשרים מפגינים שהתפרעו.

סלווה נקרה, בתפקיד הפלסטינאית, עמדה אז על הבמה. המציאות נכנסה להצגה. אולי היה זה צחוק הגורל, ואולי הצחוק הנבואי של המחזאי, שהפך את הפגנת אנשי "התחייה" באולם לסצינה שיכולה היתה להשתלב במחזה באופן חלק ואלגנטי. ואולי אפילו היו בקהל מי שחשבו שככה זה היום עם התיאטראות האוונגארדיים. שחקנים בקהל.

"אני חיה בארץ הזו עם הרגשה שאני לא רצוייה פה", אומרת סלווה. "מספיק שאנשים ישמעו את השם 'פלסטינאית' כדי שיצעקו. אין כבוד לזהות שלנו, אין כבוד לתרבות. באחת ההצגות קם איש מבוגר וצעק 'לכו ללבנון, מה אתם עושים פה?'. אני עמדתי על הבימה, הסתכלתי עליו, נתתי לו את הזמן לגמור, ואז שאלתי אותו בידיים אם סיים, והמשכתי בתפקיד. וזה קורה כל-כך הרבה פעמים בחיים. זה לא מזעזע אותי. אני כבר עייפה. אני נפגעת בכל פעם שמציינים את העובדה שאני ערבייה. אם אני שחקנית – אז אני שחקנית. יש לי איכויות, יש לי כשרונות, אבל בארץ הסיווג נהפך למנטליות".

נעם סמל: "יש אנשים במימסד הפוליטי הימני שלא מבינים שהחופש האמנותי אינו עוד איזה 'אייטם' בכנסת. כמו שלא יעלה על הדעת לדרוש מצייר שצייר דווקא בסגול לשנות את הצבע, כך לגבי התיאטרון".

הבן שלה עסוק עכשיו בטמינת ידיו בתלולית חול גדולה. עכשיו היא אמא. לא שחקנית. לא שחקנית ערבייה. "המטרה שלי שהוא לא ירגיש זר בארץ הזו", היא אומרת. "יום אחד הוא שיחק עם ילדים שכנים, יהודים. אחד מהם צעק לו 'ערבי מלוכלך'. זו היתה סטירת-לחי גדולה בשבילי. פתאום אתה שואל את עצמך מה עזר החינוך? אתמול בלילה הוא שאל אותי: 'אם אני פלסטינאי, למה אני מדבר עברית?' אמרתי לו שזו שפת המדינה שאנחנו חיים בה. ואז הוא אמר: 'אם אני אדבר כל הזמן עברית, אני אהפוך ליהודי?'".

"אנחנו משקיעים כל-כך הרבה אנרגיה כדי למצוא את הישראליות שלנו, להתגבר על הגזענות שמסביב, להתעלות מעל כל התגובות כדי להמשיך לחיות, לתפקד, בבית, בעבודה, בתיאטרון. לא כל מה שהולך בתיאטרון הולך חלק. יש ויכוחים. לפעמים החומר מעורר ויכוחים, אבל באנשים עצמם יש פתיחות. אני אוהבת לקום בבוקר ולבוא לפה. זה תיאטרון טוב שמתמודד עם חומרים טובים, שאכפת לו. אם מעלים הצגה מסויימת – יודעים מה רוצים לומר. נכון שתיאטרון לא משנה עולמות, אבל חשובה הידיעה מה הטעם בעשייה. אני מתלבטת וחושבת ומחפשת – ממש כמו התיאטרון, וזה אנושי וזה לגיטימי. לפעמים נדמה שאנחנו מתלהבים מעצמנו קצת יותר מדי. אומרים לעצמנו כמה אנחנו יפים. וכשזה מנופח, זה לא טבעי".

"קורה שאני מסתובבת פה ושם ושומעת מישהו אומר פלסטינאים-מחבלים. בנשימה אחת. ואז אני לא יכולה להתאפק, ואני צועקת – 'אם עוד פעם אחת אתה אומר את המלה הזו, אני נותנת לך סטירה'. גם ככה אני כל הזמן מזוהה עם אש"ף. אני רוצה לנוח מזה. לחיות כמו כל אחד נורמלי. די. אני עייפה".

הַעייפות של סלווה נשארת מאחורי הקלעים. בחוץ, למרות הזהירות שבניסוחים, נשארת האידאולוגיה. בסר: "שיתוף שחקנים ערבים, לדעתי, לא התחיל אצלנו מאידאולוגיה. פשוט עובדים יחד. כשעובדים עם מישהו, וחיים באינטנסיביות כזו – זה דו-קיום. אני לא בטוח ששמנו על זה כל-כך את הפוקוס. נכון שהקמנו את 'הבמה הערבית' כי חשבנו שיש צורך להתחשב בציבור הגדול הזה. לא לחיות בניכור. אבל התהליך היה טבעי. אני לא חושב שזה רק אקט פוליטי טהור כמו שעלול להשתמע מזה. כשאתה עובר על תפקיד כשחקן, הבלוטות שמפעילות את האגואיזם שלך הן בפול פעולה. אתה נמצא על במה והחוויה היא שונה. זה לא כמו לנהל שיחה פוליטית בבית-קפה או בבית. על הבמה לא חשוב מי צודק ומי לא צודק. זה פשוט עובר אחרת".

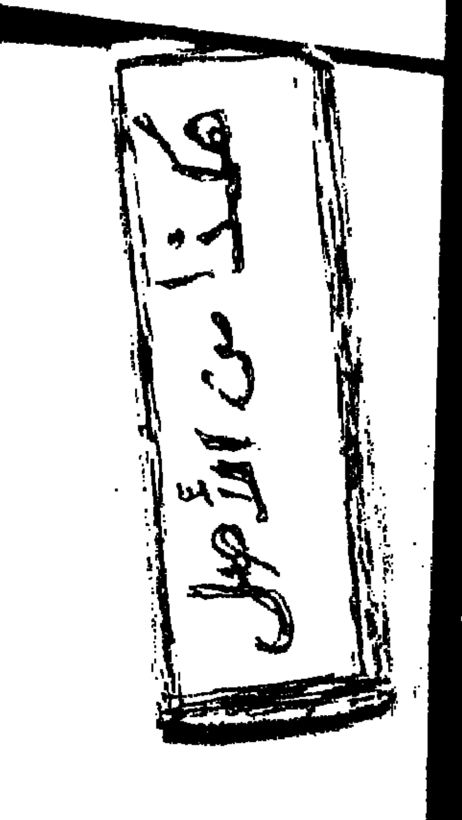
ליאורה ריבלין: "עד שלא עובדים ממש ביחד, יש המון השתדלות, וזה מגביר את הלא-נורמלי ביחסים. אבל בעבודה יש אינטרס משותף. זה יוצר קירבה. עד ההצגה 'פלסטינאית' ידעתי שיש בעייה, והיתה לי דעה פוליטית, אבל כשעברתי בהצגה הרגשתי שזו גם הבעייה שלי".

דרור קרן הגיע לתיאטרון לפני שתי עונות. בחור צעיר. כישרון גדול, אומרים עליו. "באופן אישי נדהמתי בהתחלה לראות שאין מרכאות. הייתי במצב עדין. לא היכרתי את כל השחקנים הערבים, הגעתי עם מאה-אלף דעות קדומות, ולצערי מצאתי עצמי שוקל מלים. מאוד נזהרתי. מצאתי עצמי חושב האם מותר להגיד לידו את זה, האם הוא חושב שאני מתכוון לזה כשאני אומר את זה? אבל כשעוברים על הצגה, חל תהליך של התקרבות, למרות המבוכות. הם בכל זאת מיעוט. קיימת זהירות, כאילו מכסים על דברים בגלל המסרים. אני זוכר שבסאטירה 'מלך ישראל' הלבישו את סלים דאו בתלבושת ערבית קלאסית. שלוף כזה. הוא התקומם נורא. ברגע הראשון חשבתי לעצמי: הוא צודק. אבל הסבירו לו שהוא עושה את זה

(המשך בעמוד 55)

ביקור בדכאו. בחזית הצילום, מימין לשמאל: סלווה נקרה, נעם סמל, יהושע סובול. (צילום: ירון רוזן).

קולאז' על הקיר: חמישה צילומיירי, בכל אחד מיג אויב שהופל בקרב. פלאחים מתפרעים ליד ... **שהוצא מרגל מרוטשת. בורג שחיבר מרפק לזרוע. תא"ל גיורא רום. אחרי**
שלושה חודשי שבי במצרים, עם נכות קשה, אמרו שהוא מחוסל. גיורא חזר לתא ... **אם. במטכ"ל אומרים שהירוקים קיבלו סוג אווירי מעולה.**

כחול בין ירוקים

מאת יוסף ולטר צילומים: שמואל רחמני

ב כל פעם שהוא מתבונן בקולאז' שבסלון ביתו, שב תת־אלוף גיורא רום 18 שנים לאחור. ביד אמן רגישה הצליח הפסל יגאל תומרקין, אבי היצירה, לדחוס למסגרת קטנה פרק סוער מחיי טייס קרב בחיל־האוויר: חמישה צילומיירי ממלחמת ששת הימים, בכל אחד מהם מיג מצרי או סורי שהופל בידי גיורא; תמונה של פלאחים מצריים ליד טייס ישראלי פצוע, סרן גיורא רום, שמטוסו הופל מעל הדלתא במלחמת ההתשה; מסמר גדול שהוצא מרגלו המרוטשת של גיורא לאחר שחזר מהשבי במצרים; הבורג שחיבר את מרפק ידו השמאלית.

הקולאז' של תומרקין, ידיד משפחת רום, כמו מבקש לומר שגיורא, כמוהו עצמו, קורץ מפלדה. אדם שלחם וניצח את נכותו, גבר בכוחות נפש מפליאים על משקעים קשים וכואבים שהותירה בו תקופת השבי, והצליח לשוב אל תא הטייס במטוס הקרב, אל הסטיק והמצערת.

ערב ראש השנה, ספטמבר 1979. מלחמת ההתשה בעיצומה. באותו יום אחה"צ יצא הטייס סרן גיורא רום להשתתף בתקיפת שדה התעופה מנצורה שבדלתא המצרית. לפתע – חבטה. טיל פגע במטוס, שהחל לבעור. הנטישה היתה קשה. תקלה בכיסא המפלט. אחרי מאמצים נורה הטייס החוצה עם מרפק יד שמאל וירך רגל ימין מרוסקים. הצניחה נמשכה כנצח. 20 דקות באוויר נידמו בעיניו לשעות. גיורא צנח באיזור הדלתא, היישר אל תוך המון סוער של כפריים מצריים.

הכפריים הססו תחילה, מתקשים לקבוע אם מדובר בטייס ישראלי. מישהו מהם הפשיטו, עיין בתווית שעל גופייתו וקבע: "הארא יהודי". מבעד לערפול החושים בו שקע חש גיורא בעוינות הפורצת כלפיו. הרוחות התלהטו. בין הכפריים לבין עצמם פרץ ויכוח עז. הם נחלקו לשני מחנות: קבוצה אחת ביקשה לערוך בו לינץ' מיידי, האחרת דרשה להמתין לצבא. מישהו פרץ את טבעת האנשים שהקיפה אותו, נטל אבן והחל להכות בעוצמה על ראשו. פצע עמוק נפער מעל לגבתו ושתת דם רב. הרגל הפצועה היתה מוטלת בזווית לא טבעית, ורק כמה פיסות שרירים עוד חיברוה לגופו. המרפק המרוסק שיגר גלי כאב. מעל לכל, הוא זוכר, איים להטריף את דעתו הצמא.

מעליו נמשך המאבק בין מגיניו למבקשי נפשו. שמונה זוגות ידיים הרימוהו ונשאוהו אל הכפר דרך שדה כותנה. בחצר קטנה, מוקפת חומה, שילחו בבעיטה חמור שרבץ על ערימת קש והניחו במקומו את הטייס הפצוע. איש לא הורשה להיכנס זולת הנכבדים. אלה הסתודדו סביבו בעוד ההמונים מתגודדים בחוץ. אחד הזקנים פנה אליו באנגלית: "אם תאמר 'מים' – ניתן לך". גיורא שתק. שעה לאחר מכן הרימוהו מערימת הקש והוציאוהו החוצה. החל מסע בין סימטאות הכפר כשמאחוריו נחשול אדם אדיר שצעק בהתלהבות: "נאצר, נאצר!". כמה צעירים קרבו אליו והחלו לסובב את בהונות רגליו כמו שמסובבים כפתורי רדיו. המסע הגיע אל קיצו בפאתי הכפר, שם המתין סנרר וכו כמה חיילים. השכיבוהו על רצפת הרכב והטנדר החל לנסוע כשההמונים מטלטלים אותו מצד לצד, מאיימים להופכו.

גיורא התעורר בבית־חולים קטן באיזור הדלתא, רגלו בסר־מתכת, ידו חבושה והפצע מעל העין תפור. אח רחמן ישב לידו והביט בו בסקרנות. כשראה שהטייס התעורר, שאל אותו: "מי שרף את מסגר אל־אקצה?". "לא אני", ענה גיורא, ונרדם. כעבור זמן שוב התעורר. הפעם היה באמבולנס שהובילו לבית־הסוהר בקאהיר. הוא זוכר תא קטן וחשוך, דלת נטרקת ברעש והצמא הממשיך להטריף את דעתו.

הדלת נפתחה. בתא החשוך הבליחה אלומת אור. רופא בחלוק לבן גהר מעליו ופתח בנאום על מהות השבי וסדרי שיתוף פעולה בין השבוי לשוביו. הגישו לו כוס תה. הוא חיסל את תוכנה בלגימה ומיד הקיא על עצמו ועל רגלי הרופא. הלה עזב את התא במהירות. חצי שעה לאחר־מכן הגיע גבר לבוש אזרחית שהזדהה כ"מיסטר ג'ון", וחזר שוב על הרצאת הרופא. גיורא דרש להחישו לבית־חולים. "מיסטר ג'ון" הבטיח שיהיה בסדר, אך קודם־לכן ביקש פרטים אישיים. לפתע שאל: "באיזה בסיס אתה משרת?". גיורא סירב לענות. "אז אין בית־חולים" – סינן "מיסטר ג'ון" בין שיניו, ועזב את התא. שוב קשרו את עיניו של גיורא, הוציאו אותו מהתא

(המשך בעמוד 21)

ספטמבר 79'. סרן גיורא רום יוצא להשתתף בתקיפת שדה תעופה מצרי. לפתע – חבטה. טיל פוגע במטוס. הנטישה קשה. הטייס נורה החוצה עם מרפק יד שמאל וירך רגל ימין מרוסקים. אחרי 20 דקות באוויר הוא מוצא עצמו בתוך המון סוער של כפריים מצריים.

גיורא רום, רעייתו מרים ושלושת ילדיהם בביתם, ועם דרך חתיים שלו, בעמוד ממולו: "טייסים חיים במערכת שיודעת למדוד במדויק את רמת הביצוע של כל פעולה, ואני מאמין שכלל הצבא יוכל להגיע לאותו מצב".

כחול בין ירוקים

"הצבא זקוק לכוח אדם איכותי"

תא"ל גיורא רום: "ב־14 השנים האחרונות צה"ל גדל, והמדינה לא יכלה להעמיד לרשותו די אנשים טובים".

תת־אלוף גיורא רום. "כחול" חדש בממלכת "הירוקים", עולם שונה, דפוסי התנהגות שונים. אפילו השפה אחרת: מונחים כמו בט"ש (בטחון שוטף), כמל"ד (כובע פלדה), מצ"ן (פיקוד ...), תאג"ר ועוד כהנה וכהנה מושגים וקיצורי ... שהם חלק מהסלנג והפולקלור של יחידות ... – אך זרים לטייס שבא כמו מעולם אחר.

בחיל־האוויר הכל מדוד, שקול ומדוייק. אצל "הירוקים" יש מעקפים, קיצורי־דרך, לעתים ניגודי אינטרסים. חיל־האוויר הוא זרוע דיכוזית. אצל "הירוקים", כשבאים לטפל בשיפור גדר בצפון, ... מעורבים בעניין פיקוד הצפון, המפח"ש, קצין חימוש ראשי, היועץ הכספי לרמטכ"ל, ... גם רשות שמורות הטבע ועוד. לכל אחד ... אדון משלו ואילוצים שונים. דרך קבלת ההחלטות מורכבת הרבה יותר.

... נימים אלה שקוע גיורא בלימוד תפקידו החדש בעוזר ראש אג"ם. כמי שהתמחה בלוגיסטיקה ובחקר ביצועים, יהיה לו מה לומר. ... מרתק אותו. זו הסיבה שהסכים לקבלו גם ... קבע הרמטכ"ל כי לא יועלה לדרגת אלוף. ... בתפקיד הזה אלופים. גיורא הסכים לכך. הוא ... את התפקיד, לא את הדרגה.

... לדירתו הצנועה בבסיס תל־נוף, עליו פיקד עד ... זמן קצר, הוא מגיע רק בשעות לילה מאוחרות. ... מוסיקה קלאסית וקריאה, קשה לו עתה ... יש לו אוסף תקליטים גדול ומגוון. מוצרט ... הם המלחינים האהובים עליו. חבריו ... מרים, העובדת כאשת יחסי־הציבור של ... החולים תל־השומר, מספרים כי יש לו הספק ... לכמו הזוג רום שלושה ילדים: נטע, ... אסף, בן תשע, ויובל, בן שבע.

... התיצונית "מקטלגת" אותו לעתים ... הטיפוס ה"קלאסי" של טייס תקרב ... למועדון נבחר. חבריו מספרים כי חזותו ... מתן ברגשות רבה ויודע להרעיף חיבה ... אותו. בתקופת השבי לא שכח לשלוח ... הצלב האדום פרחים לרעייתו מרים ליום ... ברגעים הקשים ביותר בכלא המצרי ... חוש ההומור שלו. פעם, כשקיבל ממדים ... קוהרים רוקנה קודם שמסרוה לידיו, ... תודה על המתנות, אבל הדבר היחידי ... זה הדאודורנט. כנראה שהוא הוא לא ... הסוהרים..."

את תפקידו הנוכחי הוא רואה בגדול, נמנע מלדבר על תרומה אישית והשארת טביעת אצבעות מחשש שיישמע כמי שמשתבח בעצמו. "מה שנדרש מקצין בכיר", הוא אומר, "זו לא מומחיות מקצועית צרה אלא היכולת להביא לידי ביטוי את התבונות האישיות, האינטליגנציה וכושר החשיבה וההחלטה, יחד עם הנסיון, שרכש בעבר. אין לי חיכוכות אינטימית עם הצבא. זה סוד גלוי שצבא זה עסק יקר, וקיים פער גדול בין מה שהוא דורש לבין מה שהמדינה יכולה לתת. בשנים האחרונות נהפך הצבא יותר לעתיר הון, ופחות לעתיר עבודה. במצב כזה, אם רוצים להפיק ממנו את כל העוצמה, צריך להפעיל צבא שרמת התחכום בו ורמתם האישית של חייליו תהיה מקבילה להצבר ההון".

האם המשמעות היא שלצה"ל יתקבלו בעתיד רק הטובים ביותר?

"אינני סבור כך, אבל צריך שיהיו בצבא שיעור מספיק של אנשים טובים. כשאתה מביא לתזמורת כנרים טובים, הגרועים נפלטים החוצה. בעניין זה אנו מהלכים על חבל דק. בשנה האחרונה עשה צה"ל הרבה כדי לא להיכנס למצב שבו הטובים ידחו על־ידי הפחות טובים. הצבא זקוק לכוח אדם איכותי כדי להפיק ממנו את התוצר המתאים, היינו כוח אדם שיהיה מסוגל לכפות על האויב הפסקת אש במלחמה (אינני מאמין בתבוסה טוטאלית) – בתנאים לא פחות טובים מתנאי הפתיחה, ובמספר אבידות נמוך ככל האפשר".

"הצעירים בצבא מונעים על־ידי תחושת הישגיות. לרבים קוסמת העובדה שבצבא – הם המעצבים את האירועים. הם חייבים לדעת שמעשיהם זוכים להערכת העם. ב־14 השנים האחרונות צה"ל גדל, והמדינה לא יכלה להעמיד לרשותו די אנשים טובים. כיוון שהיה צריך לאייש תפקידים, החל תהליך של משרה שהתבטא בעלייה מהירה בסולם הדרגות של רבים – כי לא היתה ברירה".

"היום ניתנו את התקלה, ואנו מקטינים את הצבא ומנסים לתת יותר הערכה למשרתים בו. התהליך הזה הורגש פחות בחיל־האוויר, לו יש הזכות לבחור את אנשיו לפני שאר הגופים, קיסמם של המטוסים לא פג. הם עדיין מושכים את הטובים ביותר, טייסים חיים במערכת שיודעת למדוד במדוייק את רמת הביצוע של כל פעולה, ואני מאמין שכלל הצבא יוכל להגיע לאותו מצב".

(המשך מעמוד 19)

סלונקה והובילוהו על פני מסדרונות ארוכים. להפתעתו מצא עצמו שוקע אל תוך מזרון רך להפליא, רחצו את גופו, נתנו לו בגדים נקיים, ואז התחדשה החקירה.

גיורא המשיך לשתוק, חזר רק על ריקלום אחד: "אני טייס, סרן בחיל־האוויר, ומבקש טיפול רפואי". ... והבטיחו טיפול, אך דרשו קודם – חקירה. גיורא לא ויתר. ביממה הבאה הוצא והוחזר חליפות אל תא ... תוך נסיונות נמרצים לשכנעו לדבר. רגלו ... על החקירה ניצח גנרל צאדק, מי שהיה לימים ראש המודיעין המצרי. לבסוף הגיעו להסכם: הטייס הישראלי יילקח לבית־החולים, ואחרי הטיפול יחקר ... לידי אנשי הצלב האדום.

בבית־החולים מאהדי בקאהיר ניתחו את רגלו ... את מחצית גופו בגבס. שבוע לאחר הניתוח ... החקירה. גיורא לא הוכיל את תוקריו לשום ... שאמר את כל הידוע לו ותבע להימסר לידי אנשי הצלב האדום. "אתה עושה צחוק מהעבודה" – ... החוקרים. גיורא העמיד פנו נעלב והודיע כי לא ... לדבר עימם מטול ועד רע "כי מלה שלהם אינה מלה". בתגובה הוחזר לצינוק. אחרי כמה שעות שבו לחקור אותו, ולא בעדינות. בכל פעם נקטו שיטה אחרת: השכיבו אותו עירום על הבטון הקר, נתנו לו מזון ומים במשורה – וגיורא שותק, סוהר בריון קרב אליו ובמשך שלושים דקות סטר על לחיו בלא הפסקה. אחרי שבועיים הבינו החוקרים שהם לא מגיעים לשום מקום. הם הגבירו את הלחץ. היו רגעים בהם חש גיורא שהוא נטחן לאבק.

אחרי שלושה חודשי שבי, בשבת בבוקר, הוצא לפתע מתאו. מישהו גילח אותו והלבישו בבגדים נקיים, העלו אותו על אמבולנס שהחל לדהור לעבר קאנטארה. באותו יום לפנות ערב, לאחר תלאות רבות, מצא עצמו בבית־החולים תל־השומר.

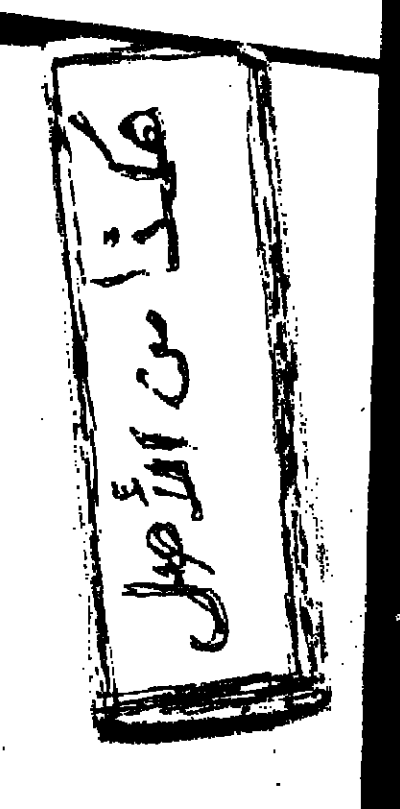
מצבו הגופני היה בכי רע, רק כשובו חש גיורא את כל עוצמת הצלקות, גופניות ונפשיות, שהותירה בו תקופת השבי. אותה חוויה קשה כאשר שכב בלב הדלתא ומעליו התנהל ויכוח: יחיה או ימות; אימת החקירות. במשך שנים אחר־כך פקד אותו כמעט מדי לילה חלום־סיוט: הוא שוכב בחדר קטן, והמקום הולך וצר, הולך וסוגר עליו. חלום אחר שחזר שוב ושוב: הוא בתא הטייס, המטוס נפגע, הוא עומד ליפול בשבי.

את ידו השמאלית לא יכול היה ליישר. עצם הירך לא התאחתה. הרגל התקצרה והוא לא הצליח לכופף את ברכו. אחרי חצי שנה יצא מבית־החולים, מרדה על קביים, משקלו ב־25 ק"ג פחות מאשר לפני השבי. מישהו מחבריו ראה אותו ואמר: "גיורא מחוסל".

בצאתו מבית־החולים ידע שעדיין מצפה לו דרך ארוכה לפני שיוכל לחזור לתא הטייס. מגבלות גופניות קשות, שנבעו מנכותו, עמדו כפני החלטתו הנחרצת לשוב לאוויר, להטיס את המיראז'. בשנתיים הבאות לא הירפה מרופאיו. הוא למד כלכלה ומדעי המדינה באוניברסיטת בר־אילן, ובמקביל דחק ברופאים לבצע עוד ועוד ניתוחים לשיפור תיפקודי היד והרגל. הרופאים לא היו מאושרים, בלשון המעטה, מדרישותיו. במצב רגיל אין נוהגים לבצע ניתוחים שכאלה. הם גם לא התייחסו ברצינות לדבריו כי ישוב לטוס. ימים רבים שהה בבית־החולים, בא ויוצא חליפות. כל אותה עת היה נחוש בדעתו לחזור לטוס. הוא לחם בנכות, ויכול לה.

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

באחת השבתות של חורף 72' בא גיורא לטייסת, עלה על מיראז' והחליט: השבוע אני מנסה לטוס. ואמנם, באותו שבוע שב אל המרחבים הכחולים במטוס האהוב שבו ידע מבחנים רבים. הקצב בו חזר לפעילות מבצעית היה מסחרר: כמה חודשים לאחר־מכן מונה כסגן מפקד טייסת מיראז'ים. אחרי שנה בתפקיד, באוקטובר 1973, התמנה כמפקד טייסת מטוסי סקייהוק.

עד אז גיורא לא הטיס מטוס סקייהוק מימיו, והסקייהוק שונה בתכלית מן המיראז'. בשבת, שישה באוקטובר, החליט לערוך בו טיסת־היכרות. מישהו הסביר לו איך מתניעים ואיך מפעילים את המערכות השונות, אך בהיכנסו לתא הטייס שכח את מרבית ההסברים. גיורא הסיע את המטוס לעמדת המראה ולמבוכתו נוכח לדעת שאינו יודע כיצד לסגור את החופה. אחד הטייסים הגיע בריצה והסביר שוב. גיורא התיישר על המסלול. השעה – שתיים בצהריים. הוא ביקש רשות המראה, ואז שמע בקשר: "החלה מלחמה – חזור לטייסת".

ב טייסת התרוצצו טייסים בסרבלים. גיורא עצר אחד מפיקודיו החדשים. "לאן אתה רץ?" – שאל. "לתקוף מטרות בתעלה". לפתע מצא עצמו גיורא מפקד על טייסת קרב במלחמה.

רס"ן א., טייס־קרב במילואים, היה אז טייס צעיר בטייסת הסקייהוקים. התקופה בה שירת תחת פיקודו של גיורא רום השאירה בו חותם עמוק:

"כשגיורא הגיע לטייסת, שמענו את סיפור נפילתו בשבי ואת סיפור 'הסרן בטעות' (שעוד יסופר בהמשך, י.ו.). גיורא לא הכיר את הסקייהוק, ולגבי, כטייס צעיר, זה היה די מפחיד. בשלב הזה של הקריירה שלך כטייס, נודעת חשיבות רבה לדמות המפקד ולבטחון שהוא משרה סביבו. אבל מהר מאוד למדנו לדעת שגיורא, למרות שלא הכיר את המטוס, למרות הפציעה והסבל בשבי, הוא מנהיג טבעי ואדם אמיץ לב. מלחמה היא מבחנו האמיתי של כל לוחם ומפקד. קורה שאתה פוגש טייס שאתה חושב שהוא 'אלוף העולם', אך במלחמה הוא מתגלה במערומיו. לעומת זאת, אתה יכול לפגוש מפקד כמו גיורא שתחילה יש לך לגביו חששות, ובמלחמה הוא מתגלה כארי. גיורא השתלט על העניינים במהירות מפליאה, והשרה בטחון על הכל. אילו סירב לפקד על הטייסת בנימוק שאינו מכיר את המטוס – איש לא היה אומר לו מלה. אבל הוא לקח על עצמו את הדברים הקשים ביותר – ועשה אותם. בעיני הוא קנה אז את עולמו. בדוגמה האישית שהפגין התמצה המושג 'אחרי' במלוא מובנו".

גיורא לבית ורמוס נולד בחיפה לפני 42 שנה. בהיותו בן שנה עקרו הוריו לתל־אביב ובה עברה עליו ילדותו. לימים של לחיסה כתלמיד בפנימיה הצבאית. רבים מבני מחזורו שאפו ללכת לצנחנים. אז זה היה באופנה. גיורא שאף למרומים, רצה להיות חבר באותה קבוצה קטנה ואיכותית – הטייסים. תמיד נמשך לאתגרים קשים, ומסתרי מטוס־הקרב, המסובכות שבו, הקסימו אותו. לקורס הטיס התקבל עם עוד כמה עשרות חניכים מאושרים. אחרי 20 חודשים הוענקו כנפי טיס רק למעטים מהם, חלקם טייסי קרב, חלקם טייסי תובלה. גיורא היה הצעיר בבני מחזורו. את הכנפיים זכה לענוד חודש וחצי לפני יום הולדתו ה־19.

טייסי הקרב נשלחו לטייסת אורגאנים, ולימים המשיכו כמה מהם לטוס במיסטר, וכמה במטוס המתקדם והיוקרתי יותר – הסופר־מיסטר. מאלה נבחרו בודדים להטיס את המיראז' – חוד־החנית של חיל־האוויר באותם הימים, ופיסגת חלומותיו של כל טייס. גיורא רום היה אחד מהם – טייס המיראז' הצעיר ביותר בעולם. ככזה, הוטל למלחמת ששת הימים, מלחמה שכמעט "החמיץ".

בספר "חליפה לחץ" מאת מירב הלפרין ואהרון לפידות מתאר גיורא את שעבר עליו כאשר פרצה המלחמה, ובתוך טייס צעיר מאוד ועדיין לא מנוסה, חש בה בתחילה כ"פרח קיר": "לא ציוותו אותי לתקיפות הגדולות של שדות התעופה הערביים. נשארתי בבסיס בכוננות להגנה אווירית. עד שכל הבסיס המריא לי מתחת לאף לא האמנתי שתפרוץ מלחמה. רק כשהאחרים התחילו להמריא ואני יושב במטוס באפס מעשה, תפש אותי תסכול איום. הבנתי שזהו זה: התחילה מלחמה – ואני מחוץ לעסק".

"התסכול גבר שבעתיים כשהמטוסים שבו מהתקיפות, ואני עדיין על הקרקע. ב־9 בבוקר שמע מישהו את תפילתי והוזנקתי לתקיפה. היעד היה שדה־התעופה המצרי אבו־סויר, הסמוך לאיסמעאליה. היתה זו הפעם הראשונה שהמראתי למשימה מעבר לגבול. סגן בן 22, מצעירי הטייסים. טיפסנו לגובה לכיוון מצרים. הגענו לשדה ומיד הבחנו שטיפלו בו. היו בו מסלולים מופצצים ועליהם בערו מטוסי הפצצה. בצד עמד מיג 21 שלפתע החל להסיע למסלול המקביל, והמריא. הנמכתי ונכנסתי לעמדת ירי. המוביל עצר אותי מיד: 'אל תיגע בו, אני אפיל אותו'. או עוד הייתי ממושמע. זזתי הצידה. המוביל סגר, טווח – והפיל אותו".

"זו היתה הפעם הראשונה שראיתי מטוס מתפוצץ באוויר. ואז, כאילו לפי תכנון מראש, פתח הגיהנום את דלתותיו: פתאום התמלאו השמיים מטוסים והחלו מירדפים ובלאגן שלם של התפוצצויות, הבזקי אש ופטריות עשן. ואני, אסור לשכוח, טירון שבטירונים. לפתע הבחנתי בשני מיג־21 שרדפו אחרי המיראז'ים שלנו. פתחתי מבער, תפסתי את אחד המיגים והגעתי לטווח קרוב. יריתי בו מטווח 200 מטר ולא פגעתי. זה היה רגע איום. כל הבטחון העצמי שלי נשמט לקרקע. בראשי עלתה רק מחשבה אחת: שלוש שנים הכנתי עצמי לקרב הזה – ופיספסתי אותו. הלכתי על נסיון שני. התקרבתי ל־150 מטרים, יריתי – והוא התפוצץ לי מול העיניים. באותו רגע כבר לא היה איכפת לי אם נפסיד במלחמה...".

> **"כשאתה מביא לתזמורת כנרים טובים, הגרועים נפלטים החוצה. בעניין זה אנו מהלכים על חבל דק. בשנה האחרונה עשה צה"ל הרבה כדי לא להיכנס למצב שבו הטובים ידחו על־ידי הפחות טובים".**

"חזרתי לשדה, תפסתי עוד מיג־21, רדפתי אחריו, יריתי בו בתותחים – והוא נפל. הייתי שיכור נצחון. מרחק ראיתי עוד מיג־21. יריתי בו אבל לא ראיתי אם נפגע. הייתי קצר בדלק, מתחת למינימום, והחלטתי לעצור את ההתלהבות. ירדתי בגובה והתחלתי לטוס הביתה. בדרך הודיע לי המוביל שהוא נוטש היות שנגמר לו הדלק. אני הייתי חסכן יותר והצלחתי להגיע לבסיס ולעשות את ה'באז' המפורסם. הייתי אז אופוריה: התחלתי את המלחמה בהפלת שני מטוסים. זה היה בעיני נצחון גדול".

ב אותו יום אחר הצהרים נשלח גיורא עם רביעיית מטוסים לתקוף שדה־תעופה מרוחק בסוריה, קרוב לתדמור. קרוב לתדמור פירושו גם קרוב לגבול הסורי, וגיורא לא יכול היה שלא לחשוב על כך. הטיסה היתה ארוכה מאוד, כחצי שעה לכל כיוון. לפני שנכנסו לתקיפה הגיחו מולם שני מיג־21. באותו קרב הפיל גיורא עוד מטוס. בעודו עסוק בקרב, נותר לפתע לבד בשטח סוריה. את הגבול חצה לבדו, עם מעט דלק. "כל מהלך הטיסה חזרה חשבתי רק על דבר אחד, על הכנרת. בכנרת, מתחלף העולם, וכשאתה מעליה יש לך אותה הרגשה מוכרת שזהו זה, גם הפעם יצאת מזה בשלום".

למחרת הוביל גיורא מבנה לתקיפה ברמת־הגולן. היעד היה מוצב על הדרך שעולה מגשר בנות־יעקב לבית המכס. היתה אש נ.מ. חזקה. ביעף השלישי חש לפתע מכה אדירה מתחת לכסא. מאוחר יותר התברר שפגע בו פגז של 37 מ"מ. כל הצד השמאלי של התא נפגע. רסיסי הפגז חדרו לאחת מרגליו שדיממה כל מהלך הטיסה הביתה. מערכות המטוס דממו. "לקחתי כיוון לעבר רמת־דוד ומצאתי עצמי מעליו לקראת נחיתה בלי מכשירים. לא יכולתי להיכנס למסלול כי ההגאים היו פגועים והמטוס תיפקד רק ברבע מיכולתו הרגילה. טסתי לכיוון טבעון וביצעתי פנייה מאוד רחבה כדי שאוכל להתיישר מעל למסלול. הנמכתי בחזרה, כשאני אוחז בהגאים הקשים בשתי ידיים. הגעתי למסלול, ונחתתי. עצרתי את המטוס וניסיתי לקום מהכסא. לא הצלחתי".

את אותו לילה בילה גיורא בבית־החולים בעפולה, שוב אינו יכול לסלוח לעצמו שהוא "מפסיד את המלחמה". בבוקר טילפן לבסיס, אמר ששיחררו אותו מבית־החולים וביקש מאחד החברים בטייסת שיכין לו בחשאי סרבל, חליפת־ג'י ונעליים חדשות. בכסא־גלגלים נסע לשער ביה"ח והמתין לרכב של הבסיס. בהגיעו לטייסת לבש את הסרבל וירד לחדר המבצעים. כולם היו המומים. מפקד הבסיס אסר עליו לטוס בלי אישור רופא, ולרופא, מול גיורא, לא היה שום סיכוי. הוא אישר. ציוותו אותו לזוג האחרון של הטייסת לאותו יום.

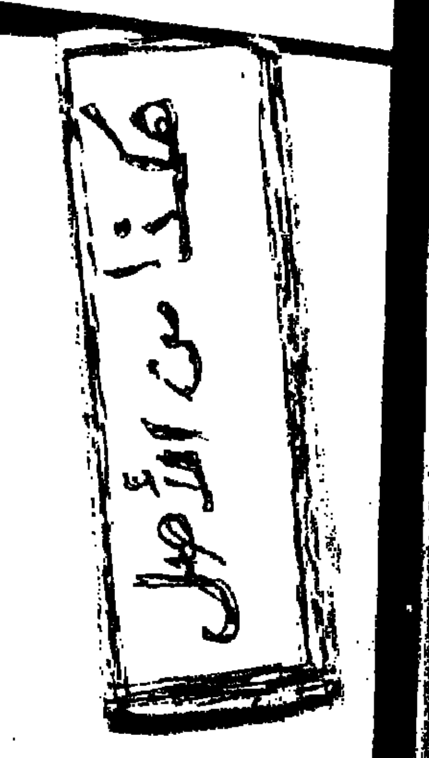
אחר הצהריים יצאו גיורא וחבריו במיבנה של שלישייה לתקוף חטיבת שריון מצרית שנעה בין ראס־סודאר ושארם. בדרך הבחין בשני מיג־17 נלחמים בשני סופר־מיסטר ישראלים. המיגים ירדו נמוך מאוד והתחילו לברוח. גיורא פתח במירדף, משאיר מאחוריו את שני המטוסים האיטיים במיבנה. הטייסים התחילו לצעוק: "איפה אתה?". הוא אמר שהוא רודף אחרי המיגים לכיוון מזרח. הכיוון האמיתי היה מערב, אבל גיורא רצה לקחת את ההפלות לעצמו. הוא נשאר לבד עם שני המיגים, סגר טווח על האחורי שבהם, וירה. מהמיג הפגוע התעופפו חתיכות, והוא צלל לארמה. המיג השני ברח, וגיורא אחריו. הוא השיג אותו מעל הביצות ליד איסמעאליה. הטייס המצרי נלחם בעקשנות. לפתע קרא המוביל בקשר ופקד על גיורא לעזוב הכל ולחזור הביתה. "לא נלחמים לבד", הסביר המוביל. גיורא נשאר עוד חצי דקה, הפיל את המיג – וחזר הביתה.

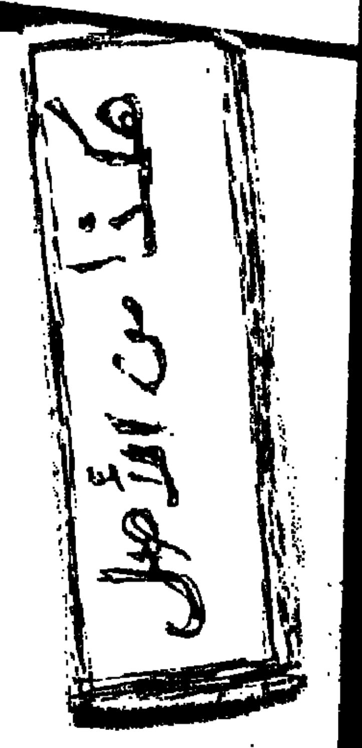
חודש אחרי המלחמה נערכה במלון ירושלמי מסיבה בהשתתפות כל טייסי חיל־האוויר. מפקד החיל, מרדכי הוד, עמד על הבמה וחילק תעודות לטייסים שהפילו מטוסי אויב. הוד קרא שם אחר שם. סגן גיורא רום היה האחרון ברשימה. "סרן גיורא רום" – קרא הוד. מהקהל ניסו לתקן את הטעות – "סגן רום", צעקו. מוטי הוד שב וקרא בשם גיורא, ושוב חזר על טעותו – "סרן". מישהו צעק: "אמרת סרן – תן!". הקהל הצטרף אליו במקהלה. מוטי הוד הביט ברמטכ"ל בשאלה. יצחק רבין, שישב בשורה הראשונה, הינהן בראשו. בעוד מפקד חיל־האוויר והרמטכ"ל מחליפים מבטים, עלה מפקד הטייסת לבמה ובידו דרגות סרן אותן ענד לכתפי גיורא לקול תשואות הקהל.

אחרי המלחמה נשלח גיורא רום להדריך בביה"ס לטיס. כאשר הגיעו הפנטומים הראשונים לארץ, היה בקבוצה הנבחרת שלמדה להפעיל את המטוס המתקדם. בעיצומו של קורס ההסבה יצא לאיזור הדלתא ונפל בשבי. אז החל המבחן הקשה שחשף בו את אותה איכות אנושית ממנה קורצו מעטים, איכות שהובילה אותו לימים לא רק לנצחון במלחמתו האישית על נכות הפציעה, אלא גם לתפקידי מטה ופיקוד – מפקד בסיס רמון שבנגב, מפקד בסיס תל־נוף – ותפקידו הנוכחי, עוזר ראש אג"ם. במטכ"ל אומרים כי הרוקים קיבלו סיוע אווירי מעולה.

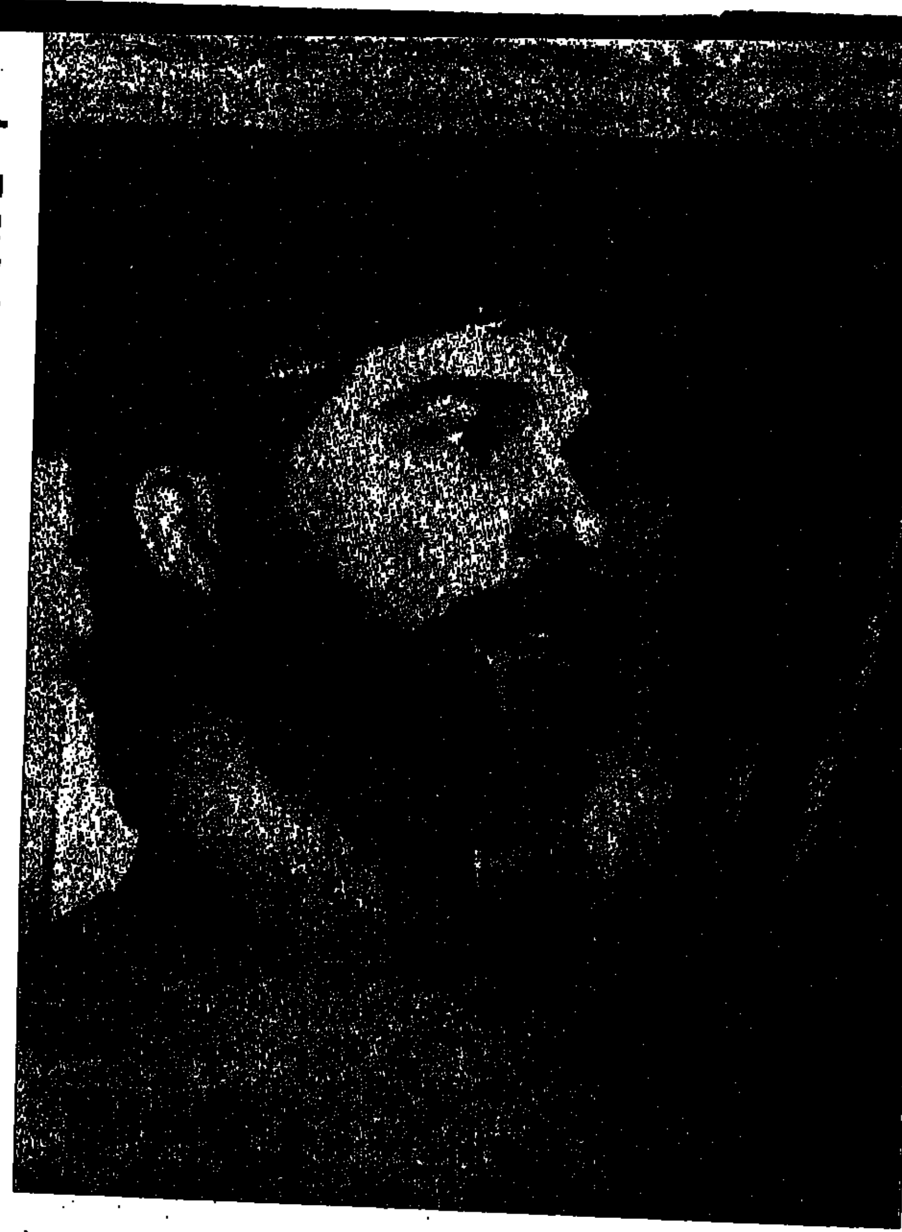
בעוד כשנתיים שוב יהיה גיורא רום – אחד משני הטייסים שלפני עשרים שנה נשלחו להטיס את המיראז' – אחד בין בודדים, מתמודד אחד או שניים שיהיו מועמדים לתפקיד מפקד חיל־האוויר. הטוב ביותר יזכה בתפקיד.

יוסף ולטר

מלכה רפופורט, אמו של בועז: "הוא ידע שהוא ימות בסוף מזיהום. הוא ראה פעם זבוב על התקרה, ואמר לי: 'את רואה אותו, אמא? הוא יהרוג אותי'. אחרי־כן הוא פשוט נגמר. נלחם ונלחם, והצליח, ועוד נס, ועוד נס. אבל הנסים נגמרו".

בועז רפופורט ז"ל: "למדתי להיות עם עצמי, לגמרי לבד, וזה 'לבד' שהוא בשבילי מציאות עמוקה" (מתוך היומן).

אין מנוחה נכונה

בועז רפופורט, 25, צעיר בניו של גברוש מבית־אלפא, נפטר ביום העצמאות השנה ממחלה קשה. באחרונה חי עם שני אחיו בלוס־אנג'לס. לפני כשנה אמר אביו בטלוויזיה: "אני מתייחס לזה בסבלנות, אבל בכאב. אני מקווה שהם יחזרו". בועז חזר. היום הוא קבור למרגלות הגלבוע.

מאת סימה קדמון

בועז רפפורט, הצעיר מבין שלושת בניו של גברוש מבית־אלפא, נפטר ביום העצמאות האחרון. דווקא גברוש – אל"מ (מיל.), מראשוני הפלמ"ח, האיש שפרץ את דרך בורמה, שמורת טבע לאומית שלא הושחתה – יכאב את יום העצמאות מעתה עד סוף חייו. אבל בגברוש, מלבד הכאב, יש גם הרבה כעס: גם במלחמה הזאת, הוא חושב, אפשר היה לנצח. אין מלחמות אבודות, הוא יטען, רק כאלה שמרימים בהן ידיים. ובחודש וחצי האחרונים לחייו של בועז, בחדרו בבית־החולים תל־השומר, גברוש האמין שבנו יתגבר. לא בזכות איזה נס. רק מכוח המאבק.

בועז רפפורט היה חולה בלופוס (סיסטמיק - לופוס אריטמטוזיס), מחלה חשוכת מרפא, קטלנית. יש במחלה הפוגות ממושכות, וההפוגה האחרונה האמין בועז שהחלים לחלוטין. לפני פחות משלושה חודשים פרצה המחלה שוב. לאחר שלושה שבועות של חום גבוה חזר בועז רפפורט מלוס־אנג'לס, שם שהה עם שני אחיו בשנים האחרונות. הוא אושפז מיד. אמו של בועז, מלכה רפפורט, ידעה שזה הסוף. שבועז גוסס. "הוא פשוט נגמר. נלחם ונלחם, והצליח, ועוד נס, ועוד נס. אבל הנסים נגמרו. ואולי בשבילו זה טוב יותר אם היה גומר קודם".

בועז נולד לפני 25 שנים בקיבוץ בית־אלפא, ילדם הרביעי של מלכה וגבריאל (גברוש) רפפורט. שם, למרגלות הגלבוע, מתחת למרפסות מקורות גפנים, בין עצי תאנים, שסק ופפאיה, עברה ילדותם של אריאלה, חוכב, זוהר, בועז ודפנה.

"כשילדי היו בני שלוש", סיפר פעם גברוש, "זרקתי אותם לסחנה כדי שילמדו לשחות. לא היה סייח פראי שלא העלתי אותם עליו כדי שיאלפן אותו. כשהיו בני תשע לימדתי אותם לנהוג בטרקטור ולחרוש, לימדתי אותם לנהוג. בגיל חמש לימדתי אותם לירות; החזקתי אותם בין הרגליים כשיריתי, כדי שילמדו לא לפחד. חינכתי אותם מגיל צעיר לעצמאות, לבטחון עצמי, לרצון לשאוף לדעת הכל, לדעת תמיד מה נעשה מעבר לגבעה. כשטיילנו על הגלבוע לא ידענו מתי לעצור, כי תמיד היתה עוד גבעה שרצינו לראות מה נמצא מאחוריה, בכל מערה ובכל ואדי בדקנו הכל, תמיד, באופן יסודי: את החיות, הסלעים, הצמחייה. אסור היה להשאיר משהו בלתי־ידוע".

בועז גדל כספורטאי מחונן. בגיל שמונה היה אלוף הארץ לילדים בהתעמלות על מכשירים. גברוש: "הוא תמיד רצה להיות

(המשך בעמוד הבא)

גברוש: "כשילדי היו בני שלוש, זרקתי אותם לסחנה, שילמדו לשחות. לא היה סייח פראי שלא העלתי אותם עליו. לימדתי אותם לנהוג בטרקטור ולחרוש. לימדתי אותם לנהוג. לימדתי אותם לירות. חינכתי אותם לעצמאות, לבטחון עצמי, לרצון לשאוף לדעת הכל, לדעת תמיד מה נעשה מעבר לגבעה".

האם: "הייתי לוחצת לו את היד. הוא היה מחזיר לי לחיצה. אמרתי לו שאני מעבירה לו כוחות. בסוף הלחיצה שלו היתה כל־כך חלשה".

דפנה, אחותו של בועז: "הוא היה דמות רוחנית. כולם היו באים להתייעץ איתו".

אדם בעקבות גורלו. בועז בעת הטיול בארה"ב (בצילום המרכזי), ובתקופה בה למד חשמלאות במכללת רופין (צילום קיצוני משמאל).

(המשך מהעמוד הקודם)

ראשון, הכי טוב. בכל דבר שעשה". מלכה: "ילד רגיש. פסיכולוג בלי התואר. היה לו קשר עמוק ואמיתי עם אנשים".

15.3.1981: "עד כיתה י"א הייתי טיפוס מאוד תחרותי. בכל דבר הייתי חייב להיות הראשון – הכי טוב, הכי מעמיד פנים של בעל נסיון, עד שלא פעם ציינו חברי לקבוצה שאני מחזיק את עצמי מעל לאחרים. אך מה שהם לא ידעו ולא יכלו לדעת היה סודי הכמוס: היה בי גם חוסר בטחון בתחומים שונים, היתה בריחה מהתמודדות אמיתית, היו פחדים וחולשות. כשראיתי שאינני טוב במשהו, לרוב הפסקתי לפעול בתחום הזה".

דברים אלה כתב בועז ביומנו, שפורסם בעילום שם בעתון "החינוך המשותף" של הקיבוצים במאי 1982.

דפנה, אחותו של בועז, בת 20: "הוא היה דמות רוחנית. היו לו חברים מאוד טובים שהקשר ביניהם היה רוחני. גם חברות. כולם היו באים להתייעץ איתו. העניין הרוחני הזה נכנס גם להדרכה. הוא לא היה סתם מדריך של צופים וטיולים. הוא היה מדריך של לדבר איתו. על הכל. גם על פוליטיקה. כל דבר".

בן 17 היה בועז כשהתגלתה אצלו המחלה. מלכה רפפורט: "הרגשתי שמשהו לא בסדר. הוא היה אנמי. תקופה ממושכת היה לו חום. היה קשה לאתר את המחלה, לזהות אותה. בסופו־של־דבר אמרו לנו שזו מחלה חשוכת מרפא. אמרו גם שאפשר לחיות איתה הרבה שנים".

ד"ר שלמה שגב, מומחה למחלות זיהומיות בבית־החולים תל־השומר: "'לופוס' אינה מחלה זיהומית. זוהי מחלה שגורמה אינו ידוע, ויש בה יתר־פעילות של המערכת החיסונית שמתבטאת ביצירת נוגדנים נגד הגוף עצמו". לדברי ד"ר שגב, תהליך המחלה מתקדם בהדרגה לניוון של הרקמות הפגועות, והפגיעה העיקרית היא כיליתית – גורמת להרס מוחלט של הכליות. "החולים כמחלה נפגעים בקלות מזיהומים בגלל עיוות במערכת החיסונית שלהם. המחלה פוגעת גם במערכת הדם וברקמות חיוניות נוספות כמו הלב, המוח והפרקים".

בכתשעים אחוזים מהמקרים, פוגעת מחלת הלופוס בנשים, במיוחד נשים בין הגילים 40־25. "אבל מוכרחים להרגיש", אומר ד"ר שגב, "שהמחלה נדירה, ושיש תקופות ממושכות של הפוגה תחת טפול רפואי".

בועז יצא מבית־החולים לאחר שלושה חודשים. מלכה רפפורט: "הוא נעשה עוד יותר רגיש. הוא קיבל 'קורטיזון', תרופה שבין תוצאות־הלוואי שלה גורמת גם לדכאונות, עצבנות, אי־שקט, נדודי שינה. הוא הוציא את כל זה עלי. כשהחברים היו מגיעים, הוא כבר היה רגוע".

בועז לא התגייס לצבא. הוא הלך להדרכה של "השומר הצעיר" ברמת־גן. מה שנקרא "י"ג־ניק". נדב חבצלת, חבר: "כל החברים שלו התגייסו אז לצבא. אפשר לתאר מה הרגיש אז בן של איש צבא, ששני אחיו הגדולים שרתו ביחידות קרביות, שכל חייו היו ספורט וכושר גופני גבוה, ולהיות ראשון בכל דבר".

1.12.1980: "בתחילת שנת י"ג היה מרחק עצום בין תמליס המסודרות, המוגדרות, לביני – כמעט שני עולמות שונים. הגעתי להדרכה כשאני כולי מבולבל ותוהה סביבי, מחפש אנשים שאוכל להרגיש אליהם איזו קירבה, שאוכל להתחלק עימם בחוויות הקשות והקלות, שלי ושלהם גם יחד. ביקשתי חניכים שאוכל להיות להם חבר, שאוכל לתת להם משהו מתוכי, ממה שעברתי עד עתה, ושאקבל גם מהם מה שבתוכם, ובאותה מידה של כנות וגילוי־לב".

במהלך שנת ההדרכה קיבל בועז את ההתקפה השניה של המחלה. מלכה: "הוא היה במצב נורא. היה לו מצב־רוח קשה מאוד. הוא עזב את ההדרכה נגר איתי בחדר. עודדתי אותו לכתוב. עודדתי אותו לצייר. כתוצאה מהמחלה הוא נפגע ברגלו. הרגל היתה ממש מרוסקת. הוא צלע. הוא רצה לשחק כדורגל. הספורט היה אצלו כדם. הרי אי־אפשר היה לאסור עליו לעשות את זה. שיכנעתי אותו לנסות".

כאן התחיל מאבקה הפרטי של מלכה רפפורט במחלתו של בנה, ילד הריג בקיבוץ. "הוא לא מצא עצמו בקיבוץ. כל החברים שלו היו בצבא, והוא נאלץ לעזוב את ההדרכה. הוא לא יכול היה לשבת או לעמוד. גם לא ללכת. הרגל כל־כך כאבה לו. השגתי לו 'טוסטוס' – בצעקות איומות. בקיבוץ לא הבינו, לא הבינו שהוא לא יכול ללכת. מה פתאום אדם צעיר עם 'טוסטוס'? הרופאים אמרו שהוא צריך ללכת עם קביים. באנו מבית־החולים והחלטנו שנינו שאין קביים. שזה לא בא בחשבון. איך הוא יכול היה להגיד לחברים שלו, שבאו לקחת אותו למועדון, שהוא צריך את הקביים שלו?".

אשה גאה, מלכה רפפורט. כמוה גם בנה, בועז. נדב חבצלת: "היו בעיות עם הקיבוץ. אנשים לא הבינו. אף אחד לא ידע שיש לבועז קביים. לא ידעו עד כמה הוא חולה". מלכה: "הוא לא רצה שידעו. גם אנחנו לא רצינו".

חלו שנים של מאבק. מלחמה על חייו של בועז. "אז עלה אצלי הרעיון של טבעונות", מספרת מלכה. "הלכתי לרופאים טבעונים. רק אחד מהם הסכים לקבל אותו בלי להוריד את הטיפול התרופתי שקיבל. אמרתי לבועז – הולכים על טבעונות. הוא אמר לי: 'אמא, אם תתני לי לאכול חצץ בשביל שארגיש יותר טוב, אני מוכן'".

מלכה בוכה. "זה לא סיפור של טבעונות. זה לנסות להציל חיים של ילד. הייתי מתרוצצת בכל הארץ לחפש בשבילו אוכל מתאים. הייתי ממציאה כל מיני מאכלים כדי שיהיה לו טעים. הייתי עושה לו כל מיני התעמלויות. מטפלת לילות שלמים בעורו שנפגע עם כל מיני קרמים. וכל הזמן רציתי שלא ירגיש חולה. נתתי לו ווטש־פעולה. דחפתי אותו".

10.5.1981: "המחלה הארורה פקדה אותי שוב ונאלצתי בגללה להפסיק את שנת הי"ג. שוב צריך להתמודד, וזהו מאבק יום־יומי המתיש לא רק את כוחות הגוף, אלא גם את כוח הרצון והנפש. כל שעה, כל דקה ודקה היו מלוות בשינוי גדול מאוד, אם לא הגדול ביותר שקרה לי. השינוי התבטא כמעט בכל דבר: בצורת המחשבה, בציפיות, בהרגלים, כאשר העיקרי שבהם קשור ב'מהפכת התזונה' שלי ובמולחן שהתנהל סביבה".

20.5.1981: "אני חושב שאחד מאותם הדברים שקרו לי בתקופה האחרונה הוא שלמדתי להיות עם עצמי, לגמרי לבד – וזה אפילו נהפך לי לצורך. אני רוצה להבהיר את העניין: אינני מתכוון ל'לבד הרומנטי' או ל'לבד' הנובע ממצב־רוח מסויים. זהו 'לבד' שהוא בשבילי מציאות עמוקה. אולי זה בא מכורח הנסיבות, כאשר כל חברי בצבא ואני – בגלל מחלתי והמאבק המתמיד עימה – נשארתי לבדי בבית. כרגע אני חי בקיבוץ ואני כבול לסטריאוטיפים שלו, למחשבות שלו. מסתבר שקווי היסוד של הקיבוץ טבועים בי, בנו, בצורת שקשה לדעת אם זה 'אני' עצמי, או 'אני' של האחרים. אינני יודע אם זה טוב או רע מבחינת הקיבוץ, אבל אני יודע שכל אחד מחברי פוחד להיות שונה מאחרים, חושש לחיות הוא עצמו. אנו יודעים יפה שלקיבוץ קשה מאוד להתמודד עם חריגים, בין אם הם חיוביים או שליליים. נדמה לי אפילו שהקיבוץ אינו מסוגל להבחין בין שני סוגי האנשים".

מלכה רפפורט: "הוא הלך ללמוד במיכללת רופין. למד חשמלאות. באותה תקופה הדריך את ילדי הקיבוץ בכדורגל, הפסיק עם המועדון, אירגן פעילויות חברתיות. היתה לו חברה".

נדב חבצלת: "עם בחורות אף פעם לא היו לו בעיות. תמיד הן באו להתייעץ איתו. להיות איתו".

מלכה: "אבל היה לו קשה. חשבתי גם על העתיד שלו. ראיתי שהוא לא החליט מה הוא עושה עם עצמו. אז עלה הרעיון של טיול לחו"ל".

30.5.1981: "רוב הבעיות שלנו הן אינדיווידואליות ולא קבוצתיות־יומיומיות. המרכזית ביניהן היא, כמובן, בחירת דרך החיים הנכונה והמתאימה לכל אחד. זה דבר לא קל, והוא מוכרע לרוב על־ידי התנאים הכללים והאישיים ועל־ידי כורח המציאות הקיבוצית. אתה מרגיש פתאום איזו מציאות לחוצה, חזקה מאוד, ניצבת כלפי איש צעיר, אשר חייב לעמוד במיבחן החברה הקיבוצית מהרגע שחזר מן הצבא ועד... עד שהוא מתיישב לפי הקו הרצוי...".

2.6.1981: "אני חושב שהדרך בה נוהג הקיבוץ בצעירים שטעית מיסודה, כאשר רוב ההחלטות לגביהם מתקבלות על־ידי אנשים שלא בגילנו. לא חושבים בצורת המחשבה שלנו והבעיות שלהם שונה מזו שלנו. כל זה מביא לעיוות מסויים שקשה לי להגדירו, אבל אני מרגיש אותו, ואני מבין שהוא קיים בגלל מיבנה הקיבוץ. יחס הקיבוץ לצעיר, הדעה עליו כאשר הוא יוצא מחוץ לקיבוץ במשך תקופה מסויימת ועושה בחוץ דברים כדי למצוא את עצמו – לכל אלה השלכות חזקות מאוד על המשך חייו בבית הקיבוצי. כל זה מוביל למרדנות מסויימת של הצעירים, שמתבטאת, בין היתר, בחיפוש אחר דרך חיים שונה – אולי שם יוכל למצוא את ה'אני העצמי' שלו. מכאן נטייתם של בני הקיבוץ לצאת ממנו לתקופה מסויימת כדי לגבש עצמם בצורה יותר יסודית. וכשהוא חוזר לקיבוץ, הריהו מגובש יותר, טוב יותר, בוגר ובעל הבנה עמוקה יותר לגבי יסודות החברה הקיבוצית".

15.6.1981: "המחשבות על הקיבוץ אינן נותנות לי מנוח. כל שעובר הזמן בו אני נמצא בבית, מחשבותי על הקיבוץ מגובשות ומושטות צורה. אני רוצה להגיע למצב שבו אוכל לבחון כל דבר וכל רעיון בעצמי ובצורה שקולה ונבונה. אני שואף לנקות את הקוף זאת הנפש מדברים שיצרה החברה ואשר אינם נראים לי, ובדרך זו להתקרב לאמת שלי. אני מודה שמה שנקרא 'עולם הסחר' מושך ומעניין אותי מאוד – ולא מתוך מצוקה פנימית, אלא גם בגלל השאיפה לשלמות ובגלל הסקרנות הטבועה בי".

בועז בראיון מארה"ב: "בשלב הקצר הזה של חיי – אני כאן, עושה את הדברים שגורמים לי אושר. כן מטריד אותי מה קורה בארץ. אני דוחה את כל התאוריות שאבי חי בתחושה של כשלון. שטויות. יש לו שלושה בנים מוצלחים מאוד. כואב לו, זה כן".

האב: "הוא תמיד רצה להיות ראשון, הכי טוב. בכל דבר שעשה". האם: "ילד רגיש. פסיכולוג בלי התואר. היה לו קשר עמוק ואמיתי עם אנשים".

בועז החליט לצאת לטיול בחו"ל עם חבר מהקיבוץ, נדב חבצלת. מלכה: "הוא היה חייב לצאת. הוא היה חייב להוכיח לעצמו ולחברה שהוא מסוגל. פה בקיבוץ היו עוצרים אותו. הוא היה צריך לבקש כל דבר. פה הוא היה חולה".

נדב: "מלכה ישבה לילות שלמים והכינה לבועז אוכל טבעוני. קלפה מאות שקדים והכינה שקיות ממוספרות לארוחות הצהריים שלו בחו"ל".

מלכה: "שלחתי אותו מצוייד בארוחות טבעוניות, בהנחיות ברורות איך הוא צריך להתנהג מבחינה בריאותית".

נדב: "בועז פרח בטיול. הוא אף פעם לא הכניס את המחלה שלו למערכת השיקולים וההחלטות לגבי הטיול. הוא שכח מהמחלה. טיילנו בארצות־הברית ובקנדה כאילו אין לו שום מיגבלה, למרות הצליעה שלו ברגל".

מלכה: "היית צריכה לראות איזה מכתבים הוא כתב. הוא היה מאושר".

נדב: "הוא יצא מהמיסגרת שחנקה אותו. מהמסגרת הלוחצת. הוא היה בריא".

באותה תקופה, 1983, חיו שני אחיו הגדולים של בועז בלוס־אנג'לס. האח הגדול, חובב, היום בן 31, חי שם כבר הרבה שנים. השני, זוהר, הצטרף אליו לאחר מלחמת שלום הגליל. שניהם, כמו לפחות עוד עשרים, והשבוע נטען – קרוב לשלושים – צעירים אחרים מבית־אלפא, כמו עשרות, אולי מאות, בני קיבוצים אחרים, עבדו ולמדו. חובב, קצין, שירת בשייטת ובגולני, הוא אמן שעוסק בעיצוב וייצור מנורות שיש. זוהר, צעיר מחובב בארבע שנים, שירת בסיירת הצנחנים. עובד בהרכבת מתקני אנרגיית שמש.

כשהגיע בועז ללוס־אנג'לס, כתב ביומנו: "לגבי לוס־אנג'לס – אני חושב על זה הרבה מאוד. ובעיקר על החיים שם. על החיים שלי ועל עצמי חי שם. אני חושב שזה הדבר הטוב ביותר בשבילי לחיות שם ולעבוד, לדאוג לעצמי ולטפל בעצמי, ואז לשכוח את המחלה וכל הדברים הנספחים האלה".

בועז נשאר עם אחיו בלוס־אנג'לס. הוא הקים חברה להרכבת

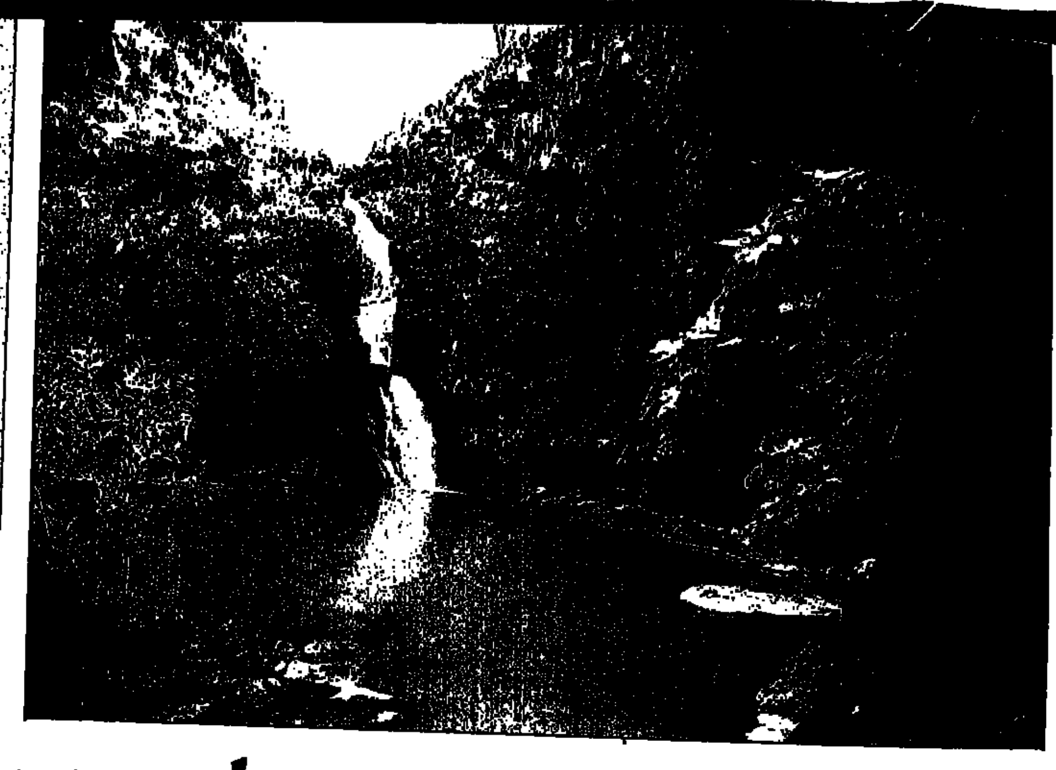
(המשך בעמוד 44)

בועז עם אביו ואחיו בלוס־אנג'לס: "זה שאני נמצא פה כעת אינו מעיד על כשלון הקיבוץ".

هكذا من الأصل

מאת נילי פרידלנדר
צילמה שי גינות
בשיתוף רשות שמורות הטבע

26. אל הבריכה בנחל יהודיה

זהו טיול המתאים לזוג, לחברים או למשפחה עם ילדים בני שש ומעלה, טיול שמביא אותנו אל צפון הגנות ומזרחה. הוא מתחיל בנוף הנסיות, בית־כנסת עתיק, המינזרים של קנה וכפר־נחום, וממשיך לעבר הגולן להליכה של שעה עד לרחצה בבריכה ושמית של נחל יהודיה, תחת המפל. תושבי חיפה והסביבה יוכלו לעשות אותו ביום אחד. לתל־אביבים ולירושלמים כדאי לשלב את הטיול עם נופש ולינה ליד הכנרת. אפשר לתכנן סופשבוע בבית־ההארחה הקטן והאינטימי של "פנקא" בטבריה. אפשר גם לתכנן לינה בחוות "כרי דשא" בטבחה, או ב"ורד הגליל", ובגינוסר יש בית הארחה של הקיבוץ.

הטיול מתחיל מצומת כפר־נחום על כביש טבריה־ראש־פינה, כ־12 ק"מ צפונית לטבריה. מי שבא מהגליל, בכביש עכו־צפת עמיעד, פונה בצומת ימינה לכיוון הכנרת, ואחרי שישה ק"מ מגיע לצומת כפר־נחום.

כאן יש שני מקומות ששווים ביקור, וכמו כל המינזרים ותצורותיהם בארץ, יש בהם אווירה של שלווה ויופי שמזכירים לנו קצת איטליה בארץ־ישראל, בעיקר כפר־נחום. אחרי צומת כפר־נחום פונים שמאלה ומגיעים לעין שבע או טבח'ה, השם הערבי. הכביש הצר שממשיך ישר מוביל לאכסניית "כרי דשא" על שפת הכנרת. עין שבע היא שם עברי חדש שנקבע למקום מיוחד על שפת הכנרת, שבו נובעים שבעה מעיינות, והשם טבח'ה הוא שיבוש מאוחר של השם היווני הקדום.

הכנסיה הביזאנטית העתיקה עברה שיחזור ושיקום ע"י הגרמנים בעלי המקום, ומומלץ לבקר בה, ליהנות מהקווים הנקיים שלה, התסכנים בפרטים ובקישוטים. חצר פנימית נפלאה מוליכה אליה, ובצד שמאל רואים את ריצפת הפסיפס העתיקה עם תיאורים מדוייקים של עופות המים שהיו ושעודם חורפים או מקננים על שפת הכנרת. הפסיפסים נעשו כנראה בידי אומנים מצריים, כי רואים בהם פרחי לוטוס שאין בכנרת, וגם "נילומטר", מכשיר דמוי בית שנועד למדוד את גובה מיפלס מי הנילוס. הכניסה בחינם.

השביל הקצר מהכנסיה לחוף מסומן כשלטת פרטי, אבל אם בטעות תגיעו לשם, תיראו חוף שעוצב בפשטות על ידי שימוש בחלוקי נחל ובקורות עץ, והוא משפיע שלווה ורגיעה על מי שנמצא בו.

מהכנסיה חוזרים למכונית, נוסעים ישר עוד קילומטר אחד ותונים לפני הכניסה לכפר־נחום. הכניסה – תמורת תשלום צנוע מאוד – מביאה אותנו לגן מרוצף אבני בזלת וחלוקי נחל בדגמים גיאומטריים. כאן יש שרידים של בית־כנסת יהודי עתיק, שרידי כפר מהזמנים שישו הלך על הכנרת, ופסל של פראנצ'סקו, הקדוש מאסיזי, שאהב ציפורים וייסד את המיסדר הפראנצ'סקני של הנזירים בגלימות החומות ובסנדלים.

כשתצאו מכאן ותמשיכו לנסוע בכביש לכיוון קצרין, תיראו את הכיפות האדומות של המנזר היווני חלבן.

● **אל נחל יהודיה:**
נוסעים לכיוון קצרין. חוצים את הירדן על גשר אריק. נוסעים עוד שני ק"מ לצומת יהודיה. פונים שמאלה (ישר) ונוסעים צפונית־מזרחית עוד שבעה ק"מ עד חניון יהודיה. רואים משמאל לכביש צריף עץ עם גג אדום ומגרש חניה. חונים, ונועלים היטב את המכונית. בצריף יש תחנת מידע הפועלת בשבתות, ובחודשים יולי ואוגוסט – גם בימי חול. מכאן לוקחים בגדים והולכים לנחל, הליכה שנמשכת כשעה. בימים חמים, מומלץ ללכת מוקדם בבוקר, ואז לבקר בכפר־נחום בדרך חזרה. טיול יפה הוא ללכת לנחל בשעות אחה"צ המאוחרות. לקחת הרבה מים, ולשתות בדרך!

● **ההליכה לבריכה:**
חוצים את הכביש והולכים ישר לכיוון הכפר הנטוש יהודיה. הכפר ניבנה בראשית המאה ע"י בדווים שהשתמשו באבנים עתיקות ומגולפות שהתגוללו במקום. במפות הסוריות עד יוני 1967, ניתן לו שם חדש – "ערביה". עכשיו הכפר נטוש, ובעבר שלט על שלוחה צרה היורדת ממזרח לעבר הכנרת.

הולכים בשביל מסומן בצבע אדום עד לצומת דרכים. בצומת פונים שמאלה. עוברים ליד מצבה לזכר שני נערים שנהרגו כאן כאשר ניסו לגלוש מראש המפל. הולכים בשביל ברור לאורך המצוק. משמאל צומחות אגבות. ממשיכים ללכת על המצוק, עד שרואים את המפל הגדול. מימין. ממשיכים ללכת בהמשך השביל רוּאים הדסים פורחים, ומתחילים לרדת בירידה קצרה אך תלולה לכיוון הבריכה בתחתית המפל. לא להתחלק על העפר הגולש כאן למטה. תאנה רעננה, צמחי מים שפורחים בקיץ ושחיה בתוך אחת הפנינים של שמורת הטבע. לשכשך במים הקרים, לא להיכנס בבת־אחת ולא לזנק למים בקפיצות ראש.

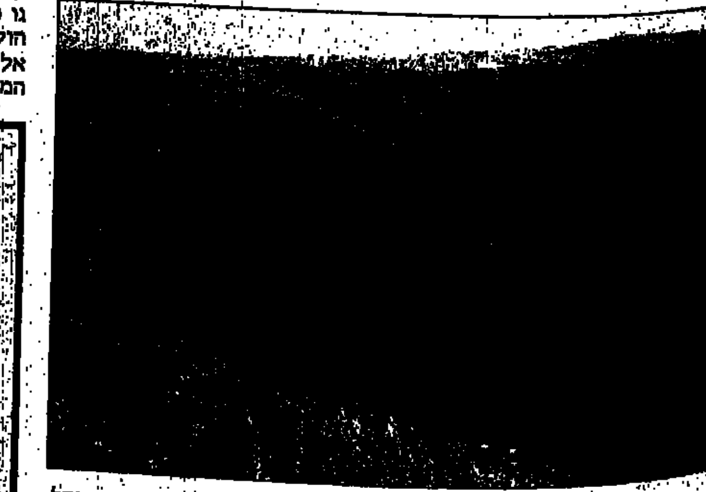
אחרי התרעננות במים הזורמים בשפע, עולים וחוזרים באותו שביל לחניון. זוהי הדרך הקלה והיחידה שבה הולכים המטיילים שאינם מטפסי וגולשי צוקים מקצועיים.

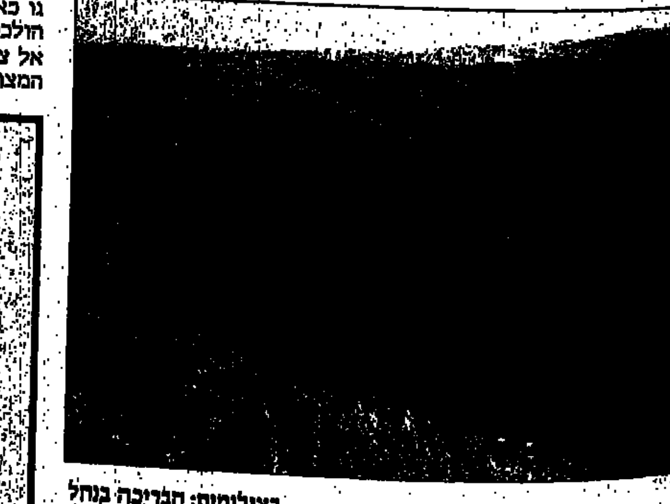
צוות החילוץ של הגולן חילץ מכאן מטיילים שניסו להגיע לבריכה, והתחילו ללכת ללא הכנה וידע. הם הסתבכו בדרך, התייבשו או שקפצו מראש המפל לנחל, וטבעו. רובם היו בחורי ישיבה. היתה פנייה לרבנים שישפיעו על בחורים שימנעו מלצאת לנחלי הגולן ללא הדרכה וללא מים.

במצוקי הבזלת של הגולן חם ויבש מאוד, וחשוב לשתות הרבה מים בדרך אל הבריכות ואל המים הזורמים. המסלול שנתנו כאן הוא קל ובטוח. לכו איתו ותיהנו, ואל תתפתו לעשות קיצורים למיניהם.

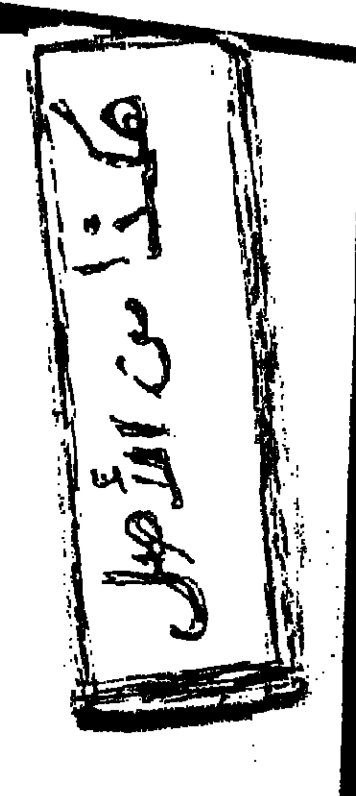
● **אוכל:**
אפשר לסיים את הטיול במסעדת הלחם והדגים ליד טבח'ה. דג אמנון (מושט) מהכנרת עם סלט ירקות רענן, טחינה, שתיה, קפה ופיתות – כעשרים שקלים לאיש.

● **מידע נוסף:**
מפת סימון שבילי גולן וחרמון. בית־ספר שדה של החברה להגנת הטבע בקצרין.

בצילומים: הבריכה בנחל יהודיה (למעלה) ומבט אל הבריכה מהשביל היורד אליה. ללכת בזהירות, ולא לעשות קיצורים.

פיסגה
אבקת הכביסה המנצחת
ב"מבחן האמריקני"
1.
בקבוק קטשופ נשפך לתוך
תא האבקה של מכונת כביסה
שהכיל 4 ק"ג כבסים לבנים.
2.
3.
תוצאות המבחן האמריקני
לנגד עיניכם!
בדיקה קפדנית לא גילתה
שיירי קטשופ על הבד!
חדש!
SPRAY DRYING
האמריקניות אינן מגיעות לכאלו תוצאות!
מומחי התעשיה הישראלית פיתחו את אבקת
הכביסה הקלה "פיסגה", המיוצרת בשיטת
"SPRAY DRYING" המבטיחה תוצאות מרביות. היא
מתמוססת היטב במים בזכות מבנהו והרכבו
המיוחד של כל גרגיר - שהוא חלול ודק דפנות.
"פיסגה" מסירה כתמים ביעילות גם בטמפרטורות
נמוכות. האבקה מכילה מרכיבים מיוחדים להגנה
על הבד, לשמירה על רעננות הצבעים ולהגנה על
מכונת-הכביסה מפני קורוזיה. "פיסגה" מכילה
בושם עדין הנותן ניחוח רענן לכביסה.
בנוסף לאבקת הכביסה, גאה חברת "פיסגה"
להציג את: "קאראטי" - אבקה למדיח כלים,
"קאראטי" - נוזל הברקה למדיח,
"קאראטי" - מלח למדיח,
"פורמולה 40" - נוזל מרוכז לשטיפת כלים,
"בד-גארד שמפו" - נוזל לכביסת יד עדינה
ואת "קטיפה" - מרכך הכביסה המרוכז.
כל המוצרים עמדו במבחני ביצוע קפדניים.
תוצאות
בדוקות

U2

יו·טו·מניה

...נוסטלגיה, "יוטומניה"?
...הם היום להקת הרוק
...
...ת סביבם מזכירה את ...
החיפושיות. על רקע השיממון ...
היום בשדה המוסיקלי הזה, ...
אלבומם האחרון, מיתמר כמו ...

מאת אבי מורגנשטרן

פול יוסון ודייב אוונס היו שני נערים שחלמו, כל אחד, להיות מישהו אחר, גדול, מפורסם. ישבו בחצר בית־הספר שלהם בדאבלין יחד עם עוד כמה חבר'ה, והחליטו להדביק לשמותיהם כינויים מבריחים. פול האוסון קרא לעצמו "בונו ווקס". אוונס נהפך ל"די אדג'" (הקצה). כך היו צוחקים איש על רעהו כדי להעביר את הזמן והשעמום הכואב בשעות שאחרי הלימודים. בונו ו"הקצה" התייתמו מאמותיהם עוד כשהיו ילדים רכים, ונותרו להם רק חלומות. להיות ענקים. לכבוש את העולם.

היום זו כבר מציאות. "יו־2" שלהם היא להקת הרוק הטובה והפופולארית ביותר בעולם. לפני זמן מה כיכבו בכתבת שער ענקית בשבועון "טיים", כבוד נדיר השמור – בתחום שלהם – רק למהפכנים אמיתיים. משווים אותם לברוס ספרינגסטין, וההיסטריה שמתחוללת סביבם בארה"ב מזכירה את ימי ה"חיפושיות". היום מדברים שם על ה"יו־טו־מניה" בדיוק כמו שלפני עשרים שנה השתגעו מה"ביטלמניה".

ביקורם האחרון בארה"ב סחף מאות אלפי מעריצים בכל תחנה במסלול הופעותיהם. כל הכרטיסים נחטפים מיד לאחר פתיחת הקופות. בסן־דייאגו, למשל, נמכרו בתוך שעה אחת 20 אלף כרטיסים. כרטיס שנמכר בבוקר ב־15 דולר הוצע למכירה בצהרים בשוק השחור במחיר שיא של 200 דולר ויותר, וגם כך עלה הביקוש על ההיצע. רשתות הטלוויזיה בכל העולם עומדות בתור לקבל מהם ראיונות וקטעי הופעות. תעשייה שלמה של חולצות וצעיפים עם תמונותיהם פורחת עד השמיים.

העיתונים באיים הבריטיים מאופקים יותר כלפי המהפכה החברתית שהלהקה אמורה לייצג. הם מתייחסים לצד המוסיקלי, ומנסים לשכוך את המישוואה. "יו־2"

(המשך בעמוד 39)

הגרעין שמנגן יחד לאורך כל הדרך. בונו, אדג', אדם קלייטון, לארי מולאן. רוקנרול ישר לבטן, בלי כפפות ריכוך.

החיים הם חד־סיטריים, ואינמתגעגע לעבר

שטח פרטי

אלוף (מיל.) מאיר עמית

איש עסקים

כיום מנהל החברה לתקשורת לוויינים, מנהל חברות שונות באמצעות "עמית הנהלות". בין השאר יושב בדירקטוריון של "צים" ו"החברה לישראל". בן 66. יליד טבריה, גדל ברמת־גן, למד בשכונת בורוכוב, בגבעת השלושה ובגימנסיה "בלפור", בוגר מינהל עסקים (קולומביה, ארה"ב). היה חבר קיבוץ אלונים, שירת בהגנה ובצה"ל בתפקידי פיקוד שונים, ממפקד פלוגה עד סגן הרמטכ"ל. היה ראש אמ"ן ('61־'63) וראש המוסד ('63־'68). תשע שנים היה מנכ"ל "כור". ממייסדי ד"ש, ח"כ (77־81), שר התחבורה והתקשורת (77־78). נשוי, אב לשלוש בנות, סב לשבעה נכדים, גר ברמת־גן.

יש לי בעייה של חשיפה. שבע השנים שבילית במערכת המודיעין עדיין טבועות בי. אינני מוכן לדבר על התקופה ההיא, ואת לא מעלה על דעתך איזה לחצים היו עלי, כשהתפוצצה פרשת פולארד, למשל. יש לי הרבה מה לומר, אבל אני לא רוצה לירוק לבאר ממנה שאבתי, את החשבונות שלנו אנחנו צריכים לגמור בפנים.

אני אומר "אנחנו" לא רק לגבי המוסד, גם לגבי "כור". כל נתח של פעילות שעשיתי קשה לי להינתק ממנו. מהאחריות, מהאיכפתיות. זה לא בהכרח לשכתי, אבל עובדתית זה המצב. אני מיל' קיבוצניק ומיל' בצבא ובמוסד, ב"כור" ובכנסת. למעשה, אני נמצא במחזור החיים החמישי, וזו זכות גדולה שזכיתי לה. להמשיך להיות פעיל בצורה מגוונת מאוד. נטועה בי איזו סקרנות אינטלקטואלית, רצון ללמוד דברים חדשים, להתמודד עם הבלתי־ידוע, לעשות דברים המצאים על גבול האפשרי. ההתמודדות הזו מושכת...

במה אתה גאה?	בחברים, במשפחה, בזה שתמיד נתתי דוגמה אישית.
מה היית רוצה לעשות שוניז	כל מה שעשיתי, פרט לפוליטיקה.
מה לא מוסרי בעיניך?	סחר־מכר פוליטי, לחיות על חשבון אחרים, לא לעבוד ולדרוש "זה מגיע לי".
את מי אתה מכבד?	איכפתניקים, מתמודדים עם הבלתי־אפשרי, בעלי רעיונות מקוריים, אנשים שעומדים בסבל.
מי מרגיז אותך?	מנפצי המיתוסים החושבים שבכך הם מצילים את נפש העם, ולא מבינים שערך המיתוס בחיי אומה לא יסולא בפז וסמלים הם דבר חשוב בהיסטוריה של עם.
על מי אתה מרחם?	על אנשים קטנים וקטנוניים.
אילו תכונות חשובות לך אצל אנשים?	דוגריות, חברות, תעוזה, רעיונות מקוריים. מעניינים אותי אנשים שאתה יכול לשמוע את המוח שלהם "מתקתק".
אילו תכונות מאוסות עליך?	חשדנות, זלזול בפרטים. ואני מתעב דעות קיצוניות.
מה מעצבן אותך?	פקקי־תנועה, בזבוז זמן, אנשים נפוחים.
מה מרגיע אותך?	ים, שקט, מסעות בנופי הארץ.
מה מפחיד אותך?	תלות באחרים.
מה מרגיז אותך?	צביעות, הפגנות, מנפצי מיתוסים, התחושה שרק בכוח אפשר להשיג דברים...
מה אתה שונא?	בזבוז זמן, צפיפות, שונא פרוטקציה אבל לפעמים משתמש בה בשביל אחרים, שונא לנשוף בעורפם של אחרים, שונא כשמרחמים עלי.
מה מאפיין אותך?	ארגון, שיטתיות, משמעת פנימית, חשיבה מראש ויחד עם זה – נכונות לאימפרוביזציה. פתיחות אבל רגישות לתגובות. אני איכפתניק ואני חסיד הדוגמה האישית.
מה החולשות שלך?	לא מסוגל לסרב לבקשות. אימפולסיבי, לעתים מגיב קשה אם לא מתקדם לפי הסולם שלי, לא יכול להיות כינור שני. חסר "תבונת כפיים".
מה ישראלי בעיניך?	נופי הארץ, שילוב הישן והחדש, קיבוץ, אינטימיות חברתית, פמיליאריות, חולצה פתוחה וסנדלים.
מה אתה שונא בארץ?	טשטוש הייחוד, הרצון להידמות למדינות אחרות, שחיקת הערכים, המתירנות.
את מי היית רוצה לפגוש?	את משה רבנו, ירמיהו וישעיהו, צ'רצ'יל, לינקולן, סטאלין.
איזו אישיות בת־זמננו אתה מעריך במיוחד?	בן־גוריון, ברל כצנלסון.
מי הם גיבורי ילדותך?	גדעון, המלך שאול, רבי עקיבא, בר־כוכבא.
מהו זכרון הילדות החזק שלך?	ה"פליטים" שבאו לביתנו במאורעות 1929 מישובי הסביבה. להיות עקור בארצך, זה עצוב.
באיזה ספורט אתה עוסק?	כל בוקר, בשש וחצי, אני מתעמל עם מושה זוהר. בקיץ גם שוחה.
מה אתה רוצה לחיות כשתחיה גדול?	לחיות בעמדת השפעה, אבל במציאות אחרת, עולם אנושי שעורדים בו עקרונות ואהבת הזולת.

יכול לספר לך על כל בובה, כמו זו שבגללה כמעט הסתבך ליובה אליאב במוסקבה, או זו – הקפריסאית – שקיבלתי מריין. אני מכיר את כולן. הן אוספות אבק במדפים הפתוחים, אבל אני לא רוצה לשים אותן מאחורי זכוכית כי זה סטרילי מדי.

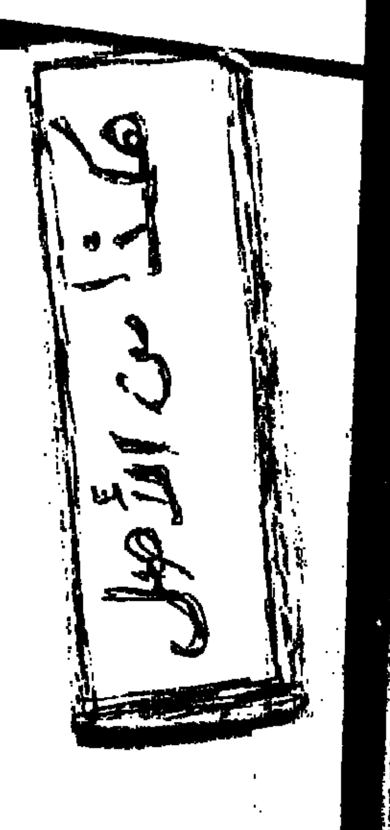
למרות שאני אלרגי לקניות, את הדברים הרציניים לבית אנחנו קונים יחד. יונה, אשתי, עושה את ההכנות, ואני בא לשלב הסופי. אני קונה בשלוש דקות ולא איכפת לי לשלם יותר, העיקר שימצא חן בעיני. יונה לא תלוייה בי. יש לה עולם משלה. אבל גם כשהייתי במוסד דאגתי לתת לנשים תחושת שיתוף, השתייכות. אירגנתי אירועים ומסיבות. היתה עלי הרבה ביקורת בעניין הזה. אבל זה עניין של השקפת עולם: לאנשי המוסד יש בעייה חברתית וזה אוכל אותם, וצריך לתת להם תחושה של חווק והשתייכות.

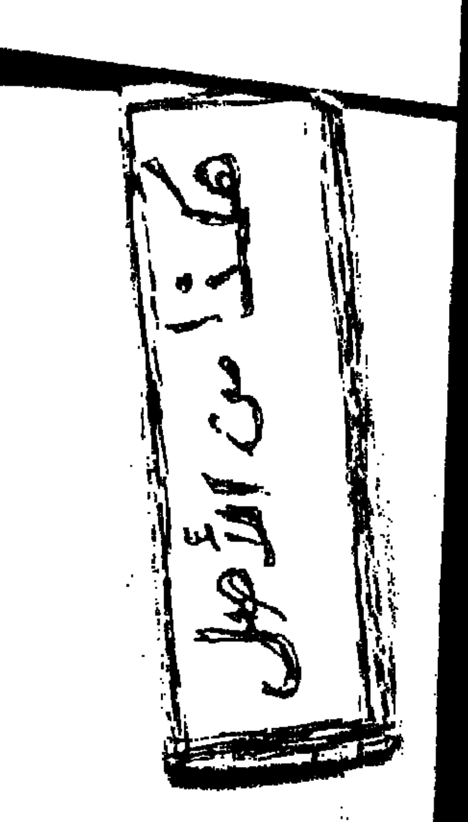
> "חברות אמיתית אינה אקט חד־פעמי. היא עומדת במבחנים קשים של עולמות שנחשכים, טרגדיות, צרות אישיות, משפחתיות, בעיות בעבודה".

אני ממעט לראות טלוויזיה. בכל דבר שאינו תכליתי אני רואה בזבוז זמן, וזו חולשה. אינני מסוגל להתרפות, יש בי חוסר שקט, אני תמיד מתוח. כדי להתרגע אני שוחה בים, בורח לעומק, להיות לבד, או יושב לבד בחוץ, בחורשה, על החוף, או בטיולים.

אני קורא בעיקר ספרות מקצועית. ההתפתחויות כל־כך מהירות, וצריך ללמוד ולהיות מעודכן. ספרי ריגול כמעט שאינני קורא, זה בזבוז זמן. המציאות הרבה יותר אטרקטיבית. אני אוהב את ביאליק ושלונסקי ורחל, את חיים גורי ואת ס. יזהר. אשתי מרוותת לי על "מולכו" ועל "קופסה שחורה". אני אוהב את עוז, אבל בזמן האחרון לא מגיע לקרוא אותו. מדי פעם אני חוטף איזה רומן, כמו "עיר קסומה" של בר־יוסף, ובעקבותיו קראתי עוד ארבעה ספרים על צפת. כשאני לוקח נושא, אני מנסה לחתוך אותו מכל הכיוונים. עכשיו אני קורא בו־זמנית את "מצעד האיוולת" של טוכמן, "מבצע תמוז" של נקדימון וספר על התרבות התוזמנית של טבעוני.

אני לא אוהב מוסיקה מודרנית, אבל ציור מודרני מעניין אותי. פיקאסו, דאלי, מירו. אלה החברה שלי. קומפוזיציות של צבע ותנועה מושכות אותי, כמו הציור שתלוי מעל הספה. אמנם החלק המעניין ביותר הוא ההקדשה מהצד השני: התמונה צוירה בידי בחור שישב בארץ אויב והתחזה לצייר, כל־כך התחזה עד שנהיה לצייר. זו המזכרת היחידה שלקחתי כשעזבתי...

יו־טו־מניה

U2

(המשך מעמוד 35)

[...] ספרינגסטין. הם לא רק רוקנרול שורשי. יש [...] צדדים מתקדמים, והמוסיקה לפעמים נצבעת [...] במיוחד באלבום האחרון. לפני שלוש שנים [...] הצלחה, אבל בונו הבטיח שתוך זמן לא [...] את היעד האמריקני – פיסגת הקריירה של [...].

[...] לזכור שהצלחת האלים החדשים מאירלנד [...] מרהימה במיוחד לאור העובדה [...] שלהם מורכב ברובו משירי־מחאה [...] וכלל לא מתנפים נגד ארה"ב והסיוע שהיא [...] למשטרים עריצים. הישג לא מבוטל באמריקה [...], הטובלת בשמרנות קפואה ופטריוטיות [...].

ל

שיגשוג. שלום עוד גם השיממון השורר כיום בעולם הרוק, המאפשר ל"עץ של יהושע" (שם אלבומם החדש) להיות דקל אמיתי. הגרולים מסביבם. כבר עייפים, והכוחות [...] נעורים יותר כחיקויים של גימיקים [...]. "יו־2" מוקפת בלהקות רוק בינוניות [...] לרכב על ענני עשן סמיך המתאבך על הבמה, [...] הקהל הראשון רואים שספק אם מדובר [...] כוכבים. בונו וחבריו לא חיפשו תדמית [...] מהזוהר. הם רצו להישאר עם העם, [...] חלק מהאוהדים. ברוח זו גם התאימו את [...] שלהם – שלא תהיה מעבר לגובה הפנים של [...] הממוצע. רוקנרול ישר לבטן, בלי כפפות ריכוך. "יו־2" נולד באותה רוח צחוק שהולידה בילדותם [...], אחרי שלא הצליחו עם שמות [...], אחרי תחלופה אישית מזורזת [...] שמנגן יחד לאורך כל הדרך. בונו – [...] – גיטרה, אדם קלייטון – בס, לארי מולאן – תופים. קלייטון הגיע אליהם לאחר שנגזרו מכל [...] של דאבלין. הוא לא יכול היה לוותר על [...] לשתות [...] בזמן השיעורים. נער שלא הולך על המסלול הרחב והנוח של ה"נורמליות" המקובלת.

הקריירה המקצועית של "יו־2" החלה בדאבלין בשנת 1977. הם ניגנו במוסכים, מוסיקה רועשת, בלי רגישויות. רוקנרול חזק, מתוספס. היו גם השפעות מלהקת "טלוויזיה", ובעיקר מטום וורלין שעל צליל הגיטרה שלו עשה "הקצה" שיעורי בית. הופעות ברחבי אירלנד. הניסיונות הראשונים לפרוץ את גבולות אירלנד נכשלו. הם הסתפקו ברעש עמוק במועדונים מקומיים. רק לאחר צאת אלבומם הראשון "ילד", בשנת 1980, הכירו אותם גם מעבר לגבולות.

תחילה לא עורר האלבום גלים מיוחדים. המכירות היו בינוניות. לא היה בו להיט שפרץ החוצה כדי להביא את בשורת הרוק האירי. על עטיפתו נראה ילד צנום בעל פני מלאך. בונו רצה את הילד כדי לתאר את מצבה של הלהקה – שלבי התפתחות. בונו הגדיר את התקופה של ראשית הדרך: "היינו ארבעה נערים מוזרים, ארבעה חבר'ה שהולכים לשום מקום. רק המוסיקה איחדה אותנו".

במשך תקופה ארוכה שאף בונו לעזוב את הלהקה ולפרוש לקריירת סולו. הוא היה מתוסכל מכך שהלהקה תמיד עמדה לפני ההצלחה, אך לא זכתה לגעת בה. רק לאחר שכנועים רבים הסכים להישאר. נקודת המשבר המשמעותית ביותר היתה האלבום "מלחמה", אלבום מצויין שגם הוא לא הצליח לפרוץ את הדרך לתהילה. בונו מודה שרק בתקליט הלפני אחרון היה לו ברור ש"יו־2" היא המסגרת המתאימה לו.

בונו הוא בלא ספק הסולן הטוב ביותר בעולם הרוק של היום. לדעת רבים – זמר רוק במלוא המובן האמיתי של העניין: בהופעות חיות הוא נהפך לכדור אש. באולפן הוא מחצין את כל הכאב והזעם האצורים בו. בהתחלה זה היה מתוספס, בלי פילטרים. היום זה עובר גם במישורים של רגש ונשמה.

הצהרת הכוונות של בונו היתה ברורה מראשית הדרך. להיות גדולים. הכי גדולים. אבל בלי למכור את הלב – שימשיך לפעום לפי קצב הרוקנרול. בונו התייחס בזלזול ל"אמני תספורות" כמו "דוראן דוראן" או שינה איסטון. למעשה, "יו־2" גדלו והתפתחו בתקופת הפאנק, אבל הצליחו לצאת ממנה בלי שריטות – ועם רווחים. הם אמנם הביאו מוסיקה עשירה באנרגיה חזקה, אבל לא ירקו, לא הקיאו. לבשו מעילי עור. אבל היו מספיק "בסיסיים" כדי שקהל רחב יאסף סביבם. הם היו מוסיקלים. היום הקבלות נפרעות על הבמה.

ת

חילת שנות השמונים. בונו כותב תמלילים שמושפעים באופן בולט מרוח הדת השלטת באירלנד. "הקצה" כבר מתחיל להוכיח שאפשר לראות יורש לענקים בסדר גודל של הנדריקס, טאושנד, ריצ'ארד ועוד. "יו־2" נהפכים ללהקה יותר אגרסיבית. השירה של בונו יותר אמוציונאלית. המון כוח, המון רגש, לפעמים הוא גולש מעבר למותר. "יו־2" חוצים את הגבול ועוברים קרימה. באחת הביקורות על הסינגל "בלעדייך" משנת 1980, נכתב – "בשיר הבא אני רוצה לראות דם". היתה תחושה שהקרקע רועדת.

"אוקטובר". אלבום שני בשנת 1981. "גלוריה". להיט־ענק ראשון. התקשורת מגדירה אותם כלהקה רוק דתית. בונו מנסה להתחמק מהתווית. "אנחנו לא רוצים להיות להקה שמדברת ומטיפה לאלוהים. אם יש משהו שאנחנו רוצים להעביר, הרי הוא יראה דרך חיינו, דרך המוסיקה ודרך ההופעות שלנו". בונו רוצה שיזכרו אותו בחיים כמו שהוא על הבמה. שתהיה זהות מוחלטת.

נקודת מפנה חשובה היתה האלבום "מלחמה" שזכה לביקורות נלהבות. עיתונות הרוק הבריטית כרעה לפניו ברך. על העטיפה נראה אותו נער שהופיע על עטיפת "ילד", אבל פניו השתנו. אז הן עוד הקרינו תמימות. עכשיו ניכר בהן שינוי תהומי: פנים סוערות שמשלבות אימה וכעס. הצהרת כוונות. המוסיקה נשמעה בהתאם. קיצבית, מליטאנטית. "יו־2" שלפני כן התעסקו פחות או יותר בעניינים אישיים, בבעיות

(המשך בעמוד 43)

בונו: "אנחנו לא רוצים להיות להקה שמדברת ומטיפה לאלוהים. מעצבן אותי להופיע בפני קהל ולדעת שהמס שהוא שילם בעצם רכישת הכרטיס, הולך גם לרכישת מכשירים שמענים בהם אנשים רודפי חופש".

בחזרה לאפריקה

לא סנטימנטים. אינטרסים

אחרי 23 שנות ניתוק חודשו השבוע היחסים הדיפלומטיים בין ישראל לטוגו. בעצם רק צעד פורמלי. "סולל בונה" מעולם לא עזבו, והנשיא איידמה ימשיך להצביע נגדנו באו"ם. יואל שר, לשעבר שגריר ישראל שם, אומר שהניתוק היה לא טבעי. יהושע רש, השגריר האחרון, אומר שהיחסים חודשו כדי שישראל תשמש לאיידמה כשוער לדלת מחלקת הכספים של ארה"ב.

מאת יאיר לפיד

יואל ואביבה שר (ימין למעלה, צילום: יוסי זמיר), ויהושע רש (שמאל רחוק, צילום: הנס אנגלסמן). משמאל: משחק כדורגל בין המושבה הדיפלומטית בטוגו לשרי הממשלה שנערך לרגל יום השנה לעלייתו לשלטון של הנשיא איידמה (בצילום, שני מימין). הממשלה ניצחה אחד־אפס.

ביום שבו פורסמה ההחלטה על חידוש היחסים הדיפלומטיים בין ישראל לטוגו, יצא צוות של גלי־צה"ל לרחובות ירושלים ושאל עוברי־אורח "מה זה טוגו?". איש אחד דווקא ידע שזו איזו מדינה באפריקה. "זה לא דאורורנטי?", שאל מישהו. "שם של נהר בפינלנד", אמרה צעירה אחת. "אני לא יודעת מה זה בדיוק, אבל זה קשור לפינוקיו?", שאלה אחרת. ויהודי מכובד ומשכיל הסביר ארוכות איך הוביל הגנרל טוגו את הצבאות היפניים במלחמת העולם השנייה (טוב, הוא לא טעה כל כך, לגנרל ההוא קראו טוג'ו).

יואל שר ישב מול הרדיו וצחק. שר, (שום קשר לווירטואוזן הנושא אותו שם) היה שגריר ישראל בטוגו בין השנים 69' ל־72'. בשבילו, זה כמעט בית.

רפובליקת טוגו שוכנת במערב אפריקה, על חוף מפרץ גיניאה. על המפה היא נראית כאילו מישהו שם את הורת בין גאנה ודאהומיי, כשהציפורן נוגעת בחוף מלמטה, וצייר קו מסביב. התיאור הזה, אגב, לא רחוק מן האמת:

טוגו היא ארץ מלאכותית, תוצאה — עוד תוצאה — של חלוקת אפריקה בידי המתיישבים האירופים, הקולוניאלים. גבולותיה חצו לשניים שבטים, לפעמים משפחות. באפריקה יש די הרבה ארצות כאלה, מה שגורם למתח מתמיד בין המדינות השכנות. הבעייה היא שכל נסיון להחזיר את אפריקה לגבולותיה "הטבעיים", השבטיים, עלול להטיל את היבשת לשוהה ארוכה של מלחמות. אחת ההחלטות העקרוניות ביותר, אישא, של הארגון לאחדות אפריקה היא שלא להחליט בנושא הגבולות. הם נשארים כמו שהם.

טוגו היא ארץ ארוכה וצרה. רוחב החוף שלה הוא כ־50 ק"מ בסך הכל, ואורכה כ־600 ק"מ. בעבר היתה מושבה גרמנית. שמה ניתן לה אחרי שב־1884 חתם נציג גרמני בשם נאכטיגאל על הסכם עם ראש הכפר טוגו, וכל המדינה נקראה על שם הכפר. זה, אגב, הנימוק בעדך כמו שראש המועצה המקומית הוד השרון יחתום על הסכם שבו ימכור את מדינת ישראל לידי ברית־המועצות. אבל הקולונאליזם כולו לא היה הגיוני במיוחד.

אחרי מלחמת העולם הראשונה נמסרה טוגו למנדט צרפתי, ואילו גאנה הסמוכה נמסרה לבריטים. התוצאה היא שעד היום, כשאתה חוצה את הגבול מטוגו לגאנה, אתה מועמד טבעי לתאונת דרכים. כי הטוגולזים (בני טוגו) נוהגים כמו הצרפתים, מצד ימין, אבל הגאנאים נוהגים משמאל, כמו הבריטים. עד לפני כמה שנים, כששני בנים של אותו שבט רצו לדבר בטלפון משני צידי הגבול, הטוגולזי צלצל לפאריס, משם העבירה אותו המרכזיה ללונדון, ומשם לגאנה, לחבר שלו, שנמצא בעצם חצי קילומטר ממנו. אבל כל אלה הן בעיות שוליות.

"בסך הכל", אומר יואל שר, "זו לא מדינה בעייתית. המישטר שלה יציב פחות או יותר. (ראה מסגרת) הנמל שלה פעיל מאוד והיא משמשת כפרוזדור לים בשביל מדינות פנים־אפריקה". הבעייה הפוליטית העיקרית (מלבד המתיחות המתמשכת עם גאנה בשאלת הגבול) היא הלובים. במסגרת מגמות ההתפשטות של קאדאפי הוא מממן את תנועות ההתנגדות בטוגו ומעודד אותן לנסיונות חוזרים ונשנים להפיל את המשטר. זה לא שטוגו מעניינת אותו במיוחד, אבל אם היא תהיה בתחום השפעתו, הוא יוכל לחסום לניגריה את הדרך לים. בפעם האחרונה, ב־86, ניצל הנשיא איידמה מנסיון הפיכה רק בזכות העובדה שהתייצב אישית בראש יחידות הצבא הנאמנות לו והוביל אותן לקרב על המקום החשוב ביותר במצב כזה: תחנת הרדיו המקומית. כשנרגעו העניינים הורה איידמה — רביט בדימוס מלגיון הזרים הצרפתי — שנסיון ההפיכה היה אולי מצליח לולא עזרו לו שירותי הביון של ארה"ב, צרפת, ו"מדינה נוספת".

המדינה הנוספת היא, כפי הנראה, ישראל. קשרי טוגו וישראל הם, בעצם, המיקרוקוסמוס של היחסים שלנו עם רובה של אפריקה השחורה. במלים אחרות, מדובר באינטרסים, לא בסנטימנטים. "כל הפרשנויות הפוליטיות על הניתוק הן שטויות", אומר יהושע רש, שגרירה האחרון של ישראל בטוגו, "פשוט יום אחד אמר קאדאפי לנשיא איידמה שאם הוא ינתק איתנו את הקשרים, הוא יקבל תקציב שנתי. לטוגו היו אז בעיות כלכליות קשות, אז הקשרים נותקו, מיד".

לפי רש, הרקע לחידוש הקשרים אינו שונה בהרבה. בעתונות אמנם פורסם שמדובר בהשפעתו של נשיא חוף השנהב ובאיומי קאדאפי, אבל רש חושב שזה שוב עניין פיננסי: "הם רוצים כסף מארה"ב. אין פה עניין רגשי. הם מצפצפים עלינו בצפצוף אחד גדול, אבל אנחנו הרי השוערים של מחלקת הכספים של ארה"ב, או הם מחרשים את הקשרים. לפעמים בשביל להגיע לבנאדם, צריך לשחד את השוער. זה כל העניין".

העובדה שטוגו חידשה איתנו את הקשרים, ככל שהיא משמחת, אינה אומרת בשום אופן שנזכה אצלה לאהדה אוטומטית בכל תחום. לפני פחות משנתיים, כשביקר ערפאת בטוגו, הוא זכה שם לקבלת־פנים של ראש מדינה. טוגו — השייכת לארגון המדינות "הבלתי מזוהות" — תמכה עד עכשיו בעקביות במתן הגדרה עצמית לפלשתינאים ובהקמת מדינה פלשתינית, ואין שום סימנים שהיא מתכוננת לשנות את גישתה בהצבעות באו"ם או בכל מקום אחר.

יהושע רש, למען האמת, לא מת על טוגו. לפני שהגיע לשם הוא היה שגריר בניז'ר: "ניז'ר היא חלקתו הארצית של אלוהים. טוגו היא סתם חקיינית של המערב. בימי ראשון כולם הולכים שם לכנסיה עם צווארונים מעומלנים ועניבות גדולות. פעם אמרתי להם שאני מבין למה הם רוצים לשוחח עם רבונו של עולם, אבל לא מבין למה בדיוק הם צריכים להיחנק בשביל זה. הם לא ידעו לענות לי".

יואל שר חושב אחרת מרש. הוא, כמו אשתו, אביבה, אהב את טוגו. כשהם הגיעו ללומה, עיר הבירה, היו שם מלבדם רק עוד שבעה שגרירים זרים. היתה היו שגרירים לאתושבים או סתם נציגי כבוד. הקונסול הלבנוני, למשל, היה מוכר סיגריות מקומי.

(המשך בעמוד הבא)

יואל שר: "האמת היא שלרוב המושבה הדיפלומטית אין הרבה מה לעשות שם. רוב הזמן הם משחקים ברידג'. השגריר הסיני היה משוגע לברידג'. הוא כל הזמן הזמין אותנו לשחק, אבל לא רצינו".

U2

יוטומניה

(המשך מעמוד 39)
נקטר של עיירה מקומית, נהפכו לאוניברסלים. הדגל יצא מהארון והתנפנף בידי להקה פוליטית מוצהרת. נערות העולם ישבו על האקורדים של "הקצה", והוא הצל להעיק עורה.

הלהיט הגדול ביותר שלהם, "יום השנה החדשה", הגיע לעשרת הגדולים במצעד הבריטי, הוקדש לתנועת "סולידאריות" בפולין. "עד עכשיו התעסקנו בנגיות של ילדים", הצהיר "הקצה". "עכשיו אנחנו מעסיקים נושאים הרבה יותר מסובכים". גם הלהיט הבא, "יום ראשון יום הדמים", היה פוליטי, ודיבר על הכלשון הבריטי באירלנד. ג'ון לנון כבר עשה זאת לפניהם בשיר שנשא אותו שם. לנון יצא בשירו נגד עגליה שרוצחת את בני אירלנד. בונו שמע את לנון ונגנס להלם. הוא התעורר עם שיר זעקה על המציאות העשארה כמי שהיתה גם אחרי שנים, ושירו סיפר על הדם שהמשיך להישפך. השיר "שניות" העביר פחדים מצי פצצה אטומית שאורטירטו נופלת על העולם.

את "יו־2" עיצב בראשית הדרך המפיק סטיב לילייוואיט, ידוע בהפקותיו הגדולות והרועשות. לילייוואיט גדל יחד עם "יו־2", ואולי להיפך. חברי הלהקה ניסו תמיד לברוח מצליל מוגדר. "אני מקווה שהעולם לא יאמרו שיש לנו צליל ברור. אני תמיד רוצה להתקדם, להשתנות", הצהיר "הקצה". כגיטריסט בראשית דרכו הכריז על עצמו כנגן גרוע, "הקצה" מאולם עשה קפיצת דרך מדהימה. אגב, עד היום הוא אינו יודע לקרוא תווים, כמו כמה וכמה מגדולי עולם רוק.

"מלחמה" היה כאמור הצהרה גלויה וחריפה שאפשר היה להתעלם ממנה, ובעקבותיו נהפכו "יו־2" לאחת הלהקות החשובות בבריטניה: באירלנד הם הפכו כסמל, מושג. הם מעולם לא מניין באו ומניין יעלו לספס לפסגה. מבחינה אידאולוגית, אירלנד היא פרושה לרגליהם. אחרי כל סיבוב הופעות הם חזרים הביתה, להרגיש שייכים. אחר־כך להמשיך הלאה.

מאז ומתמיד היו ההופעות החיות מאגר הכוח העיקרי של "יו־2". בונו עולה לבמה עם דגל לבן. הוא רוקד, רוקע ברגליו, קופץ לעבר הקהל, אפילו יורד אליו. עד היום לא ברור איך המעריצים הפנטיים משחררים אותו אחר־כך ומניחים לו לחזור לבמה. היו על כך שיחות בין חברי הלהקה. ניסו להסביר לו שמקומו על הבמה, לא בתהייה. כמה פעמים בונו הבטיח שלהבא ישאר עם הנגנים, אבל ברגע שהאקורדים מתחזקים — הוא לא יכול להתאפק.

פי שצפה בקלטת הווידיאו של ההופעה החיה בקלוס נקולוראדו שבארה"ב, ראה מתכון קלאסי להופעת רוק מעולה בפעולה. "הקצה" עומד בפינה, כאילו לא שייך. הגיטרה שלו מצלצלת כמו פעמון הזהות. אדם קלייטון ולארי מולאן משאירים את הבמה לבונו ומחזיקים את הקצב מאחור. בונו, מזמן על הקו של מטלמין בינלאומי, שופע אנרגיה שמזכירה את הבמה. הוא משחק עם הקהל, מכיר את כל השטיקים והקטעים שפותחים את ליבו. באותה הופעה מפורסמת בקולוראדו, תחת גשם שוטף, סחפו "יו־2" את הקהל למצב של התרגשות חדשים. עכשיו, אחרי שלהקות רבות אחרות כבר הפסיקו לחקות את מופע הבמה של בונו, הוא חושב להפסיק לקפוץ לעבר הקהל. לחילופין הוא תמיד נשות שירקדו עימו על הבמה.

בקונצרט "הלייב אייד" ראו אותו מליוני צופי טלוויזיה בשידור חי. אוסף אל הבמה נערה מבויישת ולוקח אותה לריקוד צמוד, כאילו היו לבד בסלון. ספרינגסטין שאל את הרעיון הזה לווידיאו של "רוקד בחשיכה". לבונו יש עודף אנרגיה. "הקצה" אמר על ההופעה הבימתית שלו: "הוא פשוט לא יודע מה לעשות עם עצמו כשהוא על הבמה. הוא חייב לעשות משהו. הוא היה רוצה לנגן על גיטרה או משהו אחר במקום לעשות את הדברים הטפשיים האלו".

קונצרט ה"לייב אייד" הביא ל"יו־2" ביקורות נלהבות. אמרו שהם היו הדובדבן. הדגל הלבן התנפנף כסמל לחופש ואחווה. מאחור רעמו התופים של מולאן. היתה תחושה מיליטנטית. "בא לי להקיא מה'יונייד־ג'ק', בא לי להקיא מצבעי התפוז, האדום והירוק. הלוואי שכל הצבעים האלו יעלמו מהדגלים ורק הצבע הלבן ישאר", הצהיר בונו. יש בו תמימות של ילד וכוח של סוזוקי 1000. הוא יודע שהעולם לא מתרשם מההצהרות הפולטיות שלו. דילן היה בסרט הזה לפניו, ושום דבר לא עזר. אז מה? הוא מודע לכך, אבל ממשיך לטפל בנושאים פוליטים, נוסע למקומות חשוכי חופש.

האלבום הבא נקרא "מתחת לשמיים אדומים מדם", כאחת השורות מהשיר "יום השנה החדשה". אלבום מצויין. רוקנרול שמריח מחומר נפץ, תחושה כמו לפני רעידת אדמה.

שנת 1984, נקודת מיפנה נוספת. "האש הבלתי נשכחת". עטיפה אחרת. אפורה. "יו־2" מקליטים את האלבום באולפן רחוק בטירה מבודדת, בתנאים דמויי מעבדה. את האלבום מפיק בראין אינו, גורו אלקטרוני שכבר עשה את כל הניסיונות האפשריים ברוק חמתקדם. אינו מביא איתו לאולפן מתלמד־גאון, קנדי בשם דניאל לנואה. "יו־2" שעד אז שחררו בכל אלבום טונות של ואטים ואנרגיה, ללא שניה אחת של מנוחה, יוצאים מהמעבדה הזו בלבוש שונה. אינו עידן את הכוח, העביר אותו לפסים יותר מגוונים. לפתע יכולת לשמוע את בונו לוחש, שר בעדינות. הצד השני של "האש הבלתי נשכחת" היה רגוע, שליו. הכוח בא מהעומק. לא מעל פני השטח. אבל נשארו גם כמה סממנים מוכרים. שני להיטים קצביים — "האש הבלתי נשכחת" ו"גאווה (בשם האהבה)", שיר שהוקדש למרטין לותר קינג. בצד ב' היה גם שיר שנשא את ראשי התיבות של שמו. אגב, הלהקה כמעט ביטלה את סיבוב ההופעות האחרון שלה במדינת אריזונה כשהתברר להם שהפסיקו לציין שם את יום הולדתו של מרטין לותר קינג כחג לאומי.

"האש הבלתי נשכחת" הביא את "יו־2" לשיא חדש. למרות שהתקליט לא היה רב־מכר היסטורי, היה ברור לכולם שהם רק צעד אחד לפני הפסגה. באותה תקופה יצא מיני אלבום נוסף שכלל שלושה שירים מהופעה חיה בארה"ב, בשם "התעוררות נרחבת באמריקה", חברי הלהקה יצאו לפרוייקטים שונים ואספו חומר לקראת אלבום חדש.

בונו לקח חופש מהלהקה והתמקד בנושאים פוליטים. הוא השתתף בפרוייקט של אמנים כנגד האפרטהייד, התקליט "סאן סיטי", שם שר את "כסף וזהב" כשלצידו שתי "אבנים מתגלגלות" — קית ריצ'ארד ורון ווד בגיטרות אקוסטיות. "יו־2" השתתפו ב"סלף־אייד" למען נוער מובטל באירלנד, וגם בקונצרט הענק של "אמנסטי" עם כל הגדולים, כולל להקת "פוליס" שהתאחדה במיוחד לצורך הארוע. בונו גם השתתף ברואט עם הלהקה האירית "קלאנד".

בין פרוייקט מוסיקלי אחד לשני ביקר בונו גם במחוזות פחות נעימים, אל־סלבדור וניקרגואה. נפגש עם אמהות שבניהם נעלמו, עם האמן הצ'ילני רנה קסאטרו שניצל ממוות בזכות ארגון "אמנסטי". בונו קשור מאד לארגון ויחד עם לו ריד הוא אחד משגריריו החשובים.

שנתיים ומשהו חיכו לאלבום חדש. לא ידעו למה בדיוק לצפות. "יו־2" נכנסו לאולפן יחד עם אינו ולנואה והוציאו תקליט מרגש ונפלא, "העץ של יהושוע". הם אינם מגלים מדוע בחרו בשם זה. בשמיעה ראשונה האלבום נשמע מעניין, בשמיעה שנייה הוא ממגנט אותך, לא מאפשר לך להוריד אותו מהמקול. אינו המשיך את הצליל המינורי של "האש בלתי נשכחת". הלהבה לא כבתה. להפך. "יו־2' מזכירים אמני רוק גאונים כמו קוסטלו", כתב אחד המבקרים. "הם הביאו צליל חדש, אופנה חרשה".

הצליל החדש הזה הוא מרחבי, כמעט כמו המדבר שעל רקעו צולמה עטיפת האלבום. התמלילים של בונו, מלאי כאב, נוגעים כבשר החי. "כדור בשמיים" מדבר על החוויות הטראומטיות שעברו על בונו בעת ביקורו באל־סלוודור. את שיר הסיום של האלבום, "אמהות היעלמות", הקדיש לאמהות שאיתן נפגש. האלבום כולו מוקדש לגרג קארול, בחור בן 26 שהיה בצוות הלהקה. בונו, שמכור לאופנועי־מירוץ, ביקש מקארול להביא לו אופנוע: הבחור נסע והתרסק בתאונת דרכים. בונו לא שכח. גם השיר "גבעת העץ הבודד" מוקדש לקארול. "אראה אותך שוב כשהכוכבים יפלו מהשמיים", בוכה בונו.

על העטיפה "יו־2" עם פנים קשות. אין חיוך, יש יסורים. המוסיקה אפורה. בלי גלים גועשים. לפעמים אפשר לגעת בקצף. אבל רק לפעמים. בונו משתמש במטאפורות רבות. כמעט כמו קוסטלו. הרבה נופים, הרבה מרחבים. יש כבר להיט ענק בשם "איתך או בלעדייך". בונו מתחיל בלחישה ומטפס לצווחה. "אני חושב שזה שיר פנטסטי שבאמת מגיע לו להיות בראש המצעדים, שיר ענק", מעיר בונו. בשיר "כדור בשמיים" הוא נשמע כמו רוברט פלאנט, סולן "לד זפלין", נושם נשימות שופעות מין לפי המקצבים המוכרים של פלנט. גם הצווחות הדקות מדגישות את הדימיון ביניהם. אחר־כך הוא מרקלם כמו מלך לטאה — ג'ים מוריסון. בשיר "רץ כדי לעמוד" יש צליל מיתר פוקע, כמו הגיטרה של ריי קודר או לחילופין הגיטרה של אריק קלפטון באלבום של רוג'ר ווטרס. יש גם קאונטרי ורוק. יש תקליט אדיר.

בין המעריצים הרבים של "יו־2" מציין בונו את הבישוף רומנד טוטו מדרום אפריקה, לאו־דזוקא בגלל אהבתו לרוקנרול אלא בזכות מאבק הלהקה נגד האפרטהייד. גם מוחמד עלי, "הפה הגדול", בא לבקר אותם מאחורי הקלעים. "הוא יופי של־בחור", אומר בונו על המתאגרף שהולך ונעלם. "זה כבוד גדול בשבילנו שהוא מעריץ את יו־2". אחר־כך הוא מרצין וחוזר לבעיות הבוערות של העולם, ושל אמריקה. קשה להם, ל"יו־2", עם מימשל רייגן. "מעצבן אותי שאני מופיע לפני קהל ויודע שהמס שהם משלמים בעצם רכישת הכרטיס הולך גם לרכישת מכשירים שמענים בהם אנשים רודפי חופש", אומר בונו.

"יו־2" היום, קצה הפירמידה. אחד ממבקרי המוסיקה באנגליה תיאר אותם כך: "כשאני חושב על 'יו־2' אני לא חושב על אמריקה, לא חושב על מתוק, לא על עכוזים מתנענעים או שיער יפה. אני חושב על אוויר צח, שלג ושמיים".

אבי מורגנשטרן

מבקר מוסיקה אנגלי: "כשאני חושב על 'יו־2' אני לא חושב על אמריקה, לא חושב על מתוק, לא על עכוזים מתנענעים או שיער יפה. אני חושב על אוויר צח, על שלג ועל שמיים".

אביבה שר, רעיית השגריר הישראלי בטוגו ב־'71 עם מארי סיבומיי, ראש עיריית לומה (שמאל) ויהושע רש, השגריר האחרון שלנו שם לפני ניתוק היחסים, עם הנשיא איידמה (למטה).

(המשך מהעמוד הקודם)
באופן טבעי זה העניק לשגרירות ישראל, שהיתה פעילה מאוד, מעמד של נציגות של מעצמה.

"היתה לנו שם פעילות רחבה מאוד של סיוע", אומר יואל שר, "בהרבה תחומים. בחקלאות, בעזרה סוציאלית, בבנייה. הקמנו להם ארגון נוער לפי דוגמת הנח"ל. אפילו הקמנו להם שם מפעל פיס מקומי. הכרוז שהיה מסתובב ברחובות עם רמקול כשביל מפעל הפיס, הוא היום שר הפנים".

שר ואשתו גרו בבית גדול באחד מרחובות לומה. בקומה התחתונה היתה השגרירות. מן המרפסת הם ראו את השכנים שהסתובבו בחצר בלבוש מינימלי: "הם חיו שם כמו בכפר, ללא חשמל. היה להם בחצר עץ קוקוס, וכשרצו אגוז — טיפסו עליו. איתם גרו גם עזים וכבשים וחיות אחרות. הם פשוט העתיקו לתוך עיר הבירה את החיים הקודמים שלהם".

בלומה, להבדיל מערים מרכזיות אחרות באפריקה, אין חלוקה לשכונות "מערביות" (כינוי מעודן ל"לבנות") ושאינן מערביות. העיר מעורבת. כמו כל עיר־נמל חשובה יש בה מכל הסוגים והגזעים והמינים. אבל מתחת למעטה הקוסמופוליטי יש עדיין כמה אמיתות חיים אפריקאיות בסיסיות. המבנה השבטי שם חוק מאוד. מעין נוסח של "המשפחה המורחבת". אם אחד מבני השבט נוסע לעיר ומצליח לצבור שם כסף, הוא חייב להתחלק בו עם כל קרוביו, ולפעמים מדובר בעשרות אנשים.

"כשיש איזו חגיגה במשפחה", מספרת אביבה שר, "הוא מוציא את כל משכורתו, ולפעמים גם שוקע בחובות, כדי לקנות מתנה". לאביבה שר היו תפקידים מיוחדים בטוגו, שאינם קשורים לתפקידיה הרגילים של אשת שגריר. בטוגו יש לנשים מעמד יוצא־דופן, אולי החזק ביותר מבכל מדינות אפריקה. בלומה יש קבוצה גדולה של נשים סוחרות שעשו כסף רב, בעיקר מסחר בדים, והן מהוות כוח פוליטי שאיש אינו יכול לזלזל בו.

אחת מידידותיה הקרובות של אביבה היתה מארי סיבומיי, ראש עיריית לומה. בשלב מסויים ניסתה סיבומיי להעביר חוק שיכריח את הנשים הסוחרות לשלם מסים כמו יתר הסוחרים. כמה ימים אחר־כך הורעלו שני ילדיה. בימי ראשון היו סיבומיי ואביבה יושבות ומשוחחות על כוס קפה. בעלה של סיבומיי לא היה. הוא ביקר באותה שעה את אשתו השנייה. זהו החוק היחידי שהנשים אינן מצליחות לשנות — חוק ריבוי הנשים.

ה"התמערבות" של טוגו, כפי שמכנה זאת יהושע

יהושע רש: "כל הפרשנויות הפוליטיות על הניתוק הן שטויות. יום אחד אמר קאדאפי לנשיא איידמה שאם ינתק איתנו את הקשרים, הוא יקבל תקציב שנתי".

רש, גרמה לשורה של בעיות סוציולוגיות. מאז נכנסה הטלוויזיה למדינה יש נהירה של תושבים מן הצפון לכיוון הבירה. חלק מהמסורות העתיקות נפגעו. הנשיא איידמה הכריז בסוף שנות ה־60' על מסע של "חזרה למקורות". כך למשל ויתרו כל נושאי המשרות הציבוריות על שמותיהם המערביים וחזרו לשמות השבטיים. הנשיא נהפך מאטיין איידמה ל־גנאססינגבה איידמה. מגוחך? לא יותר מאשר להפוך את האלוף אמנון ליפקין לאמנון שחק, ואת משה שרתוק למשה שרת.

כעניין אחד לא הצליחו הטוגולזים לחזור למקורות — אין להם שפה. בטוגו הקטנה יש כ־40 שפות שונות הנמצאות בשימוש מתמיד. הצרפתית נשארה השפה הרשמית.

ב־20 שנות נשיאותו הצליח איכשהו הנשיא איידמה להקטין למינמום את החיכוכים השבטיים. ההבדל המעמדי ניכר רק בבגדים: "הנשים לובשות מין בגד־בד גדול שנקרא 'בובו'. סוג הבד ואיכותו מצביעים על מצבה הכלכלי של המשפחה", מספרת אביבה, "העשירים ביותר לובשים בגדים מבד ששלח שבט האשאנטי. הבגד גם מבטא את מצב־הרוח. אם זו שעת שמחה או שעת אבל. הנשים גם חובשות טורבן שצורת הקשירה שלו מראה מאין באו, וגם לאופן קליעת השיער שמתחת לטורבן יש משמעות. תסרוקת לוקחת שם לפעמים חמש־שש שעות. הן עונדות הרבה תכשיטים, זהב ואבנים יקרות. לא יהלומים". מן האיזור הזה באפריקה באים רוב יהלומי העולם, כך שזה לא מפתיע שרווקא שם הם לא נחשבים ל'גליק' כזה גדול.

משפחת שר הצליחה בשלוש שנות שהותה שם לקשור בטוגו הרבה מאוד חברויות. אשת הנשיא היתה ידידה של אביבה, קופצת לקפה ללא הודעה מוקדמת. "המשרתים היו מתרוצצים בבית כמו משוגעים כשהיא היתה באה, אבל אני הבנתי שאין לה עם מי לדבר, סתם רצתה שיחת נשים". המילה "משרתים" לא צריכה להטעות. רמת החיים של הזוג שר בטוגו לא היתה גבוהה. כך, למשל, הם הביאו מהארץ במיוחד גנרטור קטן, כי אספקת החשמל בלומה השתתקה לפעמים לשבועות רצופים. כשהקרינו פעם סרטי קולנוע ב־16 מ"מ לכל המושבה הדיפלומטית, היו צריכים לכבות את המקרר, כי הגנרטור לא עמד בעומס.

"האמת היא", אומר יואל, "שלרוב המושבה הדיפלומטית אין הרבה מה לעשות שם. רוב הזמן הם משחקים ברידג'. השגריר הסיני היה משוגע לברידג'. הוא כל הזמן הזמין אותנו לבוא לשחק, אבל לא רצינו".

שר הסתובב ברחבי טוגו, הגיע לכפרים הקטנים ביותר וחקר את צרכיהם. הוא סיפק מומחים ישראליים בגננות — הן של צמחים והן של ילדים. הוא הביא מהארץ מומחה לעבריינות־נוער, ואת אנשי "סולל בונה" (שאגב לא יצאו מטוגו גם אחרי ניתוק הקשרים הדיפלומטיים). אביבה בינתיים לימדה תסירה במסגרת "הצלב האדום". לא חיים מסעירים, אבל מרתקים.

פה ושם היו נקודות־שיא. ביום העצמאות ה־12 של טוגו, למשל, אירגן הנשיא משחק כדורגל בין שרי הממשלה לבין נבחרת הסגל הדיפלומטי. המשחק נלקח ברצינות רבה כל כך שהשגריר הסובייטי, שחלה באותו יום, הביא פתק מהרופא, להוכיח שהוא לא משתמט. שר שיחק כקיצוני ימני. לפני המשחק ירד הנשיא לכר הדשא בהליקופטר, לבוש בטרנינג, עם משרוקית של שופט. הממשלה, שהתאמנה היטב לפני המשחק, ניצחה אחד־אפס. למען האמת, מודה שר, הם תקעו עוד גול ממש לפני הסוף, אבל הנשיא ביטל אותו בשביל שלא לבייש אותנו.

לא רק אגוזי קוקוס

אסור שתיווצר התחושה שהחיים הפנימיים של טוגו מורכבים משלווה, אגוזי קוקוס ופה ושם גם הפסקת חשמל או מוזיקה. המישטר בטוגו אינו משטר נעים. הנשיא איידמה עלה לשלטון בגיל 33, היום הוא בן 52. עשרים שנה. יש מפלגת שלטון אחת, אין אופוזיציה.

ארגון "אמנסטי" הוציא לא מכבר חוברת על המישטר בטוגו. 35 עמודים רצופים של תיאורי דיכוי, מעצרים ללא משפט, עינויי אסירים והיעלמויות. כך למשל ד"ר אטי רגדולף, ועריני, נעצר בדצמבר 85' על ידי הז'נדרמריה המקומית (המתפקדת במשטרה פוליטית). הוכה, עונה במכות חשמל, ועצור עכשיו, ללא משפט וללא תאריך עתידי למשפט, בעיר לומה. אגב, ההאשמה בלפנו היתה שהחזיק בביתו ספרות שמעליבה את השלטון.

אדם אחר, ג'י. אי. בי אקרונג, גולה פוליטי מגאנה, נעצר בלומה במאי 83' לעיני עדים. כל השאלות שנשאל המישטר לגביו נתקלו בתגובה "הוא לא אצלנו". האיש פשוט נעלם. "אמנסטי" קיבל מאות דו"חות על היעלמויות ועל מצבם הקשה של אסירי מצפון בטוגו. האמת המבועתת היא שלעולם לא אכפת. אילו זה היה במדינה "תרבותית", היתה כבר מתעוררת מהומה עצומה, עם שאילתות באו"ם ואולי התערבות של המעצמות. אבל בטוגו את מי זה מעניין. אחרי הכל, אפריקה כולה נמצאת על סף שואה בגלל מגיפת האיידס, והמערב הנאור שמע רק על רוק הרשון.

מתוך היומן: "המחלה הארורה פקדה אותי שוב. שוב צריך להתמודד, וזהו מאבק יום־יומי המתיש לא רק את כוחות הגוף, אלא גם את כוח הרצון והנפש".

נדב חבצלת: "קרה להם מה שקורה לכל בני הקיבוצים שמגיעים לחו"ל. תחושת החופש, הידיעה שאפשר לעשות מה שרוצים. עצמאות. וזה לא שייך לזה שהם חבר'ה נהדרים, שאוהבים את הארץ ואת הקיבוץ, שהם יחזרו לכאן".

מתוך היומן: "אנו יודעים יפה שלקיבוץ קשה מאוד להתמודד עם חריגים, בין אם הם חיוביים או שליליים. נדמה לי אפילו שהקיבוץ אינו מסוגל להבחין בין שני סוגי החריגים".

שגריר מקסיקו בישראל ראול ולדס מעניק תעודת־תוקה לגבריאל ("גברוש") רפפורט, אחד מראשי המשלחת הישראלית שסייעה למקסיקו אחרי רעידת־האדמה הגדולה ב־86'. (צילום: ראובן קסטרו).

(המשך מעמוד 27)

מולפי כיבוי ואף הצליח מאוד בעסקי מקרקעין ופיתוח. לפני מותו החלו הוא ואחיו, זוהר, בבניית בניין רב־קומות.

מספר בן קיבוץ אחר המבקש לשמור על עילום שמו, והכיר את בועז בלוס־אנג'לס: "חייתי שם שנתיים. חזרתי לארץ, אבל הקשר עם בועז נשמר כל הזמן. בעצם, הוא אף פעם לא סיפר לי על המחלה שלו. ידעתי באופן כללי שלא שרת בצבא. כששאלתי אותו מדוע, אמר שהיה חולה. לא ראו עליו שום דבר, מלבד הצליעה שלו. הוא לא דרש בגלל זה דבר, גם לא ניפנף בזה. לא פעם חשבתי על הסיפור הזה. ילד ונער בקיבוץ עם נכות כמו שהיתה לו – ועוד ממשפחה כמו של פייטרים. כל הזמן חשבתי שהנה, כאן, הולך לו. הוא היה מקובל מאוד בחברה, חמר של בחור. גיזעי. טיפוס של אדם שחי את הרגע. ועם זאת, גם הוא וגם אחיו הם אנשים שאוהבים מאוד את הארץ. את הקיבוץ שלהם".

לפני שנה, בכתבה ב"מבט" של ליל שבת, נפרד גברוש – אלוף־משנה גבריאל רפפורט – מהצבא. מי שצפה בכתבה לא שכח אותו חלק ממנה בו דיבר גברוש על שלושת בניו שחיים בלוס־אנג'לס. "אני מתייחס לזה בסבלנות, אבל בכאב. אני מקווה שהם יחזרו. הם רצו אתגרים משלהם. כמו שאנחנו רצינו. אני מקווה שהם יחזרו וימצאו את האתגרים האלה בארץ". וכשהכתב לחץ עוד קצת, הוסיף גברוש: "אין לי הסבר לזה. אני לא יודע. זה כואב. אולי עצם זה שאנחנו לחמנו. אולי הם מחפשים משהו אחר".

בני לנראו, כתב "הארץ" בלוס־אנג'לס, נשלח לראיין את בניו של גברוש. השנים וזוהר רפפורט סרבו להתראיין. בועז, האח הצעיר, נשלח בשמם. "בשלב הקצר הזה של חיי – אני כאן", אמר אז בועז, "אני עושה את הדברים שגורמים לי אושר. אני לא מתעלם מכך שמדינת ישראל נתונה בקשיים. כן מטריד אותי מה קורה שם. אני דוחה את כל התאוריות שאבי חי בתחושה של כשלון. שטויות. יש לו שלושה בנים מוצלחים מאוד. כואב לו, זה כן".

הקיבוץ לא נכשל, אמר אז בועז: "אנחנו קבלנו את החינוך הכי טוב בעולם. חינכו אותנו להיות בני־אדם. להיות ישרים, להיות הוגנים וטובים. העובדה שאני נמצא פה כעת אינה מעידה על כשלון הקיבוץ".

בועז לא היה שלם עם הראיון הזה. אי־אפשר לכפות עליו להשיב על שאלות כאלה, אמר בראיון עצמו, רק משום שאבא שלו היה מראשוני הבנים בבית־אלפא, ממגלי הדרך בורמה, קצין בכיר ופייטר: "למה דווקא אני? אני לא חי בצלו של האבא שלי. הרקע שלו – ואני מכבד אותו מאוד – לא מחייב אותי".

מלכה רפפורט: "אני לא חושבת שזה עניין של מישהו. לכל אחד מותר לעשות מה שהוא רוצה. הילדים שלי אינם פחות ציוניים מאלה שיושבים בדיזנגוף־סנטר ומרמים את כל העולם. הם נסעו, כי הם רצו לראות את העולם. כסף לא היה להם. ההורים לא יכולים לעזור להם. הם רצו ללמוד. לא היתה להם ברירה אלא לעבוד ולפרנס את עצמם. אני דחפתי אותם לנסוע, כל אחד מסיבות אחרות. הגדולים נסעו כדי ללמוד, להרוויח כסף. את בועז שלחתי כדי שיעשה חיים משוגעים. שיראה מה הוא רוצה בחיים שלו. שיצא מסיר הלחץ בו נמצא".

נדב חבצלת: "קרה להם מה שקורה לכל בני הקיבוצים שמגיעים לחו"ל. אנשים שלא החזיקו אף פעם כסף ביד. תחושת החופש, הידיעה שאפשר לעשות מה שרוצים. עצמאות. זה משהו שמי שגדל וגר בעיר לא יכול להבין. וזה לא שייך לזה שהם חבר'ה נהדרים, שאוהבים את הארץ ואת הקיבוץ, שהם יחזרו לכאן".

מלכה: "אני החלטתי שאם הם כבר יושבים שם ורוצים להתבסס, שיהיה להם גב תומך. ותמכתי בהם נפשית כל הזמן. אפשר להמשיך ולשמור על קשר טוב גם עם ילד שחי בלוס־אנג'לס, בדיוק כמו שאני שומרת על קשר עם בתי הבכורה, אריאלה, שהיא חוזרת בתשובה".

נדב: "בועז היה מאוד יסודי. התחיל ללמוד אנגלית, ללמוד כל מה שקשור לעסקים שלו. היה לו חוש בלתי־רגיל לבני אדם. זה עזר לו בעסקים. היתה לו שם חבורה של 'גרופיס' ישראלים שהוא עזר להם מאוד".

מלכה: "הוא כתב לי: 'אמא, החלטתי שאני צריך את הפינק שלי'. כתבתי לו שאני בעד. שיישאר. רק שישמור על עצמו. שיעשה את הבדיקות".

הוא שכח שהוא חולה, יגידו הוריו וחבריו של בועז. הוא הרגיש כל־כך טוב שלא עשה את הבדיקות. כשאמו התקשרה איתו לפני שלושה חודשים, אמר לה שהוא בסדר. שהוא מרגיש מצוין. שלא תדאג. אז כבר שכב עם חום גבוה. המחלה שוב תקפה אותו. לאחר שלושה שבועות התקשר לאביו. גברוש אמר לו לעלות על המטוס הראשון. לחזור הביתה.

מלכה: "כשהגעתי לתל־השומר, ראיתי מיד שהוא במצב קריטי. הוא להט מחום. עטפנו אותו בסדינים רטובים באלכוהול כדי לצנן אותו".

שמונה שבועות שכב בועז בבית־החולים. שלוש פעמים מת בידיה של אמו. הצליחו להחיות אותו. מלכה: "הוא לא מת מהמחלה. הוא מת מחיידק של בית־חולים שנדבק בו בגלל שהגוף שלו היה עם אפס נוגדנים. הוא היה כולו אכול מבפנים. וכל הזמן הוא היה בהכרה. הוא ידע שהוא ימות בסוף מזיהום. הוא ראה פעם זבוב על התקרה, ואמר לי: 'את רואה אותו, אמא? הוא יהרוג אותי'".

כשנראה היה שהתגברו על המחלה, אמרה מלכה רפפורט לבנה: "עד עכשיו עברת גיהנום אחד גדול. מעכשיו נתחיל לעבור שיבעה מדורי גיהנום. אבל אתה צריך כוח. הרבה כוח. אני אעזור לך".

אשה חזקה, מלכה רפפורט. קשה לראות אותה בוכה. "שלושה ימים לפני שמת, הוא התחיל לשלשל דם. הורידו אותו לטיפול נמרץ. הוא הפסיק להילחם. כשהוא ביקש לאכול קרח, ידעתי שהוא גמור. הוא אמר שטוב לו הקרח. הבנתי שהוא שרוף מבפנים. הוא לא נשם טוב. שאלתי אותו למה. הוא אמר לי שיש לו בפנים מה שיש לו על הגוף".

בצהרי יום העצמאות בועז נפטר. מלכה: "בבוקר גזזתי לו ציפרניים. ציחצחתי לו שיניים. חפפתי לו את הראש. כשהרופאים הגיעו, הם רצו להחליף לו את האינפוזיה. ביקשתי שלא יחליפו. הם הוציאו אותי. כשנכנסתי, ראיתי את הרופאים מתכופפים מעליו. הם צעקו: 'בועז – תפתח את העיניים!'. ידעתי שזה הסוף".

מלכה רפפורט ביקשה מיד שינתחו את בועז: "רציתי לדעת ממה מת. רציתי שאם מישהו אחר יהיה חולה במחלה הזו, שידעו עליה יותר, שיכירו אותה טוב יותר. שזה יעזור למישהו אחר".

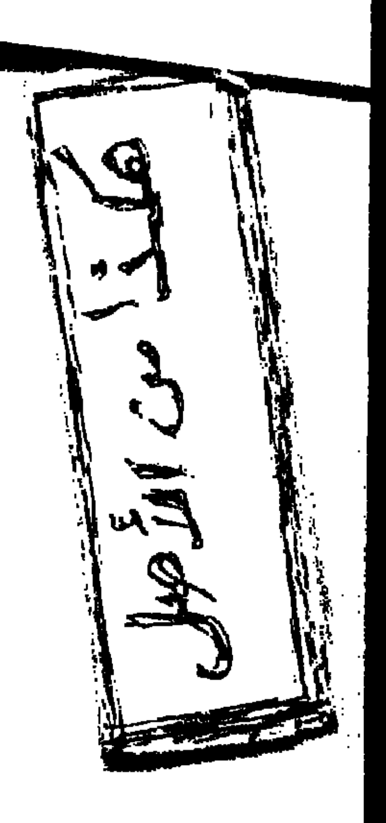
בועז מת מפצע מוגלתי בלב ארבעה שבועות אחרי שהרופאים אמרו שהוא גמור. שכל גופו אכול מבפנים. "זה רק מהכוויות שלי", אומרת אמו. "שלוש־ארבע פעמים ביום הייתי לוחצת לו את היד. הוא היה מחזיר לי לחיצה. אמרתי לו שאני מעבירה לו כוחות. בסוף הלחיצה שלו היתה כל־כך חלשה".

למחרת יום העצמאות קברו מלכה וגברוש רפפורט את בנם בועז בבית־הקברות הקטן שלמרגלות הר הגלבוע. ארונו הוסע בשבילי בית־אלפא על טרקטור עטור פרחים. ארבעת אחיו ואחיותיו, הקיבוץ כולו ומאות מחבריו של גברוש הלכו אחרי הטרקטור שנסע לאט. אנשים בבגדי עבודה, במכנסיים קצרים, בנעליים גבוהות ובסנדלים עמדו קבוצות־קבוצות בשטח הקיבוץ והצטרפו לטור ההולך ומתארך.

בצד עמדה קבוצה גדולה של צעירים מקיבוצי הסביבה, ודיברו ביניהם בסלנג פרטי. הם הגיעו מלוס־אנג'לס בטיסה מיוחדת להשתתף בהלוויה. הם לא התערבו בשאר האנשים. הם כבר לא שייכים.

בקיבוץ לא אומרים "קדיש", גם לא יושבים שיבעה. בהסכמה שבשתיקה נתן גברוש לחתנו – בעלה של בתו החוזרת בתשובה – לומר "קדיש". בבית־הקברות הקטן המוקף עצי אורן, פרחים וירק כיסה גברוש בחול את קיברו של בנו.

סימה קדמון

דניאל

כוכב כדורגל מאימפריית כדורגל מגיע לארץ תאבת כדורגל שאינה בדיוק מעצמת כדורגל. מה יוצא ממיפגש כזה? העונה הראשונה של דניאל בריאלובסקי, 29, במכבי חיפה, עם ההפסד למכבי ת"א, היתה, הוא אומר, לא טובה מקצועית, אבל מצויינת מבחינת החיים. כדורגל זה מה שמעסיק אותו. וטניס. ומשפחה. טוב לו בישראל.

מאת תלמה אדמון

באימון האחרון שלו בעונה הראשונה בישראל, פורץ פתאום דניאל בריאלובסקי עם הכדור, לפנים. הוא דוהר קדימה בקלילות של פעלולן, מנתב בכוח ובלי מאמץ בין השחקנים החוסמים אותו. הכדור דבוק לנעלו הימנית, הוא משתעשע בו בין עקב לקרסול, בסיבוב לאחור ושוב קדימה, לאורך המגרש כולו, עד לשער. כשהוא בועט, הכדור פוגע בקורה, חוזר לחרטום נעלו, נבעט שוב אל השער, ומרחף מעל הרשת.

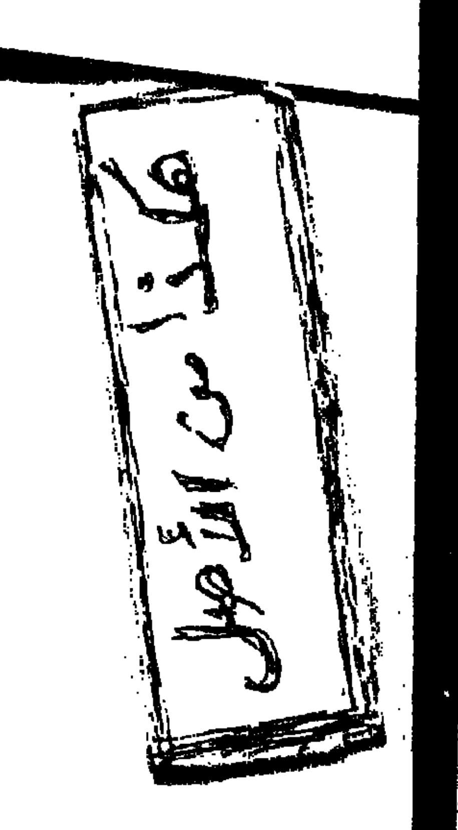
מסביב שוררת התפעלות מאופקת. השחקנים מפסיקים לרוץ ומביטים, הצופים האקראיים שהזדמנו לאיצטדיון בהרצליה, פוערים עיניים. "יופי!", צועק שלמה שרף, מאמן מכבי חיפה, "אבל גול יצא מזה?"

במשפט הזה ממוקדת הבעייה של בריאלובסקי, כוכב כדורגל ברמה בינלאומית. הוא הגיע לארץ תאבת כדורגל, שכל הבלחה מקצוענית נילעטת בה בפיו של קהל מורעב. ישראל איננה בדיוק מעצמת כדורגל. במבט אובייקטיבי, נקי מסנטימנטים, בריאלובסקי הגיע מאימפריית כדורגל לרפובליקת בננות. "בתוכי, עמוק בפנים, נמצא כל הזמן הכדורגל הארגנטיני", אמר בשעה רגועה של שיחה.

במכבי חיפה, בישראל בכלל, היפנו אליו ציפיות אדירות, עם נכונות מידית להתפעל. העונה הראשונה שלו בישראל היתה תהליך ממושך של יסורי הסתגלות מקצועיים שדרשו הרבה איפוק מקצועי. להחביא ברגליים מיני התפרצויות יחיד, שאינן מתחשבות במערך קבוצתי. הפוטנציאל של בריאלובסקי היה השנה עניין כאוב לעצמו, לקבוצה שלו, למאמנה, לאוהדים הממהרים להתאכזב. כשירד מהמטוס עם רעייתו ושני ילדיו בסוף אוגוסט 86', הוצפה המשפחה בפרחים. הוא הכריז באותו מעמד שישמח להתגייס לצנחנים בבוא הזמן. באימון הראשון צילמו את

(המשך בעמוד 53)

דניאל על כר הדשא (צילום: עדי אבישי) ובין הרשתות (צילום: דפנה קצור). אשתו ליאונה (איתו ועם הילדים בצילום הקטן) היא מדריכת טניס. משחקת בחייו תפקיד ראשי. מי שרוצה להגיע אליו יודע שהוא צריך לעבוד דרכה.

ארוחה ב"וילה־פרנקה": מסע אל העבר

אמריקה היא, כידוע, ארץ האפשרויות הבלתי־מוגבלות. הכל הולך. הכל אפשר להשיג. נניח שמתחשק לך לסעוד פת ערבית במוצב צבאי של חיל האוויר האמריקני. כל מה שאתה צריך לעשות זה להתגלגל לאחד הפרברים של העיר אטלנטה שבמדינת ג'ורג'יה, ולהגיע לקצה שדה תעופה פנימי הנקרא "פיצ'טרי דיקב" (על שם הפרבר שבקרבתו הוא שוכן). מהכביש הראשי יצא אותך שלט לכביש הגישה המוליך אל מיתוס צבאי. על השלט הזה רשומה מטרת היחידה: 57th Fighter Group – וכך אתה קרב ובא אל המיתוס.

שער המישמר אינו מאוייש. ניצב לידו ג'יפ צבאי ללא נהג. בקרבת מקום חונים כמה אמבולנסים בגוון חאקי־צבאי, ולא הרחק מהם כמה תותחים ורכב שדה אחר.

בראש הגבעה ניצב בית חוואים בן־עשרים שהאדום שלו הרוס בחלקו, כתוצאה מהפצצה אווירית. מעליו מתנוסס שרוול־רוח כתום. בכניסה לבית החווה ניצב תותח שדה ומעליו שלט היחידה, מתחת לשלט שם המקום: וילה פרנקה, איטליה. מכל מה שמתגלה שם לעיניך נודף "ריח" מלחמת העולם השנייה.

ורק אז אתה תופש פתאום שלא לפנות צבאי במדינת ג'ורג'יה הגעת, כי אם לאתר שיחזור, שהקימו כאן וותיקי היחידה מחיל האוויר האמריקני ששהתה בעת מלחמת העולם השנייה באיטליה. הם שיחזרו כאן, עד הפרט האחרון, את הבסיס כפי שהיה, ממוקם בחווה חקלאית איפשם באיטליה.

אתה נכנס לבית החווה שנהפך למסעדה. רוך מסדרון תנתמך בשקי חול. שלט צבאי מזכיר כי "כל היוצא לפטרול חייב לרוקן לפני־כן את כיסיו". דרך המסדרון הזה אתה מגיע למרכז המיכנה. גם צוהלות להבות בתנורי אבן, וניחוח בשר ניצלה ממלא את החלל. ליד הדלפק ניצבת "אחות צבאית", עטויה סינר אפור שעליו צלב אדום. במקום להכניס אותך למיטה ולתקוע לפיך מדחום, היא מושיבה אותך ליד אחד השולחנות ותוקעת בידך תפריט גדול.

זהו, איפוא, מיתחם זכרון משוחזר, המשמש גם כמסעדה. מסעדה גדולה. כל כתליה וגומחותיה עמוסים תצלומים היסטוריים של מעללי היחידה והווי חיי היום־יום שלה, תצלומיהם של אנשי מימשל וצבא בכירים באותם ימי מלחמה גדולה, עותקים מעתון הצבא האמריקני שיצא לאור בעת הקרבות לשחרור אירופה, שלטים וכרזות צבאיות. ברקע נשמעות מנגינות ידועות מאותם זמנים. מבעד לחלונות אתה יכול לראות מפציץ דו־מנועי חונה בחצר החווה. מטוס אמיתי, שהוא פריט מפריטי השיחזור. מאחורי המטוס נמתחת גדר ומעברה השני שדה תעופה אמיתי, אזרחי, לטיסות־פנים.

מי שמחפש מסעדות יוצאות־דופן, מי שמבקש את ה"נוסטאלגיה" של שנות הארבעים, מסעדת ה"פייטר־גרופ" היא אחת הכתובות הבדוקות ביותר. וניתן לומר עליה כי היא חדורה רוח־קרב וניחוח אומצות על האש.

על כריכת התפריט שאתה מקבל סמל היחידה המונצחת, ותצלום נושן של מטוס הפצצה דו־מנועי. תוכן התפריט אופייני למדי למה שמציעות מסעדות אמריקניות רבות: מיני אומצות, קצת מאכלי ים, קצת מאכלים איטלקיים. לפתיחה הזמנו מרק גבינה שבושל בבירה – נשמע די גס, אבל התוצאה שהגיעה לשולחננו היתה מעודנת למדי, ריחנית וטעימה. יחד עם המרק הגישו לשולחן קרש ועליו לחם קטן ורבוע מחיטה חצי־מלאה, וכמובן צלוחית עם חמאה צוננת.

אתה מזמין את המנה העיקרית, וכל מה שלפניה ואחריה כבר כלול במחירה (כ־15 דולר למנה ממוצעת). לאחר המרק קיבלנו "סלט יווני", שהוא, כשלעצמו, סלט ירקות לא רע, עם הרבה חסה וגזר תגזור לאורכו. השם "יווני" ניתן לו, כנראה, בשל פרורי גבינת ה"פטה" שפוזרו על הירקות החתוכים.

למנה עיקרית התלבטנו אם להזמין מנת חסילונים ופיסות בשר־לובסטר, עשויים ברוטב מזרחי, עגל עשוי ביין ולימון או אומצה כלשהי. לבסוף נפלה ההכרעה על אומצת פילה מיניון, וזו הגיעה בכל עובייה ופארה, עשוייה כדיוק באורח שהזמנו, בלוויית תפוד שלם שנאפה בנייר כסף. אל התפוד נילוותה צלוחית שמנת חמוצה.

קינחנו בעוגת גבינה, מקושטת בתותים טריים. לאחר מכן קמנו והסתובבנו לאורך כתלי המסעדה, לחזות בתצלומי הווי היחידה משנות המלחמה ובאלה של אותם חיילים שלא זכו לשוב אל מולדתם ולראות את המיתחם בוילה־פרנקה משוחזר על אדמתה עד לפרט האחרון.

> למי שמחפש מסעדות יוצאות־דופן או מבקש את נוסטאלגיה של שנות ה־40', מסעדת ה"פייטר־גרופ" באחד מפרברי אטלנטה שבג'ורג'יה היא כתובת בדוקה.

"ג'אנק פוד" בקניון הגדול

לטובת אלה שיעולו תקוע [illegible] למרחוק – מיצות, פאסטות [illegible] וכיוצא באלה, מקום עממי מתירים [illegible] עממים, אתה מזמין, משלם, מקבל [illegible] מספר, וכשהמנה שלך מוכנה, מכריזים עליו ברמקול. [illegible]

[illegible] "ג'אנק פוד" כזה כבר מזמן לא בא לפינו. אם לא היינו מנסים לטעום [illegible] עם כדורי־חבשך [illegible] שחזמנו, לא היינו מאמינים שאפשר בכלל לחגוש דבר כזה. עובדה.

הנס של סאן־אנטוניו

מה שמציל את הכלכלה האיטלקית, כולל תעשיית האופנה שלה, זה הנס של סאן אנטוניו. מה זה? אף אחד לא יודע, אולי אפילו אין קדוש כזה, אבל עובדה שהאיטלקים חיים לא רע, אוכלים טוב, ולבושים עוד יותר טוב – בקצר, הצר והצמוד הסופר־אופנתיים, וגם באלגנטיות סולידית ומהודרת.

מאת יהודית חנוך, מילנו
צילומים: נות שחר

ספל קפה וברכיים חשופות בבית־קפה איטלקי

דגמים של ג'יאני ורסאצ'ה וג'יאן פרנקו פארה

צמוד וקצר, חצאית ומכנסיים ברחובות מילנו

אביב במילנו זה בקרים אפורים עם טפטוף של גשם שמתחלף לאחר־צהרים בהיר ושטוף שמש. וכשהשמש זורחת, רחובותיה היפים של העיר נהפכים לחגיגת אופנה.

נשות מילנו לקחו ברצינות את המסר הצר והצמוד, והן חושפות השנה הרבה רגליים בחצאיות קצרות וצמודות. אבל מי שמצפה לראות פה את צעקת האופנה האחרונות באמת – שישכח מזה. את הצר והקצר לובשות רק נערות ונשים צעירות שיש להן רגליים הראויות לקריאות "קה בלה" של צופים נלהבים. נשים מבוגרות יותר לובשות צר, אבל באורך ברך, סולידי ואלגנטי. חצאית שחורה צרה, מקטורן מתוייט מפשתן שמתקמט כשרק מסתכלים עליו, נעלי סירה על עקב גבוה וארנק עור יפה. מטפחת קטנה וצבעונית בכיס המקטורן – הפריט הכי חדש – מסגירה את העובדה שהיפות האלה השקיעו מחשבה לא מעטה בפשטות האלגנטית הזו לפני שיצאו לרחוב.

בחלונות הראווה רואים בגדים צבעוניים, אדום, ירוק וסגול וגם הדפסים אבסטרקטיים ופרחוניים. אלה מחכים לימים חמים של קיץ, ואולי ממתינים לתיירות. הנשים ברחוב לבושות בטונים שקטים, שחור ולבן, חום כהה ולבן, חקי ולבן.

מילנו היפה מרוכזת בקטע שאורכו כמאתיים מטרים, פיאצה סאן באבילה, ויה מונטה נפוליאונה והסמטאות הסמוכות. כאן ממוקמים כל הבוטיקים היפים והיקרים של העיר, גם ברחובות הצרים והקטנים וגם בחצרות הבתים.

אגב, כל ה"שמות" הגדולים של האופנה האיטלקית הם סיפור בשני חלקים. אין פה בתי אופנה כמו בפאריס, ארמונות פאר שנהפכו למקום עלייה־לרגל לעשירות. רוב השמות המפורסמים הם תוויות על בגדים שנמכרים בבוטיקים יפהפיים, במחירים לא זולים אבל נסבלים, ולרוב המעצבים כמה קולקציות, בכמה רמות מחירים.

ג'ורג'יו ארמאני היה הראשון שגילה את האפשרויות העצומות של לעשות כסף לאו־דווקא מהעשירים־ממש, אלא מהלא־כל־כך עשירים. בגדיו נמכרים בשלוש מהדורות. "ארמאני", "מאני" ו"אמפוריום", שכולל גם מכנסי ג'ינס יפים בכשבעים ש"ח עם תווית היוקרה על הכיס, וחולצות טריקו בארבעים ש"ח.

אולי זה מה שיפה אצל האיטלקים, שהם מציעים בגדים לא רק לעשירים. בקצה ויה מונטה נפוליאונה, הרחוב הכי יקר במילנו, בפיאצה סאן באבילה, יש סניף של "אוסים", רשת חנויות כלי־בו שעד לפני כמה שנים נראתה עלובה מאוד. עכשיו שופצה, והיא מציעה בגדים ואביזרים ותמרוקים במחירים סבירים. הכל מאורגן לפי צבעים, תלוי יחד במערכות משולבות ויש פה אפילו פינה לשמנמנות, תופעה יוצאת־דופן בארץ המגף, שכן רוב הבגדים שרואים בבוטיקים הם במידות קטנות.

גם "רנצ'נטה", חנות כלי־בו שחזיתה צופה אל ה"דואומו", שהיתה עד לפני כמה שנים חנות לא מי יודע מה, עברה שינויים ושכלולים. הבובות שבחלונותיה לבושות במראה הספארי: בגדי חאקי, חצאיות חאקי, כובעי־קש טרופיים, ארנקים דמויי תיקי ציידים מאריג חאקי עם קישוטי עור טבעי. לא צריך להתאמץ כדי ליצור מראה מושלם.

המחירים די דומים למחירים שלנו, אבל בשביל הלירטה מקבלים הרבה יותר עיצוב ואיכות. זוג נעליים של "מאלי" עולה כאן 120 דולר. ארנק כמעט – כנ"ל וגם יותר. הבגדים קצת יותר זולים. אבל גם האיטלקים מתאוננים על המחירים, כי ממוצע המשכורות שלהם כמו שלנו.

אז איך בכל זאת מסתדרים? פשוט מאוד, אומרת חברתי מאריסה, עתונאית וסופרת: מה שמציל את הכלכלה האיטלקית זה הנס של סאן אנטוניו. מי ומה זה? אף אחד לא יודע, אולי אפילו אין קדוש כזה, היא צוחקת, אבל עובדה שאנחנו חיים לא רע, ועל־אף המשכורות הנמוכות כולם לבושים טוב ואוכלים טוב ונוסעים לחופשות.

הנס של סאן אנטוניו עובד לא רק בכלכלה ובבנקים, גם בשירות האופנה. מי שלא יכול להרשות לעצמו לקנות יצירה מקורית של ארמאני או מיסוני ולא מסתפק ב"אוסים", יכול להיכנס ל"סטפנל", "פופ 84" או "בנטון" שמפוזרות בכל פינה, סמל למהפכה שעוברת על האופנה האיטלקית בשנים האחרונות.

זו הפכה את הבגדים היפים למוצר תעשייתי שמחירו שווה לכל נפש, מעוצב היטב, מוצע בחנויות שכולן נראות אותו דבר, מצוחצחות ומסודרות ומציעות מכנסיים שמתאימים לחולצה שמתאימה למקטורן, עם חגורה ונעליים וארנק באותו גוון. גן־עדן לעצלנים ולאנשים עסוקים.

גם השוק עוזר לנס של סאן אנטוניו. כולם קונים בשוק, לא רק העניים. בכל עיר ועיירה יש יום־יומים בשבוע שוק של אופנה. על הדוכנים מוכרים פה ג'ינס של "ליוויס" ומכנסיים של "פופ 84" ומשקפי־שמש הכי אופנתיים והעתקי ארנקים של שאנל ולואי וויטון ב־20־30 דולר. מקרוב רואים שזה לא הדבר האמיתי, אבל מרחוק זה נראה שגעון.

המחירים: כ־30 עד 50 אחוזים פחות ממחירי החנויות. בשווקים האלה יש גם הרבה "שמאטעס", אבל עם סבלנות אפשר להרכיב פה את כל המראות האופנתיים.

ולמה האיטלקים האלה, שכמעט הכל אצלם כמו אצלנו, משכורות שאף אחד לא מרוצה מהן, ומחירים שקופצים לשמיים, ושביתות ומפלגות ופוליטיקה, למה הם נראים כל־כך נינוחים? אולי כי באיטלקית אין מלה מקבילה ל"לחוץ". ואולי זה עוד סוג אחר כנס של סאן אנטוניו.

דניאל

(המשך מעמוד 47)
התלתלים שלו מכל זוויות המיגרש. על הספסלים ישבו אוהדים ובחנו את רגליו המלהטטות. בסוף ספטמבר כבר אמר לו אוהד בירידה מן המגרש: "מחר יקנו לך עוד וולוו ויוסיפו עוד שני חדרים לווילה שלך. עברת עלינו טוב".

יענקלה מעיין, מנהל הקבוצה, מכוון לנושא בריאלובסקי מלים ענקיות: "רצינו לראות אותו סוחף את הקבוצה, וזה לא קרה. לא היתה הקרבה מצידו. הוא צריך להיות ציר מרכזי, לא רק מבחינה מקצועית, אלא בעיקר מבחינה מנהיגותית".

מדובר באישיות עצמאית מאוד, כנה, משכנעת ביושר העצמי שלה, ועם זאת, מחושבת. מעבר לזה, במה שנוגע באחרים, הוא אביר. לא תוציא ממנו מלה לכאן או לכאן במה שנוגע לברוך ממן, שחקן המרכז הוותיק, שהימצאותו על המגרש, אומרים, הֵצרה את צעדיו של בריאלובסקי. שניהם, באופי כישוריהם, בוני משחק. ממן, 19 שנים במכבי חיפה, ראה כוכב מגיע מן השמיים בטיסה שעלתה לקבוצתו 300 אלף דולר.

זה היה רק מחיר שחרור בריאלובסקי מקבוצתו "אמריקה", מכסיקו. מדברים על עשרת אלפים דולר שכר חודשי, פלוס דירת פאר במגדלי פנורמה, פלוס מכונית וולבו. שמועה עקשנית מספרת על וילה [illegible], שמשפחת בריאלובסקי פינתה אחרי לילה אחד של שינה. ליאנה, האשה, טענה שיש שם יתושים. מכבי חיפה, אומרים, שילמה את שכר הדירה הריקה חודשים ארוכים. טבעי היה שתתעורר בין ותיקי הקבוצה מרירות קטנה לפחות. בריאלובסקי התעלם [illegible], אז, וגם היום. "למי שכואב", הוא אומר. "שכואב". הוא מכיר בערכו, דורש אותו, אבל אינו [illegible] בו. על קרקע התרבות שגידלה אותו לא [illegible].

הוא חביב עד הנקודה שבה מתחיל הכבוד העצמי שלו. כבוד של כדורגלן מקצוען, כבוד של יהודי, כבוד של אדם. מכל זוויות ההיכרות אורותיו יצאה דעה אחת עקשנית: בריאלובסקי מביא לכדורגל הישראלי סטנדרט שאינו מוכר כאן. גם בחוכמת המשחק שלו, גם ביכולתו, גם ביחס שלו למקצוע. בקבוצה שלו הוצמד אליו לצרכי חניכה לא רשמית ראובן עטר, מצעירי העתודה. "דניאל יכול להיות מופת לכל כדורגלן בארץ", סבור מעיין. בריאלובסקי מצביע על עטר המזיע על הדשא [illegible], ואומר: "עוד שנה, שנתיים ולא תצטרכו אותי". אילו נדרש לעמוד מול כיתה מסודרת של כדורגלנים, מה היה אומר להם בשעור הראשון, המסכם את כל השעורים הבאים?

"קודם כל צריך להיות בן־אדם. במגרש ומחוץ למגרש. ולדעת להיות אותו בן־אדם כאשר אתה שחקן מתחיל וכאשר יש לך הרבה נסיון. תמיד תעודד שחקנים מתחילים ותמיד תלמד משחקנים אחרים. תמיד יש מה להוסיף".

ממי אתה יכול ללמוד בארץ?

"מאורי מלמיליאן. הוא השחקן הכי טוב בארץ. הוא בן־אדם. תענוג לשבת ולדבר איתו".

שלא תהיה טעות, דניאל לא מצטיין בדיבורים בעברית. הוא שהה בקריית־אונו בין גיל שלוש לשש [illegible], במסגרת נסיון עלייה של הוריו, אבל רק עכשיו הוא עושה את הדרך אל העברית. הוא אומר "ישנתי" במקום "[illegible]" ו"מפוחד" [illegible]. "כשהגעתי בפעם הראשונה רציתי לקרוא את השלטים בשדה התעופה. לא הספקתי לקרוא מלה אחת. אחרי שבוע יכולתי לקרוא שתי מלים. עכשיו אני יכול לקרוא כל שלט גדול. אני חייב ללמוד עברית". המבטא המתגלגל בין ריש [illegible], תמיד [illegible] עליו, ומשאיר אותו [illegible] מעט. יש עוד משהו שלא נאמר. [illegible] שלי", הוא אומר, "זה בעברית. אבל [illegible] זה תמיד בספרדית. וגם את זה אני לא [illegible]".

הוא לא מתייסר בקשיי ההתבטאות. יש משהו [illegible] בהתייחסות שלו לחיים. לפני ראיון [illegible] הוא מבקש שהעניין יהיה קצר. לא רוצה [illegible] של כל העם. מחבריו לקבוצה הוא מבקש [illegible] על שגיאות בשפה. אמר: ההפסד למכבי [illegible]

תל־אביב, כשהניצחון היה כפסע איבכת המזל מקבוצתו, בריאלובסקי נפול פנים עד שהוא נכנס למקלחת. כשהוא יוצא ממנה, תלתליו דבוקים ברעננות למצחו ולסנתותיו, הוא מוכן להשיב לשאלות העיתונאים בלי דיכאון לא פרודוקטיבי. "אז עכשיו צריך לחשוב על העונה הבאה", הוא אומר, עיניו בהירות כמעיין. אלמלא ריצדו בתכלת אישוניו זהרורים קונדסיים, אפשר היה לתאר את מראה פניו כמלאכי.

יש לו יכולת עלבון מוגבלת למקרים חריגים, כמו במקרה ההוא ששחקן גרמני סינן לעומתו במהלך היתקלות במשחק: "הייל היטלר!". הכל סביבו רצו להשתיק את הסיפור, למחקו בלחיצות יד ידידותיות. בריאלובסקי אמר: "תקעו לי סכין בגב. אני מסרב לסלוח על התבטאות כזאת". אבא שלו, הוא אומר, הירשה לו ללכת בכוון הכדורגל רק אם קודם כל יהיה יהודי. יהודי, אמר לו, לא יכול להיות כדורגלן כמו כולם, אלא הרבה יותר טוב. אם תהיה טוב – תשחק. אם לא – אוציא אותך. האב והבן הערימו על האם, שהתנגדה לכדורגל.

כשדניאל היה בן 17 וסרק את שערו לאחור, כמו שאמא הורתה לו, כדי שיראו את העיניים שלו, היא ייעדה לו עתיד של אינג'ינר. אבא בריאלובסקי, שאביו הגיע לארגנטינה מרוסיה, לקח את דניאל בהסתר לאורוגוואי, לבחינה בקבוצת כדורגל. דניאל הבקיע שלושה שערים במשחק המבחן. באורוגוואי רצו בו מיד, אבל שני הגברים חזרו לבואנוס־איירס כדי להמתין בעמדת התמקחות. דניאל עבר לדירה משלו והניח לשערו לצנוח אל פניו. מרדן בגבולות הנימוס.

כדורגל, זה מה שמעסיק אותו. וטניס. ומשפחה. הוא מנהל חיים בורגניים הדוקים וחמים. הציונות מתלבשת במקרה הזה יותר על איכות־חיים מאשר על אידאולוגיה. ליאנה אשתו, מדריכת טניס במקצועה, משחקת בהם תפקיד ראשי. מי שרוצה להגיע אליו יודע שעליו לעבור דרכה. "נולדנו ביחד", הוא אומר עליה. היא היתה בת 11 והוא בן 13 כשהחברות התחילה. שניהם היו משגעים את המורים בריצות מטורפות בכיתה ובהנחת נעצים על כיסאותיהם.

> **"לא מוצא חן בעיני היחס לנשים בארץ. לא נותנים כבוד לאשה בדברים קטנים. אשה צריכה להרגיש שהיא אשה. לנשים מגיע יותר".**

כוכב הכדורגל קם בחיפה בשמונה וחצי בבוקר. הוא לוקח את ג'ניפר, בת שלוש וחצי, לגן, חוזר לאכול ארוחת בוקר עם האשה ובריאן, בן שנה ושבעה חודשים. אחר־כך משחקים על השטיח, אולי הולכים קצת לטייל בגן האם. ליאנה הולכת שלוש פעמים בשבוע לאולפן. בהפסקת הלימודים בריאן ודניאל מבקרים אותה. בצהריים אוכלים כולם ביחד. שוב יורדים אל השטיח כדי להסתכל בטלוויזיה, לפטפט קצת. אחר־כך בריאלובסקי נוסע לאימון. בערב הוא נכנס למיטה בתשע. לא מתעניין בפוליטיקה ישראלית או אחרת: "בארגנטינה, אם אתה יהודי ומתעניין בפוליטיקה, אתה נעלם בלילה". לא הולך לקולנוע, לא רואה תיאטרון, קורא רק מגאזין ספורט דרום־אמריקני. לפעמים הוא הולך עם ליאנה למסעדה סינית או מסעדת דגים. כבית נשארת המטפלת שבאה איתם מארגנטינה ומתגוררת עימם בדירה על הכרמל.

יומיים לפני המשחק הגורלי שהתה מכבי חיפה במלון "דניאל" בהרצליה. בריאלובסקי, לא מסורק ולא מגולח, כנער שמרשה לעצמו לשלח רסן רחוק מן הבית, יושב לשולחן ארוחת הבוקר מול ים מפואר.

אתה אוהב לוקסוס?

"לא שאני לא אוהב. אני קונה מה שאני אוהב, גר איפה שאני רוצה. זה לא לוקסוס בעיני. אני לא מוכן לוותר על חיים בבית שנוח לי, שלכל ילד יהיה חדר משלו, שיהיה לי חדר, לאורחים חדר. ושהבית יהיה יפה. קוראים לזה 'לה קאסה אן סי'. אני עושה מה שאני רוצה. הנה, את רואה", הוא מניף מן השולחן שקיק תה שהשם "דניאל" כתוב עליה, "רציתי לקנות את המלון הזה? קניתי".

הוא צוחק. בריאלובסקי צוחק הרבה. בשעת האימון גילגל על המגרש את הצחוק שלו יחד עם הכדור.

מה זה בית בשבילך?

"בית זה ארגנטינה. הבית שלי נמצא בבואנוס־איירס, בדירה שאני בחרתי ברחוב קאוויז'ו, ברובע פאלרמו צ'יקו. כשאני חושב בית, אני חושב על המקום ההוא. זאת דירה כמו שיש להרבה אנשים, ארבעה חדרי שינה, סלון ופינת־אוכל, אבל זה תמיד יהיה הבית שלי".

אז מה עם הציונות שלך, שכל כך עשתה כותרות?

"אני שחקן מקצועי. אבל זו עובדה שהעדפתי לבוא הנה, למרות שבספרד הציעו לי סכומים גבוהים יותר. אני מאמין שטוב לגדל פה ילדים. ליאנה מצאה פה מה שלא מצאה במכסיקו במשך שלוש וחצי שנים. יש לה כאן חברים יהודיים. יש חשיבה דומה לשלנו. יש לה זמן בשביל־עצמה. במכסיקו היה מסוכן לצאת החוצה לבד".

יש לך זכרון עז מהתקופה הקצרה שהיית בישראל, כילד?

"בטח. היו לי שני חברים טובים. קוקו אוחנה ושלמה. שלמה נמצא עכשיו בארה"ב. חיפשתי עכשיו את קוקו וניפגשנו. הוא עובד בעיסקי חשמל. היה נעים להיות איתו אחרי עשרים שנים".

מה אתה מרגיש לגבי השנה האחרונה?

"כאופן מקצועי או במה שקשור לחיים?"

יש הבדל?

"כן. מבחינה מקצועית זאת היתה עונה לא טובה בשבילי. אני יודע שלא שיחקנו טוב כקבוצה, אבל אני יודע שגם לא נתתי מה שאני יכול לתת לכדורגל הישראלי. שיחקתי עשר שנים קודם וכמעט תמיד שיחקתי טוב".

מה קרה בישראל?

"הייתי שנה שלמה בלי משחקים ואימונים לפני שבאתי הנה. נענשתי ע"י הקבוצה המכסיקנית, מפני שעזבתי אותה אחרי רעידת האדמה שם. במשך השנה הזאת עישנתי שתי קופסאות וחצי ליום, בלי פעילות גופנית. התאמנתי כאן עשרה ימים בלבד לפני המשחק הראשון בליגה. בחודשיים־שלושה הראשונים הייתי רע בגלל חוסר כושר. היו גם בעיות שאני לא רגיל להן בין אוהדים להנהלה, בין הנהלה לשחקנים, בין מאמן לשחקנים. זה הוריד אותי קצת מהכדורגל. ועם כל זה הייתי צריך להתרגל לארץ אחרת, לכדורגל אחר. אבל אני ניזכר שגם במכסיקו היה קשה לי בשנה הראשונה, קרעתי שריר ועברתי ניתוח, חצי שנה לא שיחקתי ואחר־כך הבאתי אליפות שלוש פעמים והייתי מלך השערים. שנה ראשונה במקום חדש בכדורגל היא תמיד קשה".

ומחוץ לכדורגל?

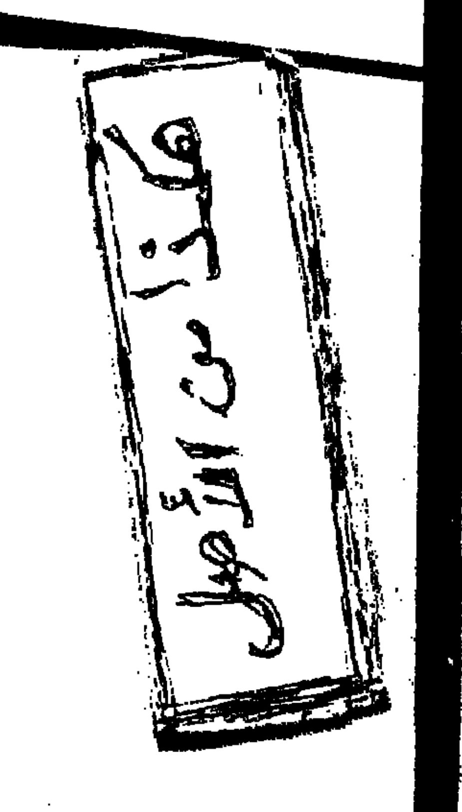
"מבחינת החיים זאת היתה שנה מצויינת. כשהתחתנתי החלטתי שהכדורגל נגמר בדלת של הבית. אם אבוא אחרי הפסד עם פנים עצובים, זה ישפיע בבית. בהתחלה, הייתי מביא הביתה מצב־רוח טוב או רע לפי הפסד או ניצחון, עד שאשתי אמרה: למה זה ככה? זה לא יכול להימשך. לכן אני יודע להפריד.

"ואחרי ההפרדה הכל נעים לי כאן. באתי הנה כעולה חדש, אבל לא עולה חדש רגיל. באתי כמו ספורטאי. סידרו לי הכל. כל מה שקשה לעולה חדש, היה לי קל יותר. הייתי צריך לסדר גן לילדה, יענקלה מעיין לקח אותי לכמה גנים ובחרתי אחד. כשגרנו עוד במלון, יענקלה היה מצלצל ואומר: יש משחק כדורסל בטלוויזיה, אני בא לקחת אותך. אפילו לא שואל אם לבוא. הוא מתנהג איתי כמו חבר, לא כמו מנהל".

מעיין, צבר קל דיבור, לא טורח להסתיר חיבה גלויה, שיש לו כלפי הבחור. מכנה אותו דניאלה.

(המשך בעמוד 55)

דניאל

(המשך מעמוד 53)

מעסר אותו. הוא דואג שאשתו תיקח את ליאנה לסידורים. לא קשה לשער שהתמימות העוטפת הזאת מכאיבה לנמה עיניים, גם אם מעיין לא חוסך מבריאלובסקי את תביעותיו המקצועיות.

אז טוב לך בישראל.

"בישראל אני יהודי בין יהודים. בדרום־אמריקה, כשהייתי טוב על המגרש, צעקו בקהל 'רוסו! רוסו!', בגלל שהשם שלי רוסי. כשהייתי רע היו מקללים את היהודי. אף פעם לא שתקתי. תמיד קיללתי בחזרה את השופט. פה אין לי בעיות כאלה. זה המקום הכי טוב לילדים שלי. אני יכול לצאת לרחוב מתי שאני רוצה, בלילה".

מה לא מצא חן בעיניך כאן?

"היחס לנשים. לא נותנים כבוד לאשה בדברים קטנים. אני רואה כאן גברים שלא פותחים לאשה את הדלת של המכונית, או לא נותנים לה להיכנס ראשונה לבניין. אשה צריכה להרגיש שהיא אשה. יש הבדל בין גבר לבחורה. דברים קטנים עושים איזה דבר גדול בחיים. לנשים מגיע יותר. אם גבר רוצה לבוא הביתה עייף ולמצוא את הילדים רחוצים, כבר במיטה, והוא יכול לשבת בשקט, לאכול ארוחה מוכנה מול הטלוויזיה, אז מישהו עשה בשבילו את זה. זאת האשה. מגיע לה יחס. יש לי תמיד ויכוחים על זה עם החברים בקבוצה. אני לא בעד חלוקת תפקידים, אני רוחץ את הילדים שלי, מפני שהם גם הילדים שלי, אבל לאשה צריך מגיע כבוד".

יש לו חוזה עם מכבי חיפה לשלוש שנים נוספות. מיד לאחר משחק גמר הגביע. טס עם כל המשפחה לטיול לאירופה ואחרי־כן הביתה, לארגנטינה. עד היום האחרון התלוצץ עם מעיין בנושא שיבתו. "אני לא יודע איזה הצעות אקבל שם". כשהיה רציני הודיע שהוא לבטח. בימים האחרונים ריחפה לה שמועה לא נעימה שהוא וממן לא יוכלו להמשיך לתפקד באותה קבוצה. עניין אנושי מורכב. לא בטוח שכל הבעיות של מכבי חיפה יפתרו ברגע שבריאלובסקי ינהל משחק באופן עצמאי. אבל במשחק האחרון באיצטדיון רמת־גן אי אפשר היה לטעות: החיפנים היו קפואים כל עוד שני השחקנים היו על הדשא. מכבי חיפה החלה לפתח התקפות אחרי שממן הוצא מן המשחק.

ב הופעותיו בנבחרת ישראל בריאלובסקי זהיר. למה לא כחיפה? "לא תמיד קל לשלב שחקן שבא לעונה ראשונה אם יש מצב שבו כל המשחק מנוהל סביב שחקן אחר", אומר גיורא שפיגל, מי שיהיה המאמן הבא של הקבוצה שגמזה את האליפות מידי חיפה. "בריאלובסקי חיוני באופן קריטי למכבי חיפה". שלמה שרף, המאמן הפורש, כואב את העובדה שרווקא הוא, שבחר את בריאלובסקי והביא אותו, לא יזכה לקטוף את פירות ההשקעה בו. החמצת הגביע לא היתה המרכיב היחיד בטעם המר שעימו עוזב שרף את מכבי חיפה.

בריאלובסקי, למרות מראהו הנערי, כבר בן 29. ב־82' עמד לשחק בנבחרת הארגנטינית במשחקי גביע העולם בספרד. חודש לפני הנסיעה נפצע. אומרים שהתבלט יותר מדי לצד מאראדונה. "אם הקריירה שלי תיגמר היום", הוא אומר, "אחזור לארגנטינה. אם היא תיגמר עוד שלוש, ארבע שנים, לא יודע מה אעשה. חוץ מהכדורגל, הכל היה טוב בישראל עד היום. אבל כל המשפחה שלי, החברים, ההורים, המשפחה של אשתי, כולם בארגנטינה. אם מישהו עוזב את כל זה, זה מוכרח להיות למשהו יותר טוב. לילדים שלי חסרים הבני־דודים שלהם. הם יודעים שאנחנו משפחה שמשחקת כדורגל, שזה המקצוע שלי, אבל זה מכאיב לשמוע את ג'ניפר שואלת מתי ניראה את הבת־דודה ג'סי". כשהשחקנים עמדו לצלילי "התקווה" לפני שריקת הפתיחה למשחק האחרון, התרגש ניסים קוויתי בשביל בריאלובסקי. "גמר הגביע הראשון של בריאלובסקי". דניאל מיצמץ מול השמש ולעס מסטיק. הוא שמר את הקרסול הפגוע שלו ממשחקים אחרים, אפילו מול הפיתוי לשחק נגד בראזיל. היה חשוב לו להופיע בגמר. "זה ההבדל בינו לבין שחקן ישראלי", אומר פיני שרון, המעסה של הקבוצה. "זו פציעה שיגרתית. שחקן ישראלי היה ממשיך לשחק. העיקר לתפקד איכשהו. הכבוד המקצועי של בריאלובסקי לא מרשה לו להסתפק בהפגנת נוכחות. הוא רוצה לתת את המקסימום".

איזה קלאסה, אומר קוויתי למיקרופון, כשבריאלובסקי פוצח באחת מריצותיו חסרות הפשרה בחברת הכדור. "תענוג לראות אותו מכדרר ומוסר. עבירה זאת הדרך היחידה להוציא ממנו את הכדור". כשהוא שרוע על הדשא, פניו מעוותים מכאב וידו בוחשת בתלתליו, נוצצת טבעת הנישואין על אצבעו. אחר־כך, כשהוא קם, מגיע רגע שהוא לוכד את רגליו של אלון נתן ממכבי ת"א בלפיתת מיספרת שאין לחמוק ממנה. תיקול מכוון, עקשני. "לא מתאים לשחקן ברמה שלו", אומרים הפרשנים. השופט משלח לעברו כרטיס צהוב זועם. בריאלובסקי מתעשת באחת, קד אל השופט בהכנעה, מקיש עקב ציתני ברעהו. היה לו רגע יס־תיכוני פרוע בתוך מוסרות האיפוק שמתוכן הוא מחייך בדרך כלל.

לפעמים בטח נימאס לו. הוא רוצה להגיע עם הכדור לתוך השער. לתת את מה שהוא יודע. הוא עושה את זה באימון, אחרי שכולם כבר נסעו בחזרה למלון. השמש נעלמת מאחורי היציע המערבי, הדשא מוצל ודניאל בריאלובסקי בועט לבדו אל השער. וחוזר ובועט. בתנופות וירטואוזיות חינניות של רגליים בלבד, הוא לא מרפה מהכדור. עד שיענקלה מעיין צועק: "בוא כבר מאניאק! כולם נסעו!".

תלמה אדמון

מכה בברך הימנית

(המשך מעמוד 17)

עי לצחוק לגתך, כחלק מהסאטירה. היה לו מאוד קשה לקבל את זה".

נסה "מה שקורה אצלנו אינו מודל לפיתרון ציני. ואולי כן, אבל אנחנו ככר לא נחיה אז. אם שנו מהדהדים דרך הפעילות הזו ואנשים עושים זכן השלכות על דברים אחרים, זה בסדר. מבחינתי עצם עיסוקם בתיאטרון. אנחנו לא חייבים להתעסק עם הניפסל. את זה הקהל צריך לעשות. נכון שגם חלק מהמחזות הקלאסיים אנחנו עושים הקבלה ודרשה למציאות של היום. חשבתי שנכון לקחת חומר לבוא ולומר דרכו דברים על התקופה שלנו. אבל זה גלוי כסוג המחזה. כעיקרון, מה הטעם להעלות לצשקה אם אין הצדקה לכך? מה הטעם להעלות הצגת מסויימת דווקא היום? על השאלה הזו אנחנו משתדלים לענות".

וכשתיאטרון חיפה משתדל, זה פועל כמו פטיש הכה על הנקודה הרגישה בברך הימנית של החברה הישראלית. כמעט רפלקסים מותנים. "הופענו במועדון זיבל עם הצגה 'גטו'. לאחריה היה דיון. לא בנושא ערבים־יהודים, אלא בנושא השואה. עוד לפני שפתחתי את הפה, התחילו הצעקות נגדי. כל משפט עני שאמרתי עורר תגובות נזעמות. 'כמו מהז כמו! אתה לא מבין כלום בשואה'. שום טענה לא היתה לנפש של עניין".

התיאטרון הזה מחזיק במספר־שיא של ויכוחים ציבוריים שהתעוררו סביבו. חלקם הגיעו לכנסת. חלקם כמעט הגיעו. נדמה שהשערוריות יכולות להעיד יותר על החברה הישראלית מאשר על התיאטרון. בשנת 1982, במהלך מלחמת לבנון, הועלה לראשונה ההצגה "נפש יהודי". לאחר הדילוג הראשון על משוכת הצנזורה, אושפקה. בצד האירוטי של ההצגה, פרצה במשפט מרגש המשפט "אל מלא רחמים, המצא תנוחה נכונה", שנתרוס חכן שהתנצר — לאביו. בגלל המלחמה, טענו המקטרגים, הורים שכולים רבים מגלים רגישות רבה למשפט הזה. סגול המחזאי נענה לבקשה ושינה את המשפט. הקייס הזה, אגב, הגיע לכנסת.

מיד עם העלאת המחזה "משיח", שעבר את אישור הצנזורה, הגיש האזרח משה בליטנטל (גם יו"ר הסיעה הדתית המאוחדת במועצת עיריית חיפה), תלונה במשטרה. התלונה, כמובן, מיד דלפה לעיתונאים. היא כוונה נגד אחד המשפטים שבפי הגיבורה רחל, אשה מאמינה המנהלת לאורך כל המחזה שיחות נפש עם הבורא. רחל, ברגע של משבר, אומרת: "ארור תהיה אדוני, ארור תהיה... אתה לא נמצא שם אני שונאת אותך! אתה לא קיים!". אמונתה של רחל לא נעלמת בהמשך המחזה, אבל את האזרח בליטנטל זה לא מעניין. הנושא הגיע עד למישכן הנשיא,

ה זמנת "נפש יהודי" לפסטיוואל אדינבורו עוררה ויכוח ציבורי. לנסוע או לא. החשש של החוששים היה שלהצגה "מסר אנטישמי". גם ההזמנה לפסטיוואל ברלין גררה ויכוח ציבורי. אחר־כך הגיעה פרשת שיקגו הידועה. תיאטרון חיפה היה אז בסיור בארה"ב עם ההצגות "גטו" ו"נפש יהודי". לאחר אחת מהצגות "נפש יהודי" נערך דיון בהשתתפות קהל. הקונסול הכללי בשיקגו, שאגב לא נכח בדיון — דיווח לשר החינוך והתרבות יצחק נבון שאחד השחקנים אמר בדיון כי "בכל ישראלי חבוי נאצי קטן". נו, לא צריך לטרוח ולשחזר את השערוריה שפרצה. אחר־כך התברר ששני השחקנים שהשתתפו בדיון, דורון תבורי ויוסף אבו ורדה, לא העלו את המשפט הזה על דל שפתם. הקונסול שמע ממישהו ששמע, והשמועה קצת השתבשה. אבל הארץ — שר החינוך, הכנסת, ומשרד החוץ, והעיתונות — געשה.

המחזה "אפרים חוזר לצבא" של יצחק לאור נפסל כולו על־ידי הצנזורה. בתשובה לעתירת בג"ץ שהגישו המחזאי והליגה לזכויות האזרח, טענה המועצה לביקורת: "ההצגה מעלה את דמותו של המימשל הצבאי בצורה מסולפת, מעוותת, מרושעת וזוונית, אף תוך העלאת השוואה עם המישטר הנאצי".

"מתקיפים אותנו כל הזמן עם הסלוגן השחוק הזה שאנחנו משווים את מדינת ישראל לגרמניה הנאצית", אומר נעם סמל, "איזה אבסורד. בשש השנים האחרונות הפקנו 12 הצגות בנושא השואה. כל הנוער בחיפה למד ולומד את הנושא דרך התיאטרון. אנו מופיעים עם ההצגות שלנו בעצרות יום השואה. איך אפשר בכלל לומר דבר כזה?"

בית־המשפט העליון פסל את החלטת הצנזורה. דבריו של השופט אהרון ברק התייחסו למחזה, אבל בעיקר התייחסו לחברה הישראלית היום: "חופש הביטוי משמעו החופש לבטא השקפות ודעות, תהא תוצאתן אשר תהא". באשר לטענה כי אין המחזה משקף את האמת, אמר: "מבחנה של האמת הוא היסטורי ולא שלטוני. האמת לא הופקדה בידי המועצה, ואין בידה הכלים לבחינתה. אנו חיים במדינה דמוקרטית, אשר בה צריבת הלב היא צריכת לבה של הדמוקרטיה. כוחה של זו אינו ההכרה בזכותי לשמוע דברי נועם הערבים לאוזני. כוחה של זו בהכרה בזכותו של הזולת להשמיע דברים הצורמים את אוזני והצובטים את לבי".

"לפעמים תיאטרון חיפה מצטייר כמכבסת־מצפון", אומר השחקן יוסף אברוורדה, "אבל מאחורי הרימוי הזה אנחנו עובדים ביחד ויוצרים ביחד. טפיחה עצמית על השכם היא לא רק תכונה של השמאל היהודי, גם בצד הערבי יש כאלה שאומרים 'אבל אנחנו בסדר'. אני לכשעצמי לא אוהב את התופעות האלה. יש בתיאטרון חיפה איזה גרעין אמיתי, אבל הבעייה שמתוך הגרעין הזה יוצאות הרבה בועות. חלק מהאנשים רואה את הבועות וחלק את הגרעין, ככה זה".

מיכל קפרא

יגאל לב

מירוץ העכבר

סיפוריו של פרנץ קפקא הם המיבחן למה שחולל בו הזמן. בימים הרחוקים ההם, כשׁ־טכנו כאיש מדע כמעט דרך ושמו התחיל להתפרסם בארץ, מאוד אהב את סיפוריו של צער הצ'כי, בן ארצו. בסיפוריו הקצרים ראה את זהות החוכמה האנושית. אחר־כך, כשכוכבו החל לדעוך, החל לתעב אותם. הסיפורים אז צילצלו באוזניו זירת העבודה שקפקא בחר לטפל בדמויות אפורות נזלן כמו נחרץ מראש לאבדון, כמפסידנים ניצחיים, להם אותם. בסתר ליבו תשר שקפקא מנסה לצחוק מההאיש שנולד ברחוב סמוך לזה שבו ניצבה אביו של הסופר. חנות ועליה ציור של עורב שקפקא בצ'כית משמעו עורב. לא יכול לסלוח יוסף ק. על כך שניסה לצייר את דמותו

גליה, השייכת לקהילת המדענים, הבינה שהמבחן סיפורי קפקא הוא המבחן העליון לפרשת עלייתו של ד"ר ר. עלייה ושקיעה לא משום שהוא כליבך בראשית צעדיו כמדען, אלא משום נשא לעצמו סטודנטית צעירה, אפורה, ד"ר ש. – כעכבר. שבמרוצת השנים היא נהפכה לפרופסור בעל מוניטין בינלאומי ולכלת פרסים בינלאומיים, לשם נרדף לכל הישג מדעי בולט.

בני הזוג הללו, שני האקדמאים, הם ידידים של גליה. כלומר, הגברת פרופסור. מרצה אוניברסיטה. שתיהן בנות אותו גיל. במרוצת השנים התיידדו. גליה מעולם לא קינאה בד"ר ש. אולי שהישגיה היו מבריקים כל כך, מוחה היה חריף ושיעור קומתה המדעית היה בולט עד שגליה ולמה להתחרות בה. קיבלה אותה, כפי שאמרה "כשם שמקבלים את האברסט. יש לה נוכחות אפשר להתעלם ממנה, שמגמדת את כל מה בסביבתה".

גליה עקבה בסקרנות אחר מערכת היחסים בין המדענים, וכמו תמיד – בחנה אותה מול מערכת היחסים שלה עם אורי. מעולם לא ראתה את עצמה כאורי, היא ידעה שבכמה מתכונותיה היא עליו, אבל בתחומים אחרים – הוא עלה עליה. יחד הם ניהלו איזון בריא.

אולם בני הזוג האקדמיים, ר. וש., כן התחרו. התחרות הזו נמשכה עד שיום אחד כשל ד"ר ר., נשאר הרחק מאחורי אשתו, מפנה לה את הזירה. הוא התכנס בעצמו במין מרירות וזעפת של מרירות, עלבונות, מערכת של שנאות, חשבונות אישיים.

במרוצת השנים השתכח שמו. את שמה הכירו, את דמותה הניבטת מן המסך הקטן יכול היה לזהות אפילו נער ברחוב. אשה שקטה, רצינית, מצח גבוה וזוג משקפיים שכאילו באו לבלום את הקרינה הזוהרת מעיניה החכמות. מדברת בבטחון של אנשי מדע היודעים לתמצת את מחשבותיהם ולנסח עצמם בבהירות, בדייקנות. נשענת על הישגיה. על שמה המפורסם.

היתה בה התבונה לשחק אותה נכון. להיות פופולרית, וגם אישיות בעלת סמכות המבוקשת בתקשורת הפופולרית ויחד עם זאת לשמור על מעמדה כאשת מדע רצינית, המפרסמת עבודות וספרי מחקר שסטודנטים משננים אותם בארה"ב, צרפת, אנגליה – בכל האוניברסיטאות היוקרתיות בעולם.

עקב אכילס של פרופסור ש. היה בעלה, ד"ר ר. גליה זוכרת אותו בימי הזוהר שלו. גבר יפה־תואר בעל בלורית, חולצות ספורטיביות המדגישות את כתפיו הרחבות, בטחון של גבר נאה המושך את תשומת ליבן של נשים ויחד עם זאת מצליח בקריירה המדעית שלו.

אבל הזמן מרט אותו כדרך שילד רע לב מורט נוצותיו של טווס והופך אותו לתרנגולת אפורה. רעמת השיער העשירה התחלפה בקווצות לבנות מדולדלות, אך הוא עדיין שמר על אותה תנועה שבה הוא כמו מטלטל את בלוריתו לאחור ומעביר את כפ־ידו ברעמה. גופו התרחב, איבד מגמישותו, אבל השינוי האמיתי התחולל בפניו. כאילו איזה רקבון פנימי כירסם אותו. לכאורה הפנים נשארו יפים, מצח רחב, אף יווני, סנטר חזק, לחיים שקועות, אבל הרקב כבר נתן את אותותיו. היתה לך הרגשה שעוד רגע המסיכה הזו תיצנח. העור יהפוך חיוור יותר. תפוח. העיניים עייפות, והשקעים שמתחתן העידו על לילות של בריחה אל הבקבוק. הסנטר נהפך רופס מימים ארוכים של כניעה. במבט ראשון, מרחוק, הוא נראה עדיין מדען מצליח, אבל מקרוב ראית את התבוסה של גבר שהרים ידיו.

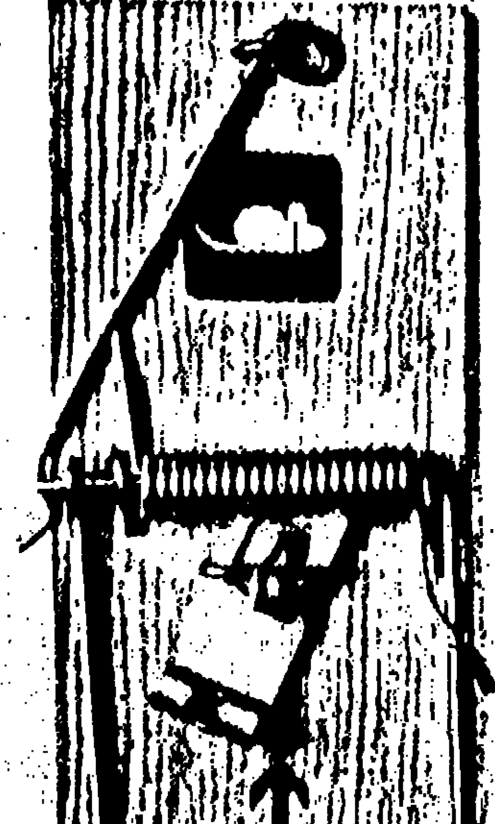
אפילו את מקומו הנוכחי באוניברסיטה הוא חייב לאשתו, פרופסור ש. בשלב מסויים גילתה ההנהלה כי הד"ר שוב אינו מצליח להעביר שיעור כהלכה, וכי כמדען – ערכו שואף לאפס. בשמך שנים הוא לא פירסם אפילו עבודת מחקר רצינית אחת. אבל כאשר ביקשו לסלק אותו, הציבה אשתו את כל הישגיה על הכף והודיעה כי אם יסולק בעלה, תיטוש גם היא את האוניברסיטה. על זה הוא לא סלח לה.

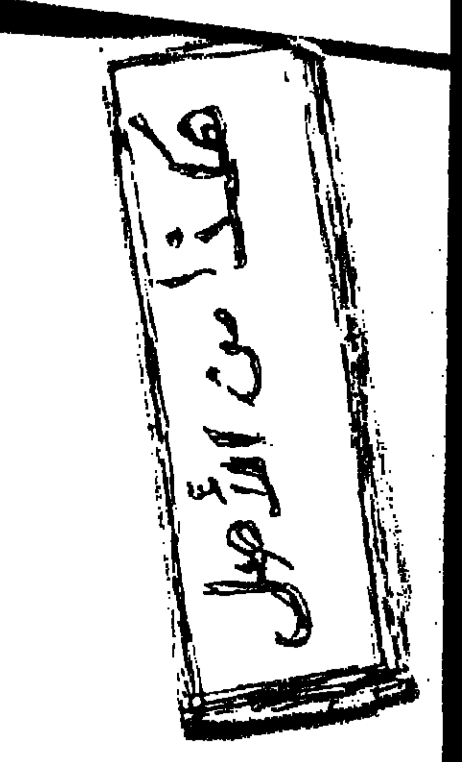
באחד הערבים אמר לאורי: "היא צלבה אותי חי באוניברסיטה, כסמל. כדי שכולם ידעו עד כמה גדול שיעור קומתה כמדענית היכולה להרשות לעצמה לכפות דעותיה על הממסד האקדמי. צלבה אותי חי בתוך קהילית המדענים, ואני גווע על הצלב הזה".

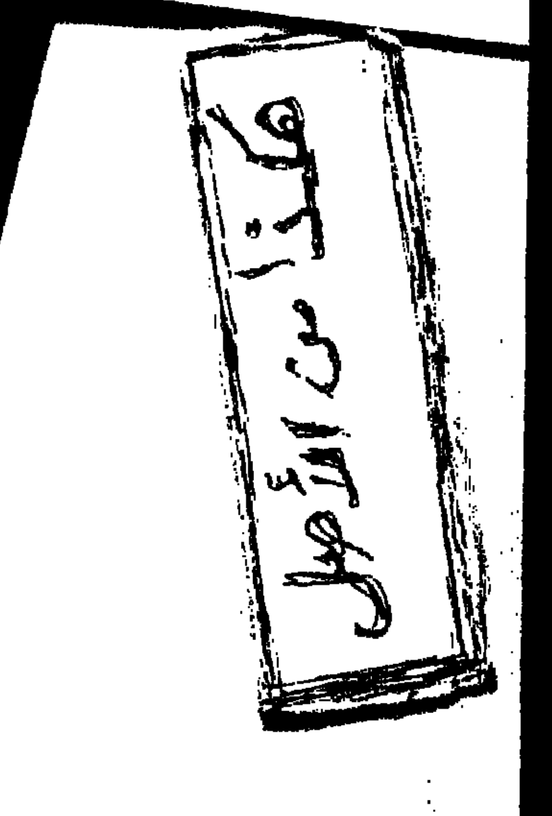
גבר מר. נשכח. נושא את עלבון דעיכתו כחומצה המעכלת אותו מבפנים. באורי הוא רואה אדם שאפשר לשוחח איתו בלי להסתכן. אדם שאפשר לחשוף בפניו את חולשותיך כמו בפני כהן וידוי (ועורכי־דין, בסופו של דבר, באמת משמשים לעתים קרובות ככוהני וידוי). אורי פיתח את התכונה הזו עד לשלמות.

"עוד מעט אני יוצא לגימלאות. הם מבקשים להקדים את יציאתי. מוכנים לשלם את הפער של חמש שנים כדי לשלוח אותי לפנסיה מוקדמת. כאשתי הם מבקשים להחזיק. הגברת פרופסור היא גאוות המוסד, היא תמשיך לעבוד שנים רבות אחרי גיל הפרישה הרשמי. אני זוכר שפעם אמרה לי שאני רץ כמו מסומם מפחד ובסופו של דבר אמצא את עצמי במלכודת הגימלאות הארוכה. אולי במקום זאת אני יכול להפוך את המירוץ ולהתחיל לטפל בבית בשבילה, (צחק צחוק חלול ומר), להיות עקרת הבית הארווה שלה. ללוות אותה לקוקטיילים. ללכת איתה למסיבות כהן מעניקים לה פרסים רבי־יוקרה. לשבת לצד נשות הפרופסורים..."

"לקפקא, בן ארצי ובן עירי", המשיך הד"ר, "יש סיפור שתמיד שנאתי. שנים נסיתי להתגונן בפניו ורק עכשיו התחלתי להבין אותו. אני זוכר אותו מלה במלה. זהו משל העכבר: "הוי", אמר העכבר, 'העולם הולך ונעשה צר מיום ליום. תחילה הוא היה כל־כך רחב עד שנפל עלי פחד. רצתי הלוך ורוץ וראה סוף־סוף חומות מרחוק. אבל החומות ממהרות כל־כך להתקרב זו לזו, והנה אני כבר בחדר האחרון, ושם, בקרן זווית, עומדת המלכודת אשר אני רץ לתוכה'. 'עליך רק לשנות את כיוון מרוצתך', אמר החתול, וטרף אותו".

הורוסקופ

מזל סרטן

הם שמתם לב אי־פעם לאותו "סרטן" המתהלך בינינו, מדבר, צוחק ומתפקד כמונו? וכבן, מה שאתם רואים זה לא הסרטן, אלא... שריון־המגן שלו. הוא עצמו – רך, פגיע, רגיש ואינטואיטיבי – מסתתר מאחורי השריון ומשם מנהל את חייו, ובדרך־כלל גם את חיי הסובבים אותו.

תחום המחייה הטבעי של הסרטן הוא התחום הרגשי, אלא שלרגש לא ניתן לתחום תחומים. הרגש הוא חסר הגיון וחסר תוקיות, אינו ניתן לשליטה או לשליטה. הוא מוכיר את המים שצורתם משתנה מרי רגע, שיש בהם גאות ושפל ורטט וגלים. וכמו המים, הזקוקים לכלי שיכיל אותם ויתן להם "צורה" – כך גם הוא זקוק למסגרת מוצקה שתתחום לו תחומים.

הסרטן הרגשי והרגיש שואף לבנות סביבו מסגרות קבועות, ואפילו נוקשות. זה מעניק לו בטחון. בעיניו מבני המזל המשפחה מהווה מסגרת אידאלית. אולי משום כך יצא להם שם של אנשי משפחה מובהקים. הדגם המקורי של "האם היהודיה", זו המלבישה את ילדה בסוודר ביום חמסין, רוחפת לו מנה לפה אחרי שבלע ארוחה בת חמש מנות, דואגת ומחזיקה את ה"ילד" לצידה גם כשהוא בן 40 ומרגישה מושפלת ומתמוטטת עליה כשהוא מזכיר את המילה "בית" – היתה לבטח בת מזל סרטן. והרי מה היא אם לא כסף הכלי לשמר מסגרת משפחתית קבועה שתוכל לספוג את שפעת רגשותיה ותעניק לה בטחון.

אבל בניגוד לדעה המקובלת, לא כל הסרטנים הם אנשי משפחה מובהקים. חשוב להבין שהעיקרון המניע את בן המזל הוא הזדקקות למסגרת, לקביעות, לבסיס קיום. הוא יכול למצוא זאת במסורת זו או אחרת, בשורשים במובן של עם או מולדת, בזכרונות עבר, במקום שהתרגל אליו, בעבודה המעניקה לו בטחון – בכל דבר שהוא רגיל אליו, שיש עמו קביעות, שאפשר לסמוך עליו, שאי־אפשר לקחתו ממנו.

סרטנים רבים מתקשרים למזכרות מעברם: אלבום תמונות, מחברות מביה"ס העממי, נעליים הראשונות של הילד כשהיה תינוק... הכל נשמר, הכל נשמר, הכל נשזר למסכת אחת של "אלה הם חיי" ונהפך לחלק מהמסגרת שכה חיונית להם: העבר היה ההווה – "אי אפשר לקחת אותו ממני".

הסרטנים המעטים שאינם אוגרים זכרונות, זקוקים למסגרת אלטרנטיבית חזקה ובטוחה, אמונתית או מעשית, שכן בלעדיה החיים יהיו עצובים וחסרי משמעות.

אולי משום זיקתו לעבר ומשום הצורך הפנימי שלו בקביעות, נוטה הסרטן המצוי לנהל את חייו על־פי עקרונות ודפוסים שהיקנו לו בילדותו המוקדמת. סרטן שמשחר ילדותו הורגל להאמין שיציאה לרחוב אחרי מקלחת חמה גוררת אחריה הצטננות – ימשיך לדבוק באמונתו גם כשהיא תופרך מדעית. נמצא שהוא מבסס את התנהגותו ואת יחסו לחיים על זיקה רגשית למערכת אקסיומות שהוחדרו בו בטרם פיתח יכולת חשיבה עצמאית. גם אם הוא גאון בהתפתחותו השכלית, הוא עלול להגיב באופן בלתי־הגיוני למצבים מסויימים: לכן כה חשוב שהורי הסרטנים הקטנים יגדלו את ילדיהם באווירה נאורה וליברלית ויאפשרו להם לגבש את דעותיהם באופן עצמאי, ללא לחצים או הכוונה מוגזמת.

גם הסרטן האינטליגנטי ביותר הוא ביסודו יצור רגשי. הוא "מרגיש" כיצד דברים צריכים להתנהל, ולאחר מכן ממציא סיבות הגיוניות ואפילו משכנעות כדי להוכיח את צדקת תחושותיו.

הוא אמן המניפולציה הרגשית, יודע "לנגן" על רגשות הזולת ולהפיק ממנו את המירב. הריאלוג הבא, המתנהל בין אם בת מזל סרטן לבנה, נהפך, בווריאציות שונות, לקלסיקה בעולם האסטרולוגי:

הבן: "אני מתכוון לצאת לבלות הערב".

האם: "רעיון נהדר! תצא ותבלה בנעימים. לי אל תדאג. אני אהיה בסדר".

הבן: "למה לדאוג? קרה משהו?"

האם: "חס וחלילה! הכל בסדר! רק המיגרנות שלי... אתה יודע..."

הבן: "חשבתי לצאת רק לכמה שעות".

האם: "אני לא חשובה. העיקר שאתה תבלה. מקסימום, אם אקבל התקפה, אבקש מהשכנה להיכנס. אם כי לא כל־כך נעים לי להפריע לה. אבל העיקר שאתה תבלה בנעימים".

בשלב זה עומדות בפני הבן שתי אלטרנטיבות: להישאר בבית ולהרגיש מתוסכל, או לצאת לבלות ולפתח רגשות אשמה.

הריאלוג הנ"ל מוגזם, כמובן, אך מדגים היטב את יכולת השליטה של הסרטן באמצעות מניפולציה רגשית ואת הטקטיקה החביבה עליו: לעורר בזולת רגשות אשם.

הנשק הסודי היעיל ביותר של הסרטן הוא ה"ברוגז". מפאת רגישותו הגדולה, הוא קולט את תחושותיהם וכוונותיהם הכמוסות ביותר של הסובבים אותו, בין אם הם מוכרים לו היטב ובין אם הם זרים לחלוטין. לו אין צורך להסביר! הוא יודע דברים אינטואיטיבית! אולי משום כך הוא מצפה מהאחרים שיקלטו אותו כשם שהוא קולט אותם – בלי אומר ודברים. לכן, אם פעלת למורת רוחו, הוא לא יאמר לך במה חטאת; הוא "יגלוש" למצב של ברוגז ויצפה ממך שתבין, תתחרט ותפצה אותו על ה"עוול" שגרמת לו. ואתה מסתובב סביבו, חסר אונים, יודע שאתה בעונש – אך לא יודע מדוע.

מתי שהוא, בעיקבות הברוגז או הדכאון, שוב תזרח השמש. מצבי־רוח עולים ויורדים ללא סיבה נראית לעין הם מסימני ההיכר של הסרטן המצוי. אך האופן בו הוא מנהל את חייו עקבי ויציב להפליא.

הסרטן הוא צירוף מוזר של רוך ונוקשות, כניעה ושליטה, שינוי וקביעות. יש בו אהבה ללא גבול... אך כדרכו של כל רגש קיצוני שאינו יכול להתקיים בלא היפוכו – הוא יודע גם לשנוא ולנטור. יש בו הומור מתוחכם וצער עולם. יש בו מן האם ומן הילד והקסם של הבלתי־מובן והבלתי־נתפס, משום שהוא בנוי על רגשות. ללא ספק, הוא אחד הטיפוסים המעניינים בגלגל המזלות.

רות אלי

תחזית לשבוע שבין 19 ל־26 ביוני

קשת
(23 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
בקשרים עם ילד תצטרכו להיות קשוחים; קיבעו גבולות בלי להיקלע לוויכוחים, ונסו להוות דוגמה. השבוע תצטרכו לפעול באופן שונה כדי להסב הנאה לקרובים אליכם. זה זמן טוב לעסוק בפעילויות פנאי.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
בימים אלה תצטרכו להתבודד עם עצמכם כדי לסיים עבודה. הסובבים אתכם עלולים לעצבן, אבל אל תבזבזו זמן על ויכוחים. כדאי להזמין חברים הביתה ולבלות. תוכנן קנייה חשובה לבית; שיקלו אותה היטב.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
בימים אלה אתם מצליחים יותר בתחום החברתי מאשר בתחום העבודה. חיפזון וחוסר תשומת לב לפרטים עלול לגרום שגיאות, וכדאי להקפיד עד כמה שאפשר. מומלץ למי שעכשיו מתחייב התחייבויות חברתיות. צפויות הפתעות טובות.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
יש לכם נטייה למריבות בעניינים הקשורים לכספים, אך עתה ניתן לשפר את ההכנסה. אם אתם יוצאים לקניות, חפשו דברים יפים, אך הימנעו מהחלטות חפוזות. בתחום הקריירה – צפויות הזדמנויות חדשות.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
העניינים מסתדרים יפה בעבודה, אך יש בעיות מציקות בתחום הביתי. רסנו את נטייתכם לחוסר סבלנות; יחס אדיב יועיל לכם יותר. טיולים ונסיעות ישבו לכם עתה הנאה, אך בשעות הערב עלולים להיות עיכובים.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
אתם נוטים לדבר יותר מדי עכשיו; מוטב לבדוק היטב את הנושא לפני שמתלוננים ומעירים הערות. כדאי לגמור השבוע פרוייקטים פשוטים, כדי שלא יטרידו אתכם. העניינים הפיננסיים מסתדרים השבוע יפה.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
השבוע תצליחו לשכנע אחרים באמצעות כושר ההתבטאות שלכם והקסם האישי, אך אפילו הערה מחוכמת במיוחד לא תוכל לשכנע אותם לשתף איתכם פעולה בענייני כספים. פנויים ופנויות יכולים עתה להתחיל רומנים חדשים.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
דברים קטנים נוטים עתה לעצבן אתכם מאוד, והטמפרמנט שלכם עלול להפריע לכושר השיפוט ולהישגים. עשו את המוטל עליכם בלי הרבה רעש, ובססו את עמדתכם. השבוע צפוי שפע של בילויים.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
הקפידו לטפל בעניין הקשור לאינטרסים של ילדך; הזמן פועל לטובתכם. התרגזויות מיותרות לא יעזרו להגיע לשום הישג. גינונים חברתיים יקנו לכם ידידים. כדאי בהחלט לצאת לטיולים, אך הקפידו על סדר הזמנים.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
עסקים ובילויים משתלבים יחד היטב בימים אלה. עניין רגיש עלול להתגלע עם חבר. אין זה זמן טוב להלוות כספים, אך בעיות בתחום הבית ייפתרו בקלות. ההתפתחויות הכספיות מבשרות טובות.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
אל תצפו ליותר מדי בימים אלה; האחרים ישתפו איתכם פעולה רק עד שלב מסויים, ובבעיות מסויימות מוטב לטפל לבד. בימים אלה תצליחו ליישב סכסוך שתלוי ועומד מזה זמן־מה. מזל טוב יבוא לכם באמצעות שותף או בן־זוג.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
עבודה קשה תביא בעקבותיה תוצאות יפות. כדאי להתעלות מעל לטרדות הקטנות ולעשות את העבודה כמו שצריך; ההתמדה משתלמת. בימים אלה תצוץ הזדמנות בלתי־צפויה לרווח כספי, והיא תביא בעקבותיה סיכוי לעבודה חדשה.

"הבאר"

מאת סילבי חלמן

[...]טים את קפה דפול בצד הכביש הישן לחיפה לרגלי זכרון־יעקב?

[...]ק נכונה לכם הפתעה גדולה.
[...]קנת שחלפה, נסענו לחיפה דרך הכביש הישן, כשהתקרבנו [...]ין המשטרה לא יכולנו שלא להבחין כבר מרחוק ב"הבאר" [...]מסעדה אקסקלוסיבית אשר נפתחה בימים אלה.
[...]איציק שהוא המומחה שבינינו לסיפורים שמאחורי המקומות, [...]זכר ש"הבאר" מוקמת על באר מים עתיקה שעליה נבנה לפני [...]מאה שנה מכון המים ע"י הברון ובעבר הרחוק שמשה הבאר [...]מקור מי שתיה עבור זכרון יעקב ובנימינה.
[...]שלושה, סיפר איציק, מסוף שנות השלושים ועד לעת האחרונה [...]היתה במקום מסעדת דרכים ידועה בשם "קפה ומסעדת דפול" [...]זה נערכו בזמנו כל עסקות הנשק בין המחתרות השונות לבין [...]מנדטורים.
[...]חנינו את המכונית ויצאנו לבדוק מקרוב. המקום מרהיב ביופיו, [...]בנין עצמו עבר שיפוץ מקיף תוך הקפדה על שימור צביונו [...]ההיסטורי המיוחד, והושקעו בו כסף ומחשבה מרובים.

מסביב לבאר גן ענק ויפהפה טובל בדשא ובפרחים עם בריכת נוי ובה צמחיה ודגים שיובאו במיוחד מחו"ל.
נכנסנו ל"הבאר" ופגשנו שם את בעל המקום שסיפר לנו כי המטרה העומדת לנגד עיני המקימים היא לאפשר למבקרים ליהנות מביקור באתר היסטורי בד בבד עם בילוי וארוחה ברמה גבוהה.
רעיון המיושם לראשונה בארץ ומוכר לנו כמשגשג בעולם כולו.
פנים "הבאר" מותיר בי רושם חזק, הקירות מסויידים בלבן, קורות עץ ענקיות עתיקות יומין שעברו שיפוץ ובמרכז ניצבת לה באר אותנטית.
לרשות המבקרים שתי קומות ישיבה, כאשר הקומה השניה מכונה "הגלריה" ומוצגות בה תמונות אמנות שונות – גם הריהוט והכלים מרשימים במקוריותם.
בעל המקום מסביר לנו כי המקום מותאם לארוחות עסקיות בצהריים ולארוחות אקסקלוסיביות ביותר בשעות הערב והלילה.
אנו יוצאים שוב אל הגן המקיף את הבאר. בגן כסאות ושולחנות לבנים ומלצרים הדורים ניצבים עם מנגלים ובהם גחלים רוחשות.
הגן ערוך לקיים ארועים ונשפים חגיגיים. וכבר אמרו חכמים, אין משמע אוזניים כמראה עיניים. צריך לבוא ולראות כדי לקלוט עד כמה מרהיב ומיוחד המקום.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 12.6.52 – 19.6.52.
הנוסח המקורי נשמר.
ליקט: גבריאל שטרסמן.

יוכפל שכר הלימוד באוניברסיטה

הנהלת האוניברסיטה העברית הודיעה לסטודנטים שהחליטה להעלות את דמי־הלימוד לסכום של כ־120 ל"י לשנה (העלאה ממוצעת של 100 אחוז).
האוניברסיטה מסתמכת על העליה העצומה שחלה באינדקס יוקר המחיה מאז שנת 1946, שבה נקבע השכר הנוכחי. כן טוענת הנהלת האוניברסיטה שהממשלה התנתה הגדלת תמיכתה בהעלאת שכר הלימוד והקיצוצים במנגנון.
הסטודנטים מתנגדים בכל תוקף להעלאה זו ומצביעים על כך שתהא זו מעמסה נוספת על תקציב ההוצאות שלהם, שגם במצב הקיים הם מאזנים אותו בקושי רב.

מצב של ציפיה בבורסה השחורה

מצב של צפית מתוחה שורר בבורסה השחורה.
ספסרי הבורסה נמנעים לפי שעה מכל עסקים. הטרנסקציות מעטות, אולם מורגשת נטיה קלה להעלאת מחיר הזהב. לעומת זאת מורגשת ירידה קלה בשער הדולאר.
המצב עומד להתבהר רק לאחר תום מועד החלפת הכסף, כלומר אחרי שיפוג תקפן של הלירות הישנות. הספסרים מקווים להפיק רווחים מהכרזה אפשרית של לירות ישראליות מעבר הגבול. לפי ידיעותיהם נמצאים בארצות ערב השכנות סכומים ניכרים של כסף ישראלי, שמוצאו מהברחה. הם סבורים, שהערבים יצליחו למרות שמירת הגבולות להבריח בחזרה כמות מסויימת, ואז יגבר הביקוש לסוחרינים והערבים מעדיפים מטבעם מטבעות זהב על דביזים. אולם לפי שעה, אם כי אין היצע של זהב, אין גם ביקוש מיוחד.

יתבקשו להאריך השרות בצ.ה.ל.

בצמרת הצבא התגבשה נטייה לבקש מאת הכנסת להאריך את תקופת השרות בצבא הסדיר לשנתיים וחצי במקום תקופת שנתיים הנהוגה כיום.
ראשי הצבא מסבירים דעתם זו בצרכים הגדלים והולכים של שרותי הבטחון במדינה. לפי שעה מתנהלים דיונים מוקדמים עם גורמים שונים בענין זה ולכשיקבלו הגורמים והפארלמנטריים העיקריים דעה זו של הצבא תיעשה פעולה רשמית בכיוון של תיקון מתאים בחוק.

פרופ' ב. מזר נבחר רקטור האוניברסיטה

פרופ' בנימין מזר (מייזלר) נבחר כרקטור האוניברסיטה לשנים תשי"ג־תשי"ד. הוא ייכנס לתפקידו בשנת הלימודים הבאה ועד אז ימשיך פרופיסור שיכה לכהן כרקטור.

"הגביע הוא שלנו"

בתמונה: מ. שמואלביץ, ראש העירייה התל־אביבית, מקבל גביע "מעריב".

הגביע שנתרם על ידי "מעריב" למנצח בהתחרות נבחרות הכדורגל של תל־אביב ואנקרה, נשאר בתל־אביב, אחר שהקבוצה הישראלית גברה בשיעור 1:2 על הקבוצה התורכית.
10.000 איש היו נוכחים במגרש "הפועל" ב־יפו וחזו במשחק ער ותקיף. לא אחת נדמה היה, כי הגביע עומד ליפול בחלקם של התורכים.
הגביע, שעמד על השולחן בכל משך ההתחרות, נמסר לקבוצה המנצחת על ידי מנהל "מעריב" מר גוטמן רבינוביץ, שנלוו אליו ראשי התאחדות הכדורגל הישראלית מר ח. גלובינסקי ומר א. גדב.

נצחונות לישראל באנקרה

ביום הראשון של ההתמודדות בין הנבחרות הלאומיות של ישראל ותורכיה באתלטיקה קלה הנערכות באצטדיון "19 למאי" באנקרה השיגו הספורטאים הישראלים שני נצחונות חשובים.
בריצת 100 מטר ניצח רוזטבק, שהגיע ראשון למטרה בזמן 10,8 שניות, השני היה התורקי פאחראטין בזמן 11,1, השלישי יהודה גבאי (ישראל) 11,2.
הנצחון השני השיגו הישראלים במירוץ שליחים 4X100 מטר בערך 42,8 שזה הוא שיא ישראלי חדש. הקבוצה היתה מורכבת מנוסבוים, גבאי, סליק ורטבק.
שיא שני ישראלי חדש הושג בתחרויות אלו ע"י ברוך חבס שהדף את כדור הברזל 13,68 מטר, אם כי בתחרות עצמה השיג את המקום השני.
הסיכום של היום הראשון – 6 מקומות ראשונים לטורקים ו־2 מקומות ראשונים לישראלים.

הלגיון לקח בשבי שני חיילי צ.ה.ל.

2 חיילי צה"ל שהיו ביום ב' בערב באמוני לילה בסביבות לאטרון נתפסו ע"י הלגיון הערבי בקרבת הגבול והועברו לרמאללה.
ביום ג' בבוקר פנתה משלחת ישראל באמצעות או"ם למשלחת עבר־הירדן בועדת שביתת הנשק ושאלה את הירדנים האם הם יודעים משהו על שני חיילים ישראליים שנעלמו בסביבת הגבול. הירדנים הכחישו והודיעו שאינם יודעים שום דבר.
ביום ג' בשעה 11.15 בערב הודיעו הירדנים באמצעות או"ם למשלחת ישראל בועדת שביתת הנשק שבקרבת אימואס מתחולל קרב בין כוחות ישראליים ובין כוחות הלגיון הערבי. קצינים ישראליים יצאו למקום ולא שמעו אף יריה והם חזרו והודיעו לאו"ם שאין במקום שום יריות ושום קרב.
הבוקר פרסם "אריפע" על קרב שנמשך כביכול שעה וחצי בין חיילים ישראליים לבין חיילי הלגיון בקרבת הכפר אימואס.
הלגיון הערבי טוען כאילו שבמקום נשארו 2 חיילים ישראליים פצועים שנלקחו בשבי והועברו לרמאללה. נראה שכל הידיעה על הקרב בסביבות אימואס באה להצדיק את תפיסתם של שני החיילים הישראליים ערב לפני כן.

לא לפי הקו

הוסר תיאום בקו של המאמרים הראשיים ב"על המשמר" לגבי מלווה־החובה – יובא לבירור במוסדות מפ"ם.
אתמול נכתב המאמר הראשי בעתון ע"י אחד העורכים המתונים, הנמנה עם סיעת המיעוט. בעל המאמר חזר והדגיש, כי הקהל קיבל את מלווה־החובה בשקט, בעוד ש"על המשמר" התריע קודם בידיעות ובמאמרים על התמרמרות עצומה של המוני העם.

דנים על "שעון קיץ כפול"

הנהגת "שעון קיץ כפול", כלומר הקדמת מחוגי השעון בשעה נוספת, נדונה כעת ע"י הממשלה לשם צמצום השימוש בחשמל.
חברת החשמל, התאחדות בעלי התעשיה והסתדרות העובדים נתבקשו להביע את דעתן על הצעה זו.
דובר חברת החשמל אמר הבוקר לסופרנו, כי צעד כזה עלול לחסוך חשמל ודלק בשעות הערב. מאידך עלול הדבר להגדיל את העומס בשעות הבוקר המוקדמות.

מלון חדש נחנך בנתניה

מלון חדש ומפואר בשם "עליזה" נחנך אתמול חגיגית בנתניה, בשכונת הוילות החדשה של יהלומני בלגיה. בעלי המלון הם עולים חדשים מבלגיה.
את ברכת העיריה הביא לבעלי המפעל ראש העיר מר ע. בן עמי. מלון נוסף, בשם "מלון העצמאות", בן עשרים חדר, ייחנך מחר בכיכר העצמאות בנתניה.

484 עולים – 33 יורדים לפרס

חופשות וטיולים בארץ

מבצע לוהט באילת

טיסה לאילת כולל 4 לילות – 5 ימים
במלון ארבעה כוכבים
במחיר מיוחד של 265 ש"ח
(בשני תשלומים)

תאריך יציאה: 28.6

קיץ בירושלים

3 לילות במלון לרום בירושלים
(חמישה כוכבים)
במחיר מבצע של 210 ש"ח לאדם

תאריכי יציאה: 5.7; 12.7

אין כמו לונה גל לחופשת קיץ

מתחדשים טיולי היום שלנו ללונה-גל, פארק שעשועי המים והבידור הענק שעל חופה של תבנרת

- מחיר לאדם: 37 ש"ח, כולל נסיעה וכניסה לפארק.
- מעל ל-3 נרשמים – אפשרות לשני תשלומים.

תאריכי יציאה: 27.6; 2.7; 4.7

מועדון הבריאות של דליה ניר

"מועדון מטיילי מעריב" בשיתוף עם "משקל קל"

שבועות של נופש והרזייה

בפיקוחה האישי של דלית ניר

שהייה במלון "פאלאס" בנתניה, על בסיס פנסיון מלא: שלוש ארוחות עשירות אך דלות בקלוריות; הרצאות ותכנית פעילות עשירה

מחזור יולי: בין ה-12 ל-17

מועדון הזמר

עם אפי נצר

נפגש שוב ביום רביעי, 24.6.87, בבית ציוני אמריקה, רח' דניאל פריש 1, תל-אביב, בשעה 21.00

אמנית אורחת: **רחלי חיים**, בשירים עבריים ומחזות זמר

פרטים: "מועדון מטיילי מעריב"
מערכת "מעריב", רח' קרליבך 2, תל-אביב, טל' 03-439207
פתוח ברציפות בין השעות 8.30 עד 18.00

טיולי קיץ 1987

לגלות עולם נסתר עם מדריכי "נאות הכיכר"

★ תורכיה – מערב ומזרח. 10-18-19-20 יום.
★ יוגוסלביה – איטליה. 16-18-19 יום.
★ יוגוסלביה – הונגריה – אוסטריה. 17-18-23 יום.
★ פולין – הונגריה. 15 יום.
★ ספרד – פורטוגל והפירנאים. 15-20-21 יום.
★ דרום אמריקה. 20-23-32 יום.
★ ספארי בקניה. 16-19-23 יום.
★ סקנדינביה. 18 יום.
★ המזרח הרחוק. 30-35 יום.
★ טיולים בדגש מיוחד – לחובבי טבע, אמנות או תיאטרון.

קו פתוח עם מדריכי "נאות הכיכר" יעוץ לקראת טיולי הקיץ

ביום ה', 25.6.87, אחה"צ, בין השעות 16.00 עד 18.00, יוכלו כל המתעניינים לטלפן או לפגוש את צוות המומחים של "נאות הכיכר" ב"מועדון מטיילי מעריב" רח' קרליבך 2, תל-אביב, 03-439207, לפתוח מפות, לשאול שאלות על המסלולים, על אופיין של הארצות וכל הסידורים הנדרשים לנסיעה.

טיולי גשר בהווי דתי ואוכל כשר

אנו מציעים בקיץ 1987 (תשמ"ז)
טיולים וחופשות ליעדים הבאים:

- ארה"ב
- המזרח הרחוק
- אירופה הקלאסית
- סקנדינביה
- ספרד – פורטוגל
- יוגוסלביה – הונגריה

טיולים מיוחדים לצעירים ולגיל הזהב